

Załącznik
do Uchwały Nr X/54/15
Rady Gminy Lasowice Wielkie
z dnia 23 września 2015 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LASOWICE WIELKIE

na lata 2015–2025

Spis

Wstęp.....	3
1. Metodologia	4
2. Wizja i misja	6
2.1. Wizja.....	6
2.2. Misja	6
3. Założenia strategiczne.....	8
3.1. Logika założeń strategicznych	8
3.2. Obszar strategiczny nr 1 Przestrzeń i środowisko.....	12
3.3. Obszar strategiczny nr 2 Lokalna aktywność gospodarcza.....	17
3.4. Obszar strategiczny nr 3 Lokalna aktywność społeczna	21
3.5. Obszar strategiczny nr 4 Infrastruktura techniczna.....	28
4. Zadania strategiczne	32
5. Źródła finansowania	33
6. Spójność z lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi oraz tymi, które są na etapie projektowania.....	37
6.1. Krajowe dokumenty strategiczne.....	37
6.1.1. Strategia Europa 2020	37
6.1.2. Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK)	37
6.1.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK).....	37
6.1.4. Krajowy Program Reform – Europa 2020	38
6.1.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)	38
6.2. Regionalne dokumenty strategiczne	39
6.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020.....	39
6.2.2. Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork-Namysłów Olesno.....	41
6.3. Programy Operacyjne	41
6.3.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020.....	41
6.3.2. Inne programy operacyjne	42
7. Monitoring i ewaluacja	43
7.1. Cel procedury.....	43
7.2. Różnice między monitoringiem a ewaluacją	43
7.3. Podstawowe zasady monitoringu.....	45
7.4. Narzędzia monitoringowe.....	46
7.5. Struktura organizacyjna oraz podział zadań	47
7.6. Terminy	48
7.7. Szczegółowy opis postępowania.....	49
Załącznik nr 1. Diagnoza społeczno-gospodarcza.	51
Z.1.1. Przestrzeń i środowisko	51
Z.1.1.1. Umiejscowienie gminy w województwie i kraju	51
Z.1.1.2. Charakterystyka sieci osadniczej	52
Z.1.1.3. Opis zasobów naturalnych oraz warunków przyrodniczych gminy.....	54
Z.1.1.4. Opis zasobów kulturowych.....	57
Z.1.1.5. Kluczowe wnioski	58
Z.1.2. Sfera społeczna.....	59
Z.1.2.1. Demografia	59
Z.1.2.2. Rynek pracy.....	65
Z.1.2.3. Uczestnictwo w kulturze	66
Z.1.2.4. Kluczowe wnioski	66
Z.1.3. Sfera gospodarcza	68
Z.1.3.1. Struktura podstawowych branż gospodarki	68

Z.1.3.2. Rolnictwo	73
Z.1.3.3. Turystyka	74
Z.1.3.4. Kluczowe wnioski	76
Z.1.4. Infrastruktura techniczna	76
Z.1.4.1. Mieszkalnictwo	76
Z.1.4.2. Sieć komunikacyjna	77
Z.1.4.3. Gospodarka wodno-ściekowa	79
Z.1.4.4. Gospodarka odpadami	80
Z.1.4.5. Infrastruktura energetyczna	81
Z.1.4.6. Kluczowe wnioski	82
Z.1.5. Infrastruktura społeczna	83
Z.1.5.1. Infrastruktura edukacyjna	83
Z.1.5.2. Infrastruktura sportowa	85
Z.1.5.3. Infrastruktura kultury	86
Z.1.5.4. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej	86
Z.1.5.5. Bezpieczeństwo publiczne	89
Z.1.5.6. Kluczowe wnioski	90
Z.1.6. Zarządzanie	92
Z.1.6.1. Możliwości budżetowe gminy	92
Z.1.6.2. Planowanie strategiczne i promocja gminy	96
Z.1.6.3. Organizacje pozarządowe, aktywność mieszkańców	97
Z.1.6.4. Kluczowe wnioski	99
Z.1.7. Analiza wskaźnikowa wybranych parametrów rozwoju społeczno-gospodarczego	100
Z.1.8. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych Gminy Lasowice Wielkie	104
Z.1.9. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy jednostek pomocniczych Gminy Lasowice Wielkie (sołectwa)	110
Załącznik nr 2. Analiza SWOT	116
Załącznik nr 3. Raport z badania ankietowego	122
Z.3.1. Wstęp	122
Z.3.2. Gmina Lasowice Wielkie w percepcji mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych .	123
Z.3.2.1. Analiza na podstawie ankiet dla mieszkańców	123
Z.3.2.2. Analiza na podstawie ankiet dla przedsiębiorców	124
Z.3.2.3. Analiza na podstawie ankiet dla organizacji pozarządowych	125
Z.3.3. Graficzna analiza badania ankietowego – mieszkańcy	126
Z.3.4. Graficzna analiza badania ankietowego – przedsiębiorcy	134
Z.3.5. Graficzna analiza badania ankietowego – organizacje pozarządowe	141
Spisy	145
Spis rysunków	145
Spis tabel	145
Spis wykresów	147

Wstęp

Strategia rozwoju jest dokumentem wyznaczający najistotniejsze kierunki rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Określa wizję, misję, założone obszary i cele strategiczne oraz pola operacyjne, jak również wskazuje na otwarte kierunki rozwoju. Zalecenia Komisji Europejskiej mówią, że każda jednostka samorządowa swoje działania, a zwłaszcza inwestycje finansowane ze środków Unii Europejskiej, powinna podejmować w oparciu o jasno sformułowany plan długofalowego rozwoju. Jest to istotne tym bardziej teraz, gdy rozpoczął się kolejny okres programowania Funduszy Europejskich na lata 2014-2020. Profesjonalne budowanie dokumentu strategicznego wymagało także wdrożenia działań uspołeczniających (konsultacje z głównymi interesariuszami strategii).

Budując Strategię Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 (dalej: SRGLW 2015-2025) przyjęto zasadę, że wszystkie zidentyfikowane kierunki działania powinny realizować zasady podejścia obszarowego, tj. ukierunkowanego na realizację projektów zintegrowanych i partnerskich, inkorporujących korzyści synergiczne, a za rozwój Gminy odpowiedzialność ponoszą nie tylko władze samorządowe, ale także inne podmioty, w tym przedsiębiorstwa, organizacje samorządowe i mieszkańcy.

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 została opracowana w oparciu o perspektywę wizji regionu w 2020 roku, podkreślając jego specyfikę i wskazując na indywidualne rozwiązania, odpowiednie do jego charakterystyki, wyzwań i potrzeb. Przedłożona strategia będzie, zatem dokumentem pomocnym przy realizacji wyznaczonych perspektywicznych kierunków rozwoju regionu, dążeniu do osiągnięcia najważniejszych celów. Strategia jest dokumentem programowym, który określa cele rozwoju i stwarza ramy dla przyszłych projektów. Takie podejście zgodne jest z zasadami przygotowywania dokumentów strategicznych, w których wskazuje się wyłącznie kluczowe obszary interwencji.

Niniejszy dokument składa się z części programowej, stanowiącej najważniejszy rezultat procesu budowania Strategii Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025, zawierającej wizję, misję, obszary strategiczne i cele strategiczne, oraz pola operacyjne i otwarty katalog kierunków działania. Część programowa zawiera również wskazanie źródeł finansowania, analizę spójności strategii z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu oraz szczegółową procedurę monitorowania, ewaluacji i aktualizacji strategii. Integralnym elementem strategii są załączniki:

1. Załącznik nr 1. Diagnoza społeczno-gospodarcza.
2. Załącznik nr 2. Analiza SWOT.
3. Załącznik nr 3. Raport z badania ankietowego.

1. Metodologia

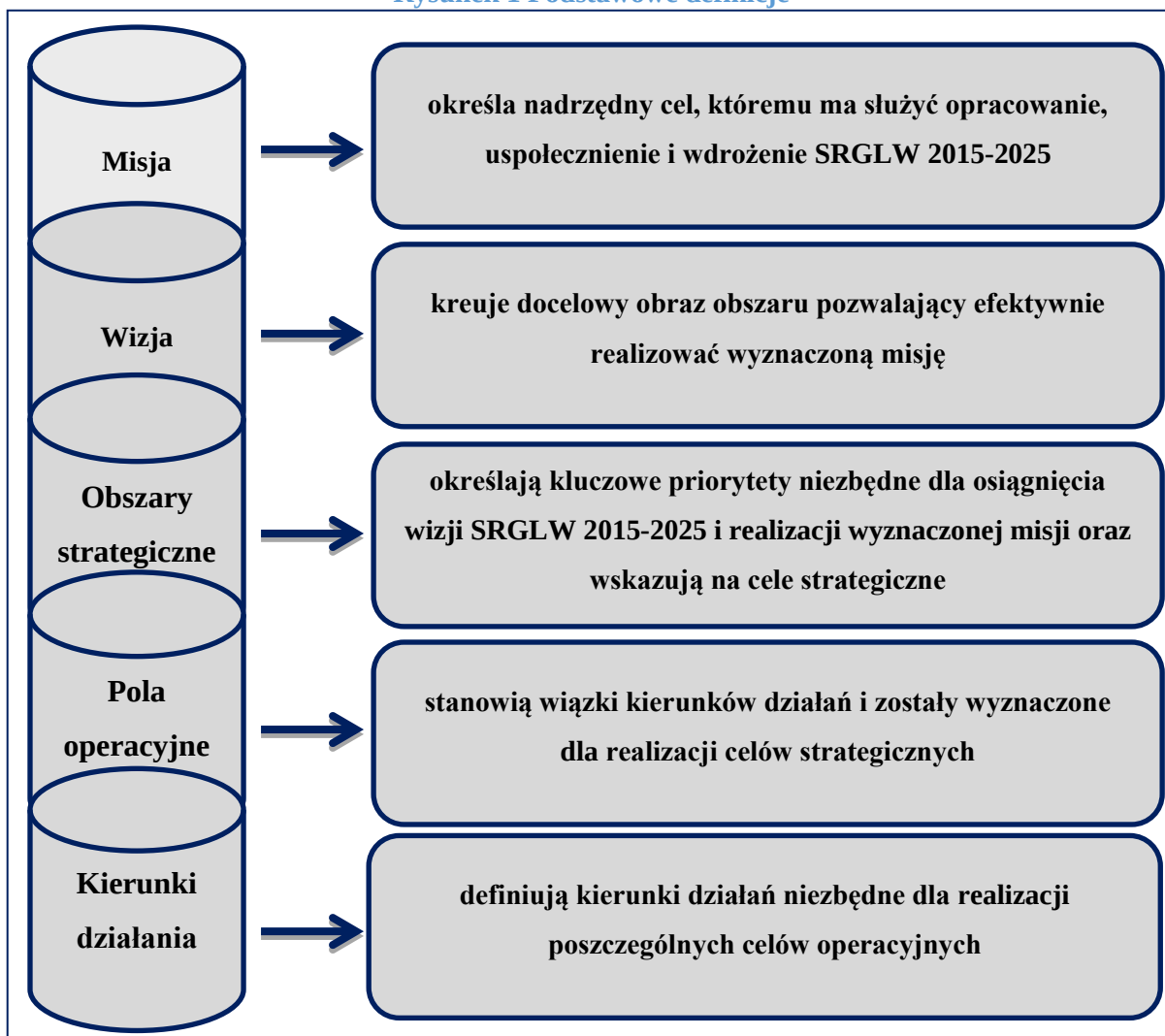
Proces budowy Strategii Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 przebiegał wieloetapowo:

1. Opracowanie diagnozy społeczno-gospodarczej – celem było stworzenie obrazu obecnej sytuacji gminy w aspektach społecznych i gospodarczych, a także ocena potencjału rozwojowego. Efektem prac zespołu było powstanie diagnozy, opisującej podstawowe uwarunkowania rozwojowe gminy. Dokument został opracowany w oparciu o dane zastane, pozyskane m.in. z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Gminy w Lasowicach Wielkich oraz innych jednostek.
2. Badanie ankietowe mieszkańców Gminy Lasowice Wielkie – celem było uzyskanie jak najszerszych informacji od mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych dotyczących poziomu jakości życia, warunków rozwoju działalności, identyfikacji problemów oraz kluczowych kierunków rozwoju obszaru. Każdy uczestnik badania miał także możliwość wskazania konkretnego rozwiązania, propozycji zadania do realizacji w okresie 2015-2025 na terenie gminy.
3. Analiza mocnych i słabych stron Gminy Lasowice Wielkie, a także szans i zagrożeń jej rozwoju (analiza SWOT) – celem było przeanalizowanie obecnych mocnych i słabych stron gminy, a także szans i zagrożeń istotnych z punktu widzenia jej dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Analiza SWOT została podzielona na obszary tematyczne, tj.: przestrzeń, infrastruktura i usługi publiczne, mieszkańcy, trzeci sektor, przedsiębiorczość, turystyka, współpraca zewnętrzna. Analizę SWOT przeprowadzono między innymi w trakcie warsztatów strategicznych.
4. Przygotowanie projektu planu strategicznego – celem była identyfikacja kierunków rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 w podziale na cele strategiczne, operacyjne oraz otwarte kierunki działania. Plan strategiczny powstał w oparciu o wcześniejsze analizy, opracowania, materiały wypracowane w trakcie warsztatów, jak również w wyniku badania ankietowego mieszkańców. Projekt strategii został opracowany także w oparciu o założenia w dokumentach strategicznych wyższego szczebla tj. powiatowego, wojewódzkiego, krajowego oraz europejskiego.
5. Opracowanie procesu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji strategii – celem było opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji celów i realizacji poszczególnych kierunków działań oraz aktualizowania dokumentu.

Podstawą wyznaczania strategii rozwoju Gminy Lasowice Wielkie jest określenie misji i wizji oraz wyznaczenie obszarów i celów strategicznych, a także pól operacyjnych. Do każdego pola operacyjnego rekomendowano proponowane kierunki działania. Wszystkie proponowane kierunki

działania, jako wynik prac warsztatowych mogą i powinny być katalogiem otwartym. W założonym horyzoncie czasowym mogą pojawić się idee, projekty, działania, które nie zostały uwzględnione w zaproponowanych kierunkach działania. Podstawowym kryterium spójności z przedmiotową strategią będzie przyczynianie się do realizacji danego celu strategicznego. Możliwość realizacji danego kierunku działania nie będzie wynikała z ujęcia danej aktywności wprost w zapisach strategii, ale z wykładni spójności. Okres obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie to przedział lat 2015-2025.

Rysunek 1 Podstawowe definicje

Źródło: Opracowanie własne.

2. Wizja i misja

2.1. Wizja

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii wizja Gminy Lasowice Wielkie zdefiniowana została w następujący sposób:

Gmina Lasowice Wielkie w 2025 r. jest uznaną ekologiczną marką regionu, przestrzenią aktywnego i zdrowego wypoczynku, czerpiącą z dziedzictwa wielokulturowości i przyrody.

Gmina Lasowice Wielkie w 2025 r. jest obszarem spójności technicznej i społecznej, zapewniającym wysoki standard infrastruktury i usług publicznych.

Wizja precyzyjnie określa pożądane cechy Gminy Lasowice Wielkie oraz precyzuje kluczowe wartości Strategii. Wizja została sformułowana w możliwie jak najbardziej przystępny sposób, tak, aby przekaz był czytelny dla każdego odbiorcy.

2.2. Misja

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii misja Gminy Lasowice Wielkie zdefiniowana została w następujący sposób:

Gmina Lasowice Wielkie prowadzi politykę rozwoju w oparciu o dziedzictwo wielokulturowości i przyrody.

Gmina Lasowice Wielkie prowadzi politykę rozwoju zmierzającą do zapewnienia wysokiego standardu infrastruktury i usług publicznych, wykorzystując z możliwie najwyższą skutecznością źródła zewnętrznego finansowania oraz współpracując z innymi partnerami rozwoju.

Misja precyzyjnie wskazuje cel działania Gminy Lasowice Wielkie oraz precyzuje kluczowe obszary Strategii. Misja została sformułowana w możliwie jak najbardziej przystępny sposób, tak aby przekaz był czytelny dla każdego odbiorcy.

3. Założenia strategiczne

3.1. Logika założeń strategicznych

W rezultacie analizy:

- wyzwań rozwojowych określonych w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, w tym: Strategia Europa 2020; Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK); Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo; Krajowy Program Reform – Europa 2020; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie; Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020; Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork-Namysłów Olesno; Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020; Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020; Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój; Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; Program Operacyjny Inteligentny Rozwój oraz Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020;
 - potrzeb inwestycyjnych określonych w trakcie badań ankietowych, badań kwestionariuszowych, warsztatów strategicznych i analizy dokumentów źródłowych;
 - nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, w ramach której różnorodna gama podmiotów uzyska możliwość dofinansowania projektów rozwojowych i która premiuje, oprócz znanych z poprzedniego okresu programowania wartości horyzontalnych (np. równość szans, zrównoważony rozwój, ochrona środowiska, wykorzystanie technik informacyjnych i komunikacyjnych, zatrudnienie), także działania zintegrowane i realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego, wielopoziomowe zarządzanie, oraz większe zaangażowanie innych partnerów rozwoju;
 - ogólnych rozwiązań instytucjonalizacji działalności rozwojowej określonych przepisami prawa, w tym przede wszystkim w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 2014 r. poz.379, 1072) oraz Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2015 r. poz. 349).
- a. zidentyfikowano następujące cechy warunkujące rozwój obszaru i społeczności lokalnej zamieszkującej teren objęty Strategią:
- korzystne położenie administracyjne – bliskość miasta Subregionalnego Kluczbork i Olesno oraz regionalnego Opole;
 - korzystne położenie transportowe – droga krajowa DK 45 i droga wojewódzka DW 494, w tym dostęp do portów lotniczych (Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice w Pyrzowicach: 97 km, 1,5h i Portu Lotniczego Wrocław S.A.: 132 km, 1,5h)

- korzystne położenie przyrodnicze, tj. występowanie obszarów dziedzictwa przyrody, duża lesistość i dobra jakość powietrza;
 - potencjał w zakresie energetyki odnawialnej, w tym geotermalnej, wód podskórnych, słonecznej i biomasy – podjęcie działań zmierzających do potwierdzenia i komercyjnego wykorzystania potencjału energetyki odnawialnej;
 - wysoki udział mniejszości niemieckiej w populacji ogółem (37,4%), co wyróżnia obszar, implikuje wielokulturowość i stanowi potencjał turystyczny;
 - wysoka aktywność przysołeckich organizacji pozarządowych i zwiększenie zaangażowania Stobrowskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych w stymulowanie rozwoju działalności organizacji pozarządowych;
 - wzrost przedsiębiorczości, mierzony wskaźnikiem dynamiki liczby przedsiębiorstw;
 - duży potencjał rozwoju turystyki aktywnej, o czym świadczy możliwość wyznaczenia i oznaczenia nowych szlaków rowerowych;
 - duży potencjał w zakresie tworzenia ciekawej oferty turystyki poznawczej, przy współpracy z Muzeum Wsi Opolskiej i innymi samorządami wiejskimi;
 - przynależność do Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork-Namysłów-Olesno i Lokalnej Grupy Działania Dolina Stobrawy;
 - ścisła współpraca z Lokalną Grupą Działania „Dolina Stobrawy”;
- b. zidentyfikowano następujące cechy wpływające na konieczność restrukturyzacji lub stanowiące barierę rozwojową:
- niedostatki infrastruktury drogowej, w tym brak ciągów pieszo-rowerowych wzdłuż dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz zły stan infrastruktury dróg transportu rolnego;
 - słaby poziom wewnętrznego i zewnętrznego skomunikowania gminy, dotyczący przede wszystkim tych obszarów, które nie leżą bezpośrednio przy drodze krajowej DK 45;
 - niedostatki w zakresie infrastruktury ściekowej;
 - wysokie zagrożenie pożarowe, z uwagi na dużą lesistość;
 - brak możliwości pełnego zaspokojenia rosnącego zapotrzebowania na usługi środowiskowej pomocy (m.in. usługi opiekuńcze kierowane do osób starszych i niepełnosprawnych);
 - efemeryczna działalność części organizacji pozarządowych;
 - spadek liczby mieszkańców związany głównie z ujemnym przyrostem naturalnym i emigracją zagraniczną;
 - występujące zjawisko długotrwałego bezrobocia oraz bezrobocia wyuczonego;
 - niezidentyfikowany potencjał działalności rozwojowej i innowacyjnej lokalnych przedsiębiorstw;

- rozproszona struktura agrarna, co oznacza, iż produkcja gospodarstw rolnych w dużej części zaspokaja potrzeby własne;
- c. rekomenduje się przyjęcie logiki interwencji opartej o następujące obszary strategiczne:
 - Obszar strategiczny nr 1 *Przestrzeń i środowisko*;
 - Obszar strategiczny nr 2 *Lokalna aktywność gospodarcza*;
 - Obszar strategiczny nr 3 *Lokalna aktywność społeczna*;
 - Obszar strategiczny nr 4 *Infrastruktura techniczna*.

Tabela 1 Matryca SRGLW 2015-2025

Obszar strategiczny	Cel strategiczny	Pole operacyjne
1. Przestrzeń i środowisko	Podniesienie estetyki przestrzeni publicznej, poszanowanie potrzeb środowiska naturalnego oraz czerpanie z zasobów dziedzictwa przyrody, kultury i historii, co przyczyni się do poprawy warunków życia	1.1. Turystyka i rekreacja
		1.2. Estetyka przestrzeni publicznej i bioróżnorodność
		1.3. Dziedzictwo kulturowe i naturalne
		1.4. Odnawialne źródła energii i niskoemisyjność
2. Lokalna aktywność gospodarcza	Wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz innowacyjności w rolnictwie i MŚP	2.1. Rolnictwo i ogrodnictwo
		2.2. Przedsiębiorczość
		2.3. Zatrudnienie
3. Lokalna aktywność społeczna	Zwiększenie poziomu partycypacji i zaangażowania społecznego w sprawy lokalne oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego i standardów życia	3.1. Usługi czasu wolnego
		3.2. Aktywny senior
		3.3. Wielokulturowość
		3.4. Edukacja
		3.5. Zdrowy styl życia
		3.6. Włączenie społeczne
		3.7. Organizacje pozarządowe
4. Infrastruktura techniczna	Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury publicznej	4.1. Infrastruktura drogowa i towarzysząca
		4.2. Infrastruktura ochrony środowiska
		4.3. Zarządzanie w samorządzie i E-usługi

Źródło: Opracowanie własne.

3.2. Obszar strategiczny nr 1 Przestrzeń i środowisko

Celem strategicznym obszaru nr 1 jest dalsze podnoszenie estetyki przestrzeni publicznej, poszanowanie potrzeb środowiska naturalnego oraz czerpanie z zasobów dziedzictwa przyrody, kultury i historii.

W wyniku analizy danych zastanych, analizy zasobów, analizy czynników konkurencyjności, badań ankietowych, badań kwestionariuszowych oraz warsztatów strategicznych nie zidentyfikowano cech obszaru, które stanowiłyby istotną cechę wyróżniającą, mogąca stanowić podstawę trwałego rozwoju Gminy Lasowice Wielkie. Zidentyfikowano natomiast stymulanty rozwoju o nieco słabszej sile oddziaływania, wokół których można budować narrację strategiczną obszaru. Stymulanty te to przede wszystkim:

- dziedzictwo przyrody charakteryzujące się m.in. bardzo wysoką lesistością, występowaniem obszarów chronionych pokrywających około $\frac{3}{4}$ powierzchni gminy oraz interesującą bioróżnorodność;
- dziedzictwo kultury charakteryzujące się ciekawymi zespołami zabudowy sakralnej i historycznej, tradycją Śląska Opolskiego i obszarów wiejskich oraz silnie obecną kulturą niemiecką.

W oparciu o w/w zasoby, zasadne jest rozwijanie turystyki wypoczynkowej, w tym leśnej, o charakterze weekendowym oraz turystyki poznawczej. Klientem usług turystycznych winni być przede wszystkim mieszkańcy regionu, do których należy kierować kampanię informacyjną i promocyjną. Rozwój turystyki będzie uzależniony od szerokiej i ponadlokalnej współpracy, której naturalnym forum będzie Obszar Funkcjonalny Kluczbork-Namysłów-Olesno (dalej OF KNO).

Rozwój turystyki, ale także i inne działania zaplanowane w niniejszej Strategii, jak również inne działania operacyjne, winny być realizowane w poszanowaniu potrzeb środowiska naturalnego w ujęciu horyzontalnym oraz poprzez wdrażanie projektów celowanych, m.in. w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), strategii niskoemisyjnej, promocji ekologii oraz ochrony i promocji bioróżnorodności, w tym cennych gatunków.

Tabela 2 Obszar strategiczny nr 1 – wskaźniki produktu i rezultatu

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania
Turystyka i rekreacja	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w zakresie turystyki i rekreacji [P]
	Liczba zrealizowanych wydarzeń/ projektów miękkich z zakresu turystyki i rekreacji [P]
	Długość wybudowanych/ zmodernizowanych/ oznakowanych ścieżek/ szlaków i tras turystycznych [P]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury turystyki [R]

	Liczba osób uczestniczących ze zrealizowanych wydarzeń/ projektów miękkich z zakresu turystyki i rekreacji [R]
Estetyka przestrzeni publicznej i bioróżnorodność	Liczba opracowanych Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego [P]
	Liczba projektów zrealizowanych w zakresie bioróżnorodności [P]
	Powierzchnia Gminy Lasowice Wielkie objęta opracowanymi Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego [R]
	Liczba osób korzystających ze zrealizowanych projektów w zakresie bioróżnorodności [R]
Dziedzictwo kulturowe i naturalne	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w zakresie dziedzictwa kulturowego, naturalnego i kultury [P]
	Liczba zrealizowanych wydarzeń/ projektów miękkich z zakresu turystyki kulturowej i poznawczej [P]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury w zakresie dziedzictwa kulturowego, naturalnego i kultury [R]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach z zakresu turystyki kulturowej i poznawczej [R]
Odnawialne źródła energii i niskoemisyjność	Liczba projektów zrealizowanych z zakresu odnawialnych źródeł energii [P]
	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE [R]
	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE [R]

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3 Obszar strategiczny nr 1 – proponowane kierunki działania

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Turystyka i rekreacja	Budowa/ modernizacja małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w sołectwach oraz budowa/modernizacja obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”; – organizacje pozarządowe;
	Wypracowanie oferty turystyki weekendowej, w tym wypoczynkowej, leśnej i agroturystyki	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– Nadleśnictwo Kluczbork, Turawa, Olesno; – organizacje pozarządowe; – jednostki edukacyjne;
	Włączenie usług czasu wolnego w ofertę turystyczną gminy	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”; – organizacje pozarządowe;
	Współpraca m.in. z gminami OF KNO i innymi podmiotami w zakresie opracowania spójnej koncepcji szlaków, tras i ścieżek turystycznych/rowerowych/piesznych/ konnych/wodnych etc. oraz ich wytyczenie budowa/modernizacja/uporządkowanie/oznakowanie	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze; – Muzeum Regionalne Wsi Opolskiej;
	Promocja turystyczna gminy	– Gmina Lasowice Wielkie;	– organizacje pozarządowe; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
Estetyka przestrzeni publicznej i bioróżnorodność	Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Gminy Lasowice Wielkie, w tym zaangażowanie mieszkańców poprzez organizację warsztatów i konsultacji ex ante w zakresie zagospodarowania ładu przestrzennego i estetyki przestrzeni	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	– mieszkańcy;
	Rewitalizacja miejsc i przestrzeni publicznych/ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	– organizacje pozarządowe; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
	Opracowanie planów/ programów ochrony dla obszarów cennych przyrodniczo, inwentaryzacji przyrodniczej	– Gmina Lasowice Wielkie;	– Nadleśnictwo Kluczbork, Nadleśnictwo Olesno,

Dziedzictwo kulturowe i naturalne			Nadleśnictwo Turawa
	Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, prowadzenie kampanii edukacyjnej, informacyjnej	– Gmina Lasowice Wielkie;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”; – Nadleśnictwo Kluczbork, Turawa, Olesno;
	Rozwój małej architektury w połączeniu z architekturą zieleni i ochrona gatunków, ochrona / odbudowa siedlisk przyrodniczych	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	– organizacje pozarządowe; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
	Utworzenie Multimedialnej Biblioteki Bioróżnorodności Gminy Lasowice Wielkie	– Gmina Lasowice Wielkie	– Nadleśnictwo Kluczbork, Olesno, Turawa; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
	Rewitalizacja, odbudowa, przebudowa, konserwacja, remont, wyposażenie, modernizacja, ochrona, odnawianie lub poprawa stanu i udostępnianie obiektów kultury i historii, dziedzictwa kulturowego, naturalnego w tym także budowa towarzyszącej infrastruktury z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne	– Gmina Lasowice Wielkie; – właściciele obiektów dziedzictwa;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
	Współpraca z gminami OF KNO i innymi podmiotami w zakresie tworzenia wspólnej oferty turystycznej w oparciu o tradycję, obyczaje, kulturę, przyrodę, wytwórczość obszarów wiejskich, wydarzenia kulturalne o zasięgu ponadlokalnym	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– Muzeum Regionalne Wsi Opolskiej;
	Badanie etnograficzne, identyfikacja i certyfikacja produktów lokalnych	– Gmina Lasowice Wielkie; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– mieszkańcy;
	Włączenie usług czasu wolnego w ofertę turystyki poznawczej	– Gmina Lasowice Wielkie; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– mieszkańcy;
	Współtworzenie zintegrowanego systemu zarządzania energią na terenie OF KNO, w tym udział w opracowaniu koncepcji polityki energetycznej OF KNO	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;

Opracowanie dokumentacji, w tym audytów energetycznych dla sektora publicznego	– Gmina Lasowice Wielkie;	
Głęboka modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z zastosowaniem źródeł energii odnawialnej	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO;	
Opracowanie i wdrożenie programu informacyjnego na temat wykorzystania odnawialnych źródeł energii	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
Głęboka modernizacja energetyczna budynków sektora mieszkaniowego wraz z zastosowaniem źródeł energii odnawialnej	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO;	
Głęboka modernizacja energetyczna budynków sektora przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych wraz z zastosowaniem źródeł energii odnawialnej	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO;	

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Obszar strategiczny nr 2 Lokalna aktywność gospodarcza

Celem strategicznym obszaru nr 2 jest wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz innowacyjności w rolnictwie i MŚP.

W zakresie rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego pożądanym jest dalszy rozwój gospodarstw rolnych, szersze upowszechnienie rolnictwa ekologicznego oraz promocja produkcji żywności ekologicznej poprzez modernizację gospodarstw hodowlanych, współpracę gospodarstw rolnych z instytucjami otoczenia biznesu oraz organizacjami naukowo-badawczymi. Należy również podjąć działania mające na celu promocję ogrodnictwa.

W zakresie przedsiębiorczości planowane jest szersze wykorzystanie narzędzi szkoleniowych i doradczych w przedsiębiorstwach, wykorzystanie mechanizmów współpracy przedsiębiorstw i innych podmiotów, aby poprzez te działania rozwijać i promować przedsiębiorczość. Bardzo istotne z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości jest podniesienie wiedzy przedsiębiorców w zakresie zewnętrznych źródeł finansowania tj. dotacje, pożyczki i in. Rozwój przedsiębiorczości, podobnie jak rozwój turystyki będzie uzależniony od szerokiej i ponadlokalnej współpracy, której naturalnym forum będzie Stowarzyszenie OF KNO. Tutaj działania będą miały na celu intensyfikację działalności eksportowej lokalnych przedsiębiorstw, rozwój wewnątrzobszarowych sieci powiązań biznesowych i ułatwianie gospodarczego wykorzystywania innowacyjnych pomysłów w sektorze MŚP.

W zakresie zatrudnienia planowana jest realizacja działań przyczyniających się do wzrostu kwalifikacji oraz podnoszenia kompetencji osób, które mają największe problemy z podjęciem zatrudnienia oraz osób o przedsiębiorczych aspiracjach. Ponadto planuje się działania mające na celu poprawę godzenia życia zawodowego z prywatnym oraz wsparcie mobilności zatrudnionych i bezrobotnych. Działania te przyczynią się do wzrostu zatrudnienia oraz samodzielności gospodarczej mieszkańców. Bardzo duże znaczenie dla powodzenia w/w działań będzie miała współpraca z samorządem powiatu, a przede wszystkim z Powiatowym Urzędem Pracy.

Tabela 4 Obszar strategiczny nr 2 – wskaźniki produktu i rezultatu

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania
Rolnictwo i ogrodnictwo	Liczba zrealizowanych projektów doradczych w zakresie rolnictwa [P]
	Liczba rozwiązań innowacyjnych/ ekologicznych wdrożonych do praktyki w sektorze rolnym, będących wynikiem zrealizowanych projektów [R]
	Liczba gospodarstw rolnych, które otrzymały wsparcie [R]
Przedsiębiorczość	Liczba wdrożonych instrumentów wspierających lokalną przedsiębiorczość [P]
	Liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej [R]
	Liczba podmiotów gospodarczych, które otrzymały wsparcie w ramach wdrożonych instrumentów wspierających lokalną przedsiębiorczość [R]

Zatrudnienie	Liczba wdrożonych instrumentów wspierających zatrudnienie i rynek pracy [P]
	Liczba osób uczestniczących w programach zatrudnienia [P]
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu zatrudnienia [R]

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 5 Obszar strategiczny nr 2 – proponowane kierunki działania

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Rolnictwo i ogrodnictwo	Promocja produkcji rolnej przyjaznej środowisku, w tym poprzez współpracę gospodarstw rolnych z instytucjami otoczenia biznesu, organizacjami naukowo-badawczymi	– gospodarstwa rolne;	– instytucje otoczenia biznesu;
	Modernizacja gospodarstw hodowlanych	– gospodarstwa rolne;	
	Rozwój agroturystyki	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”; – organizacje pozarządowe;
	Promocja produkcji żywności ekologicznej	– Gmina Lasowice Wielkie; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– gospodarstwa rolne;
	Inwentaryzacja terenów w zakresie ogrodnictwa w gminie, promocja ogrodnictwa	– Gmina Lasowice Wielkie; – mieszkańcy;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
	Promocja i edukacja w zakresie wykorzystania możliwych form wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	– Gmina Lasowice Wielkie;	– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
Przedsiębiorczość	Promocja i rozwój przedsiębiorczości poprzez szersze wykorzystanie narzędzi szkoleniowych, doradczych w przedsiębiorstwach, wykorzystanie mechanizmów współpracy przedsiębiorstw i innych podmiotów	– Gmina Lasowice Wielkie; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– przedsiębiorstwa;
	Podniesienie wiedzy w zakresie zewnętrznych źródeł finansowania (dotacji, pożyczek i innych) i promocja ich wykorzystania	– Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego poprzez Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”; – instytucje otoczenia biznesu;	– Gmina Lasowice Wielkie;
	Wykorzystanie, przysługującego samorządowi lokalnemu, władztwa podatkowego oraz innych kompetencji, w tym wprowadzenie transparentnego systemu przyznawania ulg podatkowych	– Gmina Lasowice Wielkie;	– przedsiębiorcy

	Aktywne uczestnictwo w procesach stymulowania przedsiębiorczości w ramach Strategii Rozwoju OF KNO, w tym w zakresie rozwoju działalności eksportowej lokalnych przedsiębiorstw, rozwoju wewnątrzobszarowych sieci powiązań biznesowych i ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO;	– przedsiębiorcy
Zatrudnienie	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, działania na rzecz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy dla osób bezrobotnych, dla osób przedsiębiorczych	– Powiatowy Urząd Pracy;	– Gmina Lasowice Wielkie;

Źródło: Opracowanie własne.

3.4. Obszar strategiczny nr 3 Lokalna aktywność społeczna

Celem strategicznym obszaru nr 3 jest zwiększenie poziomu partycypacji i zaangażowania społecznego w sprawy lokalne oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego i standardów życia.

Działania w tym obszarze będą się koncentrowały przede wszystkim wokół edukacji, zdrowia, usług czasu wolnego, wielokulturowości, aktywnego starzenia się, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz funkcjonowania organizacji pozarządowych.

W ramach poczyniń w sferze edukacji bardzo ważne będą działania związane z doradztwem zawodowym i planowaniem ścieżki edukacyjnej już na poziomie edukacji gimnazjalnej (tutaj przede wszystkim wdrożenie szkoleń, doradztwa oraz innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych pod kątem kluczowych kompetencji uczniów niezbędnych do poruszania się po rynku pracy), wsparcie nauki języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych i technik informacyjno-komunikacyjnych (TIK) oraz postaw kreatywności, innowacyjności, przedsiębiorczości, itp. na wszystkich etapach kształcenia. Bardzo istotne będzie wsparcie w/w działań przez Powiatowy Urząd Pracy. Planuje się również poprawę wyposażenia jednostek edukacyjnych oraz rozwój wychowania przedszkolnego wraz z poprawą opieki nad dzieckiem do lat 3.

Przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu będą polegały m.in. na zwiększeniu dostępu do poradnictwa specjalistycznego, rozwoju usług asystenckich i bytowych, poprawie dostępu do zasobów mieszkaniowych oraz wzroście zatrudnienia w regionie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponadto planowane jest promowanie równych szans aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz walka ze wszelkimi przejawami dyskryminacji.

W zakresie zdrowego stylu życia bardzo ważna będzie realizacja kompleksowych populacyjnych programów profilaktycznych skierowanych do różnych grup docelowych tj. dzieci i młodzież, osoby aktywne na rynku pracy, kobiety w okresie prokreacyjnym czy seniorzy. Podjęte zostaną działania promujące zdrowy, aktywny i ekologiczny styl życia, zwłaszcza w populacji dzieci i młodzieży.

Poszerzenie oferty kulturalnej i rekreacyjnej zarówno dla mieszkańców gminy jak i turystów będzie kluczowym działaniem w zakresie usług czasu wolnego. Planowana jest przede wszystkim organizacja wydarzeń, działań, spotkań integrujących mieszkańców i angażujących ich w rozwój gminy. Przyczyni się do tego przede wszystkim budowa, modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich oraz wprowadzenie funkcji trenera sołeckiego organizującego zajęcia dla różnych grup odbiorców. W w/w działania należy zaangażować Lokalną Grupę Działania „Dolina Stobrawy”.

LGD „Dolina Stobrawy” wsparta przez Gminę Lasowice Wielkie może być również dobrym partnerem w zakresie aktywizacji seniorów poprzez wdrażanie programu „Senior-Wigor”. Natomiast GOPS oraz PCPR odpowiadać winny m.in. za organizację mieszkań serwisowanych i usług opieki środowiskowej dla tej grupy społecznej.

Jako, że cechą charakterystyczną gminy Lasowice Wielkie jest wysoki udział mniejszości niemieckiej (37,4% w populacji ogółem), planowane jest poszerzenie oferty kulturalnej promującej bogactwo kulturowe i tradycje wielokulturowości Śląska Opolskiego poprzez współpracę z instytucjami kultury, placówkami muzealnymi i innymi podmiotami działającymi w obszarze różnorodności kulturowej oraz odnowa miejsc pamięci i zabytków związanych z historią i wielokulturowością obszaru.

Bardzo istotnym podmiotem wspierającym w/w działania są organizacje pozarządowe. Dlatego w budżecie Gminy Lasowice Wielkie zabezpieczone zostaną środki finansowe, które zostaną przeznaczone na wkład własny w/w organizacji, aby mogły one realizować projekty finansowane ze źródeł zewnętrznych. Ponadto pożądana jest aktywizacja Stobrawskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych w obszarze wsparcie lokalnych organizacji pozarządowych w realizacji ich planów i projektów.

Tabela 6 Obszar strategiczny nr 3 – wskaźniki produktu i rezultatu

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania
Usługi czasu wolnego	Liczba zrealizowanych projektów/ inicjatyw/ wydarzeń w zakresie usług czasu wolnego [P]
	Liczba wdrożonych inicjatyw lokalnych [P]
	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych [P]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach/ inicjatywach/ wydarzeniach w zakresie usług czasu wolnego [R]
	Liczba mieszkańców, która wzięła udział w konsultacjach społecznych [R]
Aktywny senior	Liczba zrealizowanych projektów/inicjatyw/wydarzeń w zakresie aktywizacji seniorów [P]
	Liczba seniorów uczestniczących w zrealizowanych projektach/ inicjatywach/ wydarzeniach w zakresie aktywizacji seniorów [R]
	Liczba osób ogółem uczestniczących w zrealizowanych projektach/ inicjatywach/ wydarzeniach w zakresie aktywizacji seniorów [R]
Wielokulturowość	Liczba zrealizowanych projektów/inicjatyw/wydarzeń w zakresie wielokulturowości [P]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach/ inicjatywach/ wydarzeniach w zakresie wielokulturowości [R]
Edukacja	Liczba zrealizowanych projektów edukacyjnych [P]
	Liczba uczniów uczestniczących w zrealizowanych projektach edukacyjnych [R]
	Liczba nauczycieli uczestniczących w zrealizowanych projektach edukacyjnych [R]

Zdrowy styl życia	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu ochrony zdrowia [P]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia [R]
	Liczba dzieci uczestniczących w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia [R]
	Liczba personelu medycznego uczestniczącego w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia [R]
Włączenie społeczne	Liczba zrealizowanych projektów w zakresie włączenia społecznego [P]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach włączenia społecznego [R]
	Liczba dzieci uczestniczących w zrealizowanych projektach włączenia społecznego [R]
	Liczba seniorów uczestniczących w zrealizowanych projektach włączenia społecznego [R]
Organizacje pozarządowe	Liczba projektów partnerskich zrealizowanych z udziałem organizacji pożytku publicznego [P]
	Liczba organizacji pożytku publicznego uczestniczących w projektach partnerskich [R]

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 7 Obszar strategiczny nr 3 – proponowane kierunki działania

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Usługi czasu wolnego	Rozwój oferty rekreacyjnej i kulturalnej Gminy, skierowanej do mieszkańców, ale atrakcyjnej dla klientów zewnętrznych, w tym w ramach turystyki weekendowej wraz z opracowaniem i publikacją oraz promocją kalendarza wydarzeń	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– organizacje pozarządowe;
	Organizacja wydarzeń, działań, spotkań integrujących mieszkańców i angażujących ich w rozwój gminy	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– organizacje pozarządowe;
	Wprowadzenie funkcji trenera sołeckiego organizującego zajęcia dla różnych grup odbiorców	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	
	Budowa/rozbudowa/przebudowa/modernizacja/remont i doposażenie m.in. obiektów pełniących funkcje kulturalne, rekreacyjne w tym świetlic wiejskich z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych, podwyższenie standardu technicznego tych obiektów, dostosowanie do wymogów bezpieczeństwa	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze;	– mieszkańcy; – organizacje pozarządowe; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;
Aktywny senior	Udział i wdrażanie programu „Senior – Wigor”	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– mieszkańcy; – organizacje pozarządowe;
	Budowa/organizacja domu dziennej opieki dla seniora	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki pomocnicze; – Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;	– mieszkańcy; – organizacje pozarządowe; – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
	Organizacja mieszkań serwisowanych i usług opieki środowiskowej dla seniorów	– Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej; – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;	– mieszkańcy; – organizacje pozarządowe;

Wielokulturowość	Rozwój oferty kulturalnej promującej bogactwo kulturowe i tradycje wielokulturowości Śląska Opolskiego przyczyniające się do pielęgnacji podwalin tożsamości jego mieszkańców	– Gmina Lasowice Wielkie; – Mniejszość Niemiecka;	– mieszkańcy; – organizacje pozarządowe;
	Współpraca z instytucjami kultury, placówkami muzealnymi i innymi podmiotami działającymi w obszarze różnorodności kulturowej	– Gmina Lasowice Wielkie; – Mniejszość Niemiecka;	– organizacje pozarządowe;
	Rewitalizacja i utrzymanie miejsc pamięci i zabytków związanych z historią i wielokulturowością obszaru	– Gmina Lasowice Wielkie; – Mniejszość Niemiecka;	– organizacje pozarządowe;
Edukacja	Udział w procesie opracowania i wdrożenia monitoringu procesów edukacyjnych prowadzonych z poziomu OF KNO	– Gmina Lasowice Wielkie; – Stowarzyszenie OF KNO;	– placówki edukacyjne;
	Rozwój opieki/tworzenie miejsc opieki nad dzieckiem do lat 3 w tym w ramach form nieinstytucjonalnych, pokrycie kosztów opieki i jej utrzymania oraz rozwój wychowania przedszkolnego, rozszerzenie oferty ośrodków wychowania przedszkolnego o zajęcia dodatkowe, indywidualizacja pracy z dzieckiem 3-4 letnim, w tym o specjalistycznych potrzebach edukacyjnych	– Gmina Lasowice Wielkie; – prywatni właściciele lub inwestorzy;	– placówki edukacyjne;
	Rozwój infrastruktury i wyposażenia w tym również specjalistycznego dla jednostek edukacyjnych w szczególności placówek wychowania przedszkolnego, szkół i placówek oświatowych	– Gmina Lasowice Wielkie;	– placówki edukacyjne;
	Budowanie i realizacja programów edukacyjnych w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy, wsparcie nauki języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych i TIK ¹ oraz postaw kreatywności, praca zespołowa, innowacyjność, przedsiębiorczość, wykorzystanie metod eksperymentu w edukacji, korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjno – komunikacyjnych, indywidualizacja podejścia do ucznia w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, realizacja indywidualnych planów rozwoju itp. na wszystkich etapach kształcenia oraz rozwój działań związanych z doradztwem zawodowym i planowaniem ścieżki edukacyjnej na poziomie edukacji gimnazjalnej	– Gmina Lasowice Wielkie;	– placówki edukacyjne; – Powiatowy Urząd Pracy; – organizacje pozarządowe;

¹ ICT – techniki informacyjne i komunikacyjne.

	Wprowadzenie szkoleń, doradztwa oraz innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych, m.in. pod kątem kluczowych kompetencji uczniów niezbędnych do poruszania się po rynku pracy, tj. TIK, matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, nauczania eksperymentalnego, właściwych postaw uczniów (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej) oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia oraz wykorzystania narzędzi wspierających pomoc psychologiczno-pedagogiczną na każdym etapie edukacyjnym (m.in. dla uczniów niepełnosprawnych, uczniów uzdolnionych, zagrożonych przedwczesnym końceniem nauki)	– Gmina Lasowice Wielkie;	– placówki edukacyjne; – Powiatowy Urząd Pracy; – organizacje pozarządowe;
Zdrowy styl życia	Udział w budowaniu i realizacji kompleksowych populacyjnych programów profilaktycznych skierowanych do różnych grup docelowych (dzieci i młodzież, osoby aktywne na rynku pracy, kobiety w okresie prokreacyjnym, seniorzy)	– Gmina Lasowice Wielkie; – gminy powiatu kluczborskiego; – Powiat Kluczborski; – Stowarzyszenie OF KNO; – jednostki ochrony zdrowia;	– Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna; – Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna; – Opolski Wojewódzki Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia; – organizacje pozarządowe;
	Promocja zdrowego, aktywnego i ekologicznego stylu życia, w szczególności w populacji dzieci i młodzieży	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki ochrony zdrowia; – organizacje pozarządowe;	– placówki edukacyjne;
Włączenie społeczne	Kompleksowe działania integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej m.in. dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego oraz rozwój usług asystenckich i bytowych, rozwój usług opiekuńczych oraz kompleksowa opieka nad osobami zależnymi (w tym starszymi i niepełnosprawnymi), wsparcie rodziny przeżywającej problemy opiekuńczo – wychowawcze, aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia i sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3	– Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej; – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;	– organizacje pozarządowe;
	Poprawa dostępu do mieszkań chronionych/wspomaganych/treningowych, rozwój mieszkań serwisowanych dla seniorów i osób niepełnosprawnych, przystosowanie wybranych obiektów komunalnych na potrzeby domów dziennej opieki, także zgodnie z ustaleniami na poziomie OF KNO	– Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej; – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie; – Stowarzyszenie OF KNO;	– organizacje pozarządowe;

Organizacje
pozarządowe

Zabezpieczenie w budżecie Gminy Lasowice Wielkie środków finansowych, które będą przeznaczone na wkład własny organizacji pozarządowych dla realizacji projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych

– Gmina Lasowice Wielkie; – organizacje pozarządowe;

Realizacja zadań publicznych z zastosowaniem partnerstwa publiczno-społecznego

– Gmina Lasowice Wielkie;
– organizacje pozarządowe;
– Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”;

Źródło: Opracowanie własne.

3.5. Obszar strategiczny nr 4 Infrastruktura techniczna

Celem strategicznym obszaru nr 4 jest zwiększenie poziomu partycypacji i zaangażowania społecznego w sprawy lokalne oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego i standardów życia.

Działania w tym obszarze zostaną skoncentrowane na infrastrukturze drogowej, ochronie środowiska oraz elektronicznych usługach publicznych (e-usługach). W ramach poprawy stanu infrastruktury drogowej i infrastruktury towarzyszącej planowane są budowy, przebudowy, rozbudowy oraz modernizacje i remonty dróg, w tym m.in. budowa, rozbudowa, przebudowa i modernizacja ciągów pieszych, rowerowych, pieszo-rowerowych, sygnalizacji świetlnej i oświetlenia ulicznego. W planach ujęte są również modernizacje i remonty dróg transportu rolnego. Planowana jest też poprawa jakości transportu zbiorowego. Działania te w dużej mierze przyczynią się m.in. do poprawy bezpieczeństwa na drogach, poprawią mobilność osób zatrudnionych lub poszukujących zatrudnienia.

W ramach działań mających na celu ochronę środowiska planuje się przede wszystkim uporządkowanie gospodarki ściekowej w nieskanalizowanych sołectwach, tj. wsie Laskowice (w trakcie realizacji), Jasienie, Lasowice Małe, Gronowice, Ciarka i Szumirad, Oś. Przyczyni się to również do poprawy jakości życia mieszkańców w/w obszarów. Bardzo istotne jest również przeciwdziałanie i likwidacja skutków katastrof poprzez prowadzenie monitoringu zagrożeń naturalnych, rozbudowę i modernizację remiz strażackich, wyposażenie jednostek OSP w środki transportu, specjalistyczny sprzęt ratowniczo-gaśniczy oraz doskonalenie procesów ratowniczo-gaśniczych OSP w ramach specjalistycznych szkoleń. Ponadto planowane jest również doskonalenie procesów gospodarowania odpadami.

Prace w ramach rozwoju e-usług skupione będą przede wszystkim na digitalizacji zasobów oraz wprowadzeniu do oferty usług czasu wolnego szkoleń i warsztatów w zakresie technologii cyfrowych, e-usług, bezpieczeństwa konsumenckiego w sieci oraz e-uzależnień. Rozwój e-usług przyczyni się m.in. do skrócenia czasu poświęcanego na załatwienie spraw urzędowych i umożliwi osobom niepełnosprawnym załatwienie spraw urzędowych bez wychodzenia z domu.

Tabela 8 Obszar strategiczny nr 4 – wskaźniki produktu i rezultatu

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania
Infrastruktura drogowa i towarzysząca	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu infrastruktury drogowej [P]
	Całkowita długość nowych dróg [R]
	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg [R]
Infrastruktura ochrony środowiska	Długość wybudowanej/zmodernizowanej/sieci kanalizacji sanitarnej [P]
	Liczba wdrożonych narzędzi z zakresu bezpieczeństwa publicznego [P]
	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu bezpieczeństwa publicznego [P]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury w zakresie sieci kanalizacji

Zarządzanie w samorządzie i E-usługi	sanitarnej [R]
	Liczba ludności objętej ochroną [R]
	Liczba wdrożonych e-usług [P]
	Liczba zrealizowanych projektów edukacyjnych i szkoleniowych skierowanych do kadr administracji publicznej [P]
	Liczba osób korzystających z wdrożonych e-usług [R]
	Liczba osób, które wzięły udział w zrealizowanych projektach edukacyjnych i szkoleniowych skierowanych do kadr administracji publicznej [R]

Tabela 9 Obszar strategiczny nr 4 – proponowane kierunki działania

Pole operacyjne	Proponowane kierunki działania	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Infrastruktura drogowa i towarzysząca	Budowa/przebudowa/rozbudowa/modernizacja i remonty dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym m.in. budowa, rozbudowa, przebudowa i modernizacja ciągów pieszych, rowerowych, pieszko-rowerowych, sygnalizacji świetlnej, oświetlenia ulicznego	– Gmina Lasowice Wielkie; – Powiat Kluczborski; – Województwo Opolskie; – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad; – inni właściciele infrastruktury drogowej;	– Służba Policji;
	Budowa/przebudowa/rozbudowa/modernizacja i remonty dróg transportu rolnego	– Gmina Lasowice Wielkie;	– gospodarstwa rolne;
Infrastruktura ochrony środowiska	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w nieskanalizowanych sołectwach tj. budowa, przebudowa, modernizacja lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do odprowadzania ścieków	– Gmina Lasowice Wielkie;	
	Uczestnictwo w procesach planowania, rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej dla potrzeb zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa publicznego, przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i antropogenicznym, monitoringu zagrożeń naturalnych i alarmowania	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej;	– Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy; – Państwowa Straż Pożarna; – Służba Policji; – Powiat Kluczborski; – gminy powiatu kluczborskiego; – Stowarzyszenie OF KNO;
	Rozbudowa, przebudowa, modernizacja, remont, remiz strażackich oraz wyposażenie jednostek OSP w środki transportu, specjalistyczny sprzęt ratowniczo-gaśniczy dla przeciwdziałania i likwidacji skutków katastrof, akcji ratowniczych i doskonalenie procesów ratowniczo-gaśniczych OSP w ramach specjalistycznych szkoleń	– Gmina Lasowice Wielkie; – jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej;	– Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy; – Państwowa Straż Pożarna; – Powiat Kluczborski; – gminy powiatu kluczborskiego;
	Doskonalenie procesów gospodarowania odpadami	– Gmina Lasowice Wielkie;	– Stowarzyszenie OF KNO;

Zarządzanie w samorządzie i E-usługi	Rozwój elektronicznych usług publicznych oraz digitalizacja zasobów kulturowych i naukowych, przyrodniczych i turystycznych, zapewnienie otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów oraz rozwój infrastruktury informatycznej	– Gmina Lasowice Wielkie;	
	Wprowadzenie do oferty usług czasu wolnego szkoleń i warsztatów w zakresie technologii cyfrowych, e-usług, bezpieczeństwa konsumenckiego w sieci, e-uzależnień	– organizacje pozarządowe;	– Gmina Lasowice Wielkie;
	Szkolenia zawodowe pracowników administracji samorządowej oraz jednostek organizacyjnych administracji samorządowej	– Gmina Lasowice Wielkie;	

Źródło: Opracowanie własne.

4. Zadania strategiczne

Tabela 10 Zadania strategiczne do realizacji w latach 2015-2025

Tytuł projektu	Lata realizacji	Szacunkowa wartość projektu
Budowa kanalizacji sanitarnej wsi Jasienie	2015-2018	4 268 223,00
Budowa oczyszczalni ścieków w Trzebiszynie	2016-2017	2 500 000,00
Budowa kanalizacji sanitarnej wsi Lasowice Małe	2017-2019	2 403 051,00
Budowa kanalizacji sanitarnej wsi Gronowice	2019-2021	2 916 514,00
Budowa kanalizacji sanitarnej wsi Ciarka	2019-2021	1 171 144,00
Budowa kanalizacji sanitarnej wsi Szumirad	2021-2022	1 004 910,00

Źródło: Opracowanie własne.

5. Źródła finansowania

Najważniejszym źródłem finansowania działań strategicznych będą środki z funduszy unijnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – EFRR, Europejskiego Funduszu Społecznego – EFS i Funduszu Spójności. Ponadto w finansowaniu działań SRGLW 2015-2025 niezbędne będzie zaangażowanie prywatnych środków, w tym pochodzących z bezzwrotnych i zwrotnych funduszy oraz rozwój instrumentów finansowych opartych na partnerstwie publiczno-prywatnym i partnerstwie publiczno-społecznym. Źródła finansowania SRGLW 2015-2025:

1. Środki własne Gminy Lasowice Wielkie.
2. Krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe, w tym:
 - środki finansowe transferowane w ramach Perspektywy Finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020;
 - środki finansowe z Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Mechanizmu Norweskiego;
 - inne zagraniczne środki finansowe;
 - krajowe środki finansowe, w tym m.in. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz innych agencji rządowych;
 - inne źródła finansowania.
3. Komercyjne instrumenty finansowe, w tym:
 - pożyczki i kredyty bankowe;
 - leasing finansowy;
 - inne.

Tabela 11 Główne – zewnętrzne źródła finansowania

SRGLW 2015-2025	Osie priorytetowe RPO WO 2014-2020	Inne źródła finansowanie
Turystyka i rekreacja	– OP I Innowacje w gospodarce; – OP II Konkurencyjna gospodarka; – OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;	– Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; – Programy ochrony środowiska Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
Estetyka przestrzeni publicznej i bioróżnorodność	– OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;	– Programy ochrony środowiska Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
Dziedzictwo kultury	– OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; – Programy ochrony zabytków i promocji dziedzictwa kulturalnego finansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; – Program Kreatywna Europa na lata 2014-2020;
Odnawialne źródła energii i niskoemisyjność	– OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego; – OP III Gospodarka niskoemisyjna;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
Rolnictwo i ogrodnictwo		– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
Przedsiębiorczość	– OP I Innowacje w gospodarce; – OP II Konkurencyjna gospodarka; – OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; – Program Prewencja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
Zatrudnienie	– OP I Innowacje w gospodarce; – OP II Konkurencyjna gospodarka;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;

	– OP VII Konkurencyjny rynek pracy;	
Usługi czasu wolnego	– OP VIII Integracja społeczna; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Kreatywna Europa na lata 2014-2020;
Aktywny senior	– OP VIII Integracja społeczna; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;	– Program Kreatywna Europa na lata 2014-2020; – Program Senior – Wigor;
Wielokulturowość	– OP V Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców;	– Program Kreatywna Europa na lata 2014-2020; – Programy ochrony zabytków i promocji dziedzictwa kulturalnego finansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
Edukacja	– OP III Gospodarka niskoemisyjna; – OP IX Wysoka jakość edukacji; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020;
Zdrowy styl życia	– OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020; – Programy Ministra Ochrony Zdrowia;
Włączenie społeczne	– OP VII Konkurencyjny rynek pracy; – OP VIII Integracja społeczna; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020; – Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej;
Organizacje pozarządowe	– OP VIII Integracja społeczna;	– Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej; – Programy Ministra Ochrony Zdrowia;
Infrastruktura drogowa i towarzysząca	– OP VI Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców;	– Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
Infrastruktura ochrony środowiska	– OP IV Zapobieganie zagrożeniom;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;
Zarządzanie w samorządzie i E-usługi	– OP IX Wysoka jakość edukacji;	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;

-
- OP X Inwestycje w Infrastrukturę Społeczną;
 - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020;
 - Program Operacyjny Cyfrowa Polska 2014-2020;
-

Źródła: Opracowanie własne.

6. Spójność z lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi oraz tymi, które są na etapie projektowania

6.1. Krajowe dokumenty strategiczne

6.1.1. Strategia Europa 2020

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Europa 2020 przede wszystkim na poziomie dwóch wzajemnie ze sobą powiązanych priorytetów:

1. Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, ekologicznej i szanującej dziedzictwo przyrody oraz bardziej konkurencyjnej.
2. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, przyjaznej seniorom oraz zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

6.1.2. Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK)²

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, m.in. na poziomie następujących: celu 3 – poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki, celu 4 – wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki, celu 5 – stworzenie Polski Cyfrowej, celu 6 – rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia, celu 7 – zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska, celu 10 – stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej oraz celu 11 – wzrost społecznego kapitału rozwoju. Tym samym założenia SRGLW przyczyniają się do osiągnięcia celu głównego Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030, jakim jest poprawa jakości życia Polaków.

6.1.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)³

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo na poziomie:

² Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. https://mac.gov.pl/files/wp.../12/Polska2030_final_november2012.pdf.

³ Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_rozwoju/srk_2020/strony.

1. Obszaru strategicznego I. Sprawne i efektywne państwo – poprzez wdrażanie działań zapewniających ład administracyjny, działań prowadzących do rozwoju kapitału społecznego oraz zwiększenie efektywności instytucji publicznych, w tym poprzez e-usługi i zwiększenie partycypacji społecznej.
2. Obszaru strategicznego II. Konkurencyjna gospodarka – poprzez rozwój kapitału ludzkiego, w tym w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy; zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i środowiska, w tym poprzez zwiększenie wykorzystania OZE, wzrost wydajności i zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz silniejsze wykorzystanie technologii cyfrowych.
3. Obszaru strategicznego III. Spójność społeczna i terytorialna – poprzez zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych oraz podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych.

Polityka spójności zaproponowana na okres po 2013 r. umożliwia wszystkim państwom członkowskim i regionom aktywne dążenie do inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu⁴. Założenia te w pełni realizuje SRGLW 2015-2025.

6.1.4. Krajowy Program Reform – Europa 2020

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Krajowego Programu Reform – Europa 2020 na poziomie: celu w zakresie zatrudnienia, celu energetycznego, celu w zakresie edukacji oraz celu w zakresie przeciwdziałania ubóstwu. Realizacja SRGLW 2015-2025 przyczyni się do odrabiania zaległości rozwojowych, w tym na zmniejszeniu dystansu infrastrukturalnego m.in. w energetyce, infrastrukturze społecznej oraz podniesieniu jakości usług świadczonych przez administrację publiczną.

6.1.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)⁵

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie na poziomie realizacji polityki regionalnej wspierającej konkurencyjność regionów i zapewniającej spójność terytorialną kraju w ramach takich obszarów strategicznych jak:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – Konkurencyjność poprzez rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich, zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa

⁴ *Inwestowanie w przyszłość Europy, Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej*, Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2010 r., ISBN 978-92-79-17791-0, doi: 10.2776/26602

⁵ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, 13 lipca 2010r.

kulturowego, tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych, ukierunkowanie na poprawę jakości życia, budowanie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej.

2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych – Spójność poprzez restrukturyzację społeczną, gospodarczą i przestrzenną, poprawianie dostępu do usług publicznych i zwiększanie ich jakości, zwiększanie dostępu do e-usług, przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego i wzrost integracji społecznej.
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie – Sprawność poprzez wzmacnianie strategicznego podejścia na wszystkich szczeblach, lepsze ukierunkowanie terytorialne środków publicznych, budowanie kapitału społecznego przez sieci współpracy między uczestnikami życia społeczno-gospodarczego.

6.2. Regionalne dokumenty strategiczne

6.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego 2020 na poziomie⁶:

Tabela 12 Spójność SRGLW 2015-2025 z osiami priorytetowymi Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego 2020

Pola operacyjne SRGLW 2015-2025	Osie priorytetowe SR WO 2020
Turystyka i rekreacja	– Cel strategiczny 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 7. Wysoka jakość środowiska; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Estetyka przestrzeni publicznej i bioróżnorodność	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 7. Wysoka jakość środowiska; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Dziedzictwo kultury	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Odnawialne źródła energii i niskoemisyjność	– Cel strategiczny 7. Wysoka jakość środowiska;
Rolnictwo i ogrodnictwo	– Cel strategiczny 7. Wysoka jakość środowiska;
Przedsiębiorczość	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna;

⁶ Spójność z poszczególnymi działaniami SRWO 2020.

	regionalna; – Cel strategiczny 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka; – Cel strategiczny 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Zatrudnienie	– Cel strategiczny 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Usługi czasu wolnego	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Aktywny senior	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Wielokulturowość	– Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Edukacja	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Zdrowy styl życia	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Włączenie społeczne	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna;
Organizacje pozarządowe	– Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna; – Cel strategiczny 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna; – Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;
Infrastruktura drogowa i towarzysząca	– Cel strategiczny 6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług;
Infrastruktura ochrony środowiska	– Cel strategiczny 7. Wysoka jakość środowiska;

Zarządzanie w samorządzie i E-usługi

- Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna;
- Cel strategiczny 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie;

Źródła: Opracowanie własne.

6.2.2. Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork-Namysłów Olesno

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork – Namysłów – Olesno na poziomie wszystkich obszarów strategicznych, tj.: Przedsiębiorczość, Transport; Rewitalizacja, Edukacja, Zdrowie, Społeczeństwo, Kultura, sport, turystyka i rekreacja, Środowisko oraz Bezpieczeństwo.

6.3. Programy Operacyjne

6.3.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020.

Tabela 13 Spójność SRGLW 2015-2025 z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego 2014-2020

Pola operacyjne SRGLW 2015-2025	Osie priorytetowe RPO WO 2014-2020
Turystyka i rekreacja	– OP I Innowacje w gospodarce; – OP II Konkurencyjna gospodarka; – OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;
Estetyka przestrzeni publicznej i bioróżnorodność	– OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;
Dziedzictwo kultury	– OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;
Odnawialne źródła energii i niskoemisyjność	– OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego; – OP III Gospodarka niskoemisyjna;
Rolnictwo i ogrodnictwo	
Przedsiębiorczość	– OP I Innowacje w gospodarce; – OP II Konkurencyjna gospodarka; – OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego;
Zatrudnienie	– OP I Innowacje w gospodarce; – OP II Konkurencyjna gospodarka; – OP VII Konkurencyjny rynek pracy;
Usługi czasu wolnego	– OP VIII Integracja społeczna; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;
Aktywny senior	– OP VIII Integracja społeczna; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;

Wielokulturowość	– OP V Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców;
Edukacja	– OP III Gospodarka niskoemisyjna; – OP IX Wysoka jakość edukacji; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;
Zdrowy styl życia	– OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;
Włączenie społeczne	– OP VII Konkurencyjny rynek pracy; – OP VIII Integracja społeczna; – OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną;
Organizacje pozarządowe	– OP VIII Integracja społeczna;
Infrastruktura drogowa i towarzysząca	– OP VI Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców;
Infrastruktura ochrony środowiska	– OP IV Zapobieganie zagrożeniom;
Zarządzanie w samorządzie i E-usługi	– OP IX Wysoka jakość edukacji;

Źródło: Opracowanie własne.

6.3.2 Inne programy operacyjne

Strategia Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025 wpisuje się w logikę interwencji programów operacyjnych o zasięgu krajowym i europejskim, takich jak Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój oraz Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020. Nie wszystkie z w/w programów operacyjnych otwierają możliwości pozyskiwania środków dla samorządu gminnego, ale spójność SRGLW 2015-2025 umożliwia aplikowanie o środki finansowe innym podmiotom, które bezpośrednio lub pośrednio przyczyniają się do rozwoju obszaru.

7. Monitoring i ewaluacja

7.1. Cel procedury

Niniejsza procedura ma na celu określenie sposobu funkcjonowania systemu monitorowania i ewaluacji SRGLW 2015-2025. Opisuje ona schemat i tryb postępowania, wskazuje narzędzia monitoringu i ewaluacji oraz sposób pozyskiwania za ich pomocą danych, wprowadza zestaw wskaźników monitorowania, a także określa strukturę organizacyjną wraz z podziałem obowiązków pomiędzy uczestników procesu i harmonogramem pracy. Dzięki tak skonstruowanej procedurze założenia uwzględnione w SRGLW 2015-2025 zostaną zrealizowane w formie procesu ciągłego i dynamicznego.

7.2. Różnice między monitoringiem a ewaluacją

Integralną częścią SRGLW 2015-2025 jest monitorowanie i ewaluacja efektów jej wdrażania. Sformułowanej raz strategii nie należy traktować, jako zamkniętego dokumentu, który ma obowiązywać cały czas w niezmienionym kształcie, gdyż funkcjonująca jej postać została ukształtowana w określonych warunkach społecznych, ekonomicznych oraz politycznych, które są stanami dynamicznymi. Dlatego też osiąganie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania zmian wewnętrznych oraz zewnętrznych uwarunkowań rozwoju danej jednostki, ciągłej obserwacji oraz oceny pozytywnych i negatywnych doświadczeń przy wdrażaniu strategii i opracowywania, a także wdrażania programów korygujących odstępstwa od uprzednio przyjętych planów⁷.

Monitorowanie można zdefiniować, jako proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych w ramach strategii zadań oraz samej strategii, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji zadań i strategii z wcześniej zatwierdzonymi jej założeniami i celami. Terminem ewaluacja nazywamy natomiast ocenę realizacji strategii rozwoju pod względem skuteczności, efektywności, użyteczności i trwałości zaplanowanych oraz wdrażanych działań zgodnych z celami zapisanymi w dokumencie⁸.

Ewaluacja jest funkcjonalnie powiązana z monitoringiem, gdyż jest on podstawowym źródłem informacji (danych wtórnych) bardzo istotnych z punktu widzenia wykonujących ewaluację danej strategii. Efektywność i skuteczność funkcjonowania systemu monitoringu w dużej mierze determinuje jakość i rzetelność oraz koszt przeprowadzonych badań ewaluacyjnych⁹.

Podobieństw między monitorowaniem a ewaluacją należy dopatrywać się w tym, że jeden i drugi proces bazuje na analizie informacji, której podstawą są wskaźniki. Podstawową różnicą jest

⁷ „System monitorowania i ewaluacji strategii. Nowotarski — nowotarski. Samorząd zorientowany projektowo”, Nowy Targ 2012, s. 17–18.

⁸ „Co to jest monitoring projektu? Co to jest ewaluacja projektu?”, dostęp online: www.poradnik.ngo.pl/x/619933 [2014-03-20].

⁹ Tamże

to, że monitoring jest narzucony i obowiązkowy. Ponadto jest to proces współbieżny z harmonogramem. Ewaluacja natomiast może występować punktowo, w postaci: ex ante – oceny szacunkowej przed rozpoczęciem realizacji, mid term – przeprowadzenia nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji oraz ex post – pełnej, przeprowadzanej najpóźniej w rok po zakończeniu realizacji.

Krótkie porównanie procesu monitoringu z ewaluacją przedstawia się w następujący sposób¹⁰:

- monitorowanie:
 - rejestrowanie postępów z prowadzonych działań;
 - bieżące weryfikowanie zarówno tempa jak i kierunku, w którym zmierza strategia;
- ewaluacja – szersze spojrzenie na strategię oraz sposób jej realizacji, zidentyfikowanie i ocena:
 - celów przedsięwzięcia;
 - sposobów realizacji, zamierzonych i niezamierzonych efektów wybiegających poza czas i miejsce wdrażania strategii.

Tabela 14 Różnice między monitoringiem a ewaluacją

Pytania	Monitoring	Ewaluacja
Czym jest?	– proces zbierania informacji - systematyczne badanie, które opiera się na pytaniach: czy strategia przebiega zgodnie z planem, czy udaje się osiągać zamierzone produkty i rezultaty?; – monitoring wykonywany jest w trakcie realizacji strategii, bada jej trzy elementy: harmonogram działań, budżet oraz zaplanowane rezultaty; – osoby odpowiedzialne za monitoring to osoby zarządzające strategią.	– proces ciągły, systematyczne badanie wybranych elementów strategii; – odpowiada na pytanie: czy udało nam się osiągnąć zamierzone cele oraz w jaki sposób udało nam się je osiągnąć?; – ewaluacja wykonywana jest po wybranym elemencie strategii lub po całościowej realizacji strategii; – osoby odpowiedzialne za ewaluację to osoby zarządzające strategią (przy ewaluacji wewnętrznej) albo wynajęta instytucja/osoba (przy ewaluacji zewnętrznej).
Czemu służy?	– pozwala ocenić postępy prowadzonych działań, zweryfikować tempo i kierunek, w którym zmierza strategia; – pozwala także na bieżącą modyfikację działań, harmonogramu i budżetu, aby w razie potrzeby móc	– pozwala pomóc w zaplanowaniu kolejnych działań; – dostarcza konkretnej oceny strategii, analizując poszczególne kryteria i precyzując tym samym, jakie elementy strategii trzeba usprawnić i jak to zrobić;

¹⁰ B. Ledzion, *Teoria i praktyka zastosowania metod pozyskiwania danych z systemów monitoringu dla ewaluacji – sposoby weryfikacji i kontroli rzetelności i jakości danych monitoringowych*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

dostosować strategię do zmieniających się warunków bądź do aktualnej sytuacji;	– dostarcza informacji niezbędnych do podjęcia decyzji;
– dane pochodzące z monitoringu są podstawą do ich wykorzystania w ewaluacji.	– ocenia czy i jak udało się osiągnąć zakładany cel;
	– dane pochodzące z ewaluacji pomagają w planowaniu kolejnych strategii, a nie stanowią krytycznej oceny naszej pracy.

Źródło: „Co to jest monitoring projektu? Co to jest ewaluacja projektu?”, <http://poradnik.ngo.pl/x/619933> [2014-03-20].

7.3. Podstawowe zasady monitoringu

Podstawą skutecznego wdrażania założeń strategii rozwoju jest system informacji o zjawiskach i procesach społeczno-gospodarczych zachodzących na obejmowanym przez nią terenie. Inicjując działania mające na celu osiągnięcie wytyczonych w strategii pól, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji strategii są zatem wyznaczone kierunki działań jej realizacji oraz wskaźniki. Istotą prowadzenia monitoringu tychże obszarów jest wyciąganie wniosków z tego, jakie zadania w określonych kierunkach zadań zostały zrealizowane. Jest nią również modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele w przyszłości. Dlatego też kluczowym elementem monitorowania jest wypracowanie takich technik zbierania informacji, które będą jak najbardziej miarodajnie odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań¹¹.

Monitoring będzie zatem skutecznym narzędziem wdrażania założeń strategicznych tylko wówczas, gdy będzie kierował się następującymi zasadami¹²:

- zasada wiarygodności – informacja musi być wiarygodna i musi opierać się na niepodważalnych danych, niedokładne dane w systemie monitorowania oznaczają powstanie ryzyka podjęcia niewłaściwych działań korygujących;
- zasada aktualności – informacje powinny być gromadzone, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwia podjęcie działań korygujących;
- zasada obiektywności – monitorowanie prowadzone w oparciu o analizę wskaźników porównawczych daje możliwość prowadzenia obiektywnej oceny niezakłóconej subiektywnością wynikającą z przywiązania do własnych pomysłów i dążeń;
- zasada koncentracji na punktach strategicznych – monitorowanie powinno skupiać się przede wszystkim na tych obszarach życia społeczno-gospodarczego, w których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia największych odchyleń, mogących wywoływać zahamowania w realizacji założeń strategii lub ich zatrzymanie;

¹¹ „System monitorowania i ewaluacji strategii. Nowotarski – nowatorski. Samorząd zorientowany projektowo”, Nowy Targ 2012, s. 19.

¹² Tamże, s.19

- zasada realizmu – monitorowanie musi być zgodne z realiami realizowanych zadań, dana jednostka wdrażając strategię powinna dostrzegać przede wszystkim te elementy procesu, które świadczą o wydajności i jakości dostarczanych produktów;
- zasada koordynacji informacji – monitorowanie musi być prowadzone w taki sposób, aby było skoordynowane z tokiem prowadzonych prac i jednocześnie nie wpływało na ich zahamowanie oraz nie przeszkadzało w realizacji podejmowanych działań, informacje płynące z prowadzonego monitoringu powinny docierać do wszystkich zainteresowanych, tak aby umożliwić im właściwe podejmowanie decyzji mających znaczenie strategiczne;
- zasada elastyczności – proces monitorowania musi być bardzo elastyczny i zapewniający szybkie reagowanie na zachodzące zmiany, także w przypadku zmian i korekt należy modyfikować system oceny w sposób dostosowany do zmieniających się oczekiwań w przyszłości.

7.4. Narzędzia monitoringowe

Dla miarodajnej oceny realizacji przyjętych założeń strategii potrzebne są konkretne dane ilościowe o charakterze statystycznym, które po przetworzeniu powinny zostać ujęte w serie wskaźników. Dzięki tym wskaźnikom można określić poziom wyjściowy oraz stopień osiągnięcia zakładanych celów. Wyniki zapisane w postaci wskaźników czy bezwzględnych informacji statystycznych mają także duże znaczenie w procesie uzyskiwania poparcia społecznego dla wprowadzanych zmian oraz świadczenia usług. Dają one czytelny i jednoznaczny obraz sytuacji, a analiza ich wartości pozwala ocenić, na ile podejmowane działania są zgodne z zakładanymi celami. Źródłem pochodzenia danych, które stanowią zobrazowanie stopnia przyjętych w strategii założeń, mogą być: jednostka własna, informacje ogólnodostępne, jak i sfera benchmarkingu. Ideą mierników opartych na danych wewnętrznych jednostki jest stworzenie narzędzi do pozyskiwania wiarygodnych i miarodajnych informacji przy minimalnym zaangażowaniu jej pracowników. W tym zakresie należy korzystać z materiałów przekazywanych obowiązkowo do GUS-u, urzędu wojewódzkiego, właściwego ministerstwa itp. Osobną grupę danych stanowią ogólnodostępne informacje publikowane w Banku Danych Lokalnych na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego. Ich pozytywną stroną jest ich zakres oraz obiektywizm, zaś negatywną ich publikacja z rocznym opóźnieniem. Mając jednakże na uwadze fakt, iż zarządzanie strategiczne jest procesem rozłożonym w czasie, należy uznać źródło GUS-u, jako cenny materiał do globalnej oceny podjętych działań. Kolejnym narzędziem służącym do oceny efektów realizacji strategii może być porównanie osiąganych wyników z tymi, jakie osiągają inne jednostki. Taka sposobność może prowadzić do zidentyfikowania najlepszych wzorów, których wspólnym mianownikiem jest wydajność, gdyż benchmarking jest swojego rodzaju badaniem porównawczym polegającym na zestawianiu procesów i działań

stosowanych przez własną jednostkę z tymi preferowanymi przez inne, uważane za najlepsze w danej dziedzinie, gdzie wynik niniejszej analizy służy, jako podstawa doskonalenia.

W oparciu o informacje własne jednostki oraz te ogólnodostępne, możliwym jest szybkie reagowanie na negatywne efekty podejmowanych działań w ramach strategii rozwoju. To, przy założeniu, iż uda się pozyskać do współpracy inne jednostki z zakresu benchmarkingu, daje szansę na dostęp do kompletu informacji zarządczej umożliwiającej nie tylko ocenę wewnętrznej zmiany, ale również zobiektywizowanie pozyskanej informacji w odniesieniu do globalnej sytuacji danej jednostki.

7.5. Struktura organizacyjna oraz podział zadań

Dla prowadzenia kompleksowego i szczegółowego procesu monitoringu strategii wskazane jest powołanie Zespołu roboczego ds. opracowania, monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju, w którym powinni znaleźć się kierownicy wydziałów/referatów związanych z różnymi dziedzinami życia społeczno-gospodarczego gminy. Koordynatorem prac Zespołu roboczego powinna zostać natomiast osoba znajdująca się na stanowisku, któremu instytucjonalnie powierzono kompetencje nadzorowania wdrażania i monitoringu strategii. Powołując Zespół roboczy ds. opracowania, monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju należy ustalić tryb działania zgodnie z punktem 7.7. niniejszego rozdziału. Najbardziej optymalnym rozwiązaniem jest, aby wszystkie czynności związane z procesem monitoringu strategicznego były wykonywane systematycznie – zgodnie ze specyfiką przyjętych w strategii założeń. Tak przygotowane analizy i raporty powinny zostać podane do publicznej wiadomości po pozytywnym zaopiniowaniu przez Wójta Gminy. Aby proces opracowywania, monitorowania i ewaluacji SRGLW 2015-2025 przebiegał bez problemów, a jego efekt był zgodny z oczekiwaniami, to oprócz opracowania struktury organizacyjnej procesu niezbędne jest określenie i opisanie modelu współpracy zawierającego dokładny opis ról, funkcji i zadań poszczególnych jego członków:

Referat Gospodarki Komunalnej:

Prowadzi systematyczny monitoring i ewaluację zgodnie z zapisami niniejszej procedury zadań ujętych w SRGLW 2015-2025, w tym:

- gromadzi informacje o prowadzonych działaniach strategicznych przez inne jednostki Urzędu Gminy oraz inne jednostki organizacyjne Gminy Lasowice Wielkie;
- sporządza roczną informację o stanie realizacji SRGLW 2015-2025 i przedstawia ją Wójtowi Gminy Lasowice Wielkie.

Wójt Gminy Lasowice Wielkie:

- zatwierdza roczne Raporty o stanie realizacji SRGLW 2015-2025;

- prezentuje roczne Raporty o stanie realizacji SRGLW 2015-2025 Radzie Gminy Lasowice Wielkie;
- przedstawia do publicznej informacji Raporty o stanie realizacji SRGLW 2015-2025.

Rada Gminy Lasowice Wielkie:

- uchwała SRGLW 2015-2025.

Prawidłowo przeprowadzony proces monitoringu strategicznego w oparciu o wyżej wskazany schemat postępowania powinien przynieść korzyści w postaci:

- pozyskiwania danych pozwalających dokonać oceny postępu w realizacji strategii i jej wpływu na rozwój jednostki;
- efektywnej realizacji zadań zapisanych w strategii;
- osiągania założonych rezultatów;
- identyfikacji ewentualnych opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji zadań i działań;
- podejmowania działań naprawczych;
- wniosków z systematycznie prowadzonego procesu monitorowania dokumentu strategicznego;
- wniosków z prowadzonego monitoringu, które mogą być również podstawą do przyjęcia założeń rozwoju strategicznego w następnym okresie.

Wyniki z corocznych raportów monitoringowych powinny stanowić podstawę ewaluacji przyjętych w strategii założeń, gdyż monitorowanie to sposób mierzenia tego co się dzieje, natomiast ewaluacja pozwala nam stwierdzić co to oznacza.

7.6. Terminy

Terminy dotyczące przekazywania uczestnikom procesu dokumentów stanowiących narzędzia monitoringu i ewaluacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15 Terminy dotyczące przekazywania dokumentów uczestnikom procesu

Dokument	Częstotliwość opracowywania	Uczestnicy procesu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji realizacji strategii rozwoju			Podanie informacji do publicznej wiadomości
		Referat Gospodarki Komunalnej	Wójt	Rada	
raport monitoringowy o stanie realizacji strategii rozwoju	jednorazowo, każdego roku obowiązywania strategii	do kwietnia roku następującego po okresie monitorowania	maj	czerwiec	czerwiec
śródkresowy raport ewaluacyjny o stanie realizacji	jednorazowo, nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy	do października roku następującego po okresie ewaluacji	listopad	grudzień	grudzień

strategii rozwoju	okresu realizacji strategii				
końcowy raport ewaluacyjny o stanie realizacji strategii rozwoju	jednorazowo, najpóźniej w rok po zakończeniu realizacji strategii	do października roku następującego po okresie ewaluacji	listopad	grudzień	grudzień

Źródło: Opracowanie własne.

Z uwagi na prace służb statystycznych i częstotliwość ukazywania się wyników, monitoring strategii odbywa się w trybie rocznym, uwzględniającym opóźnienie wynikające z czasu publikacji danych statystycznych, gdzie ostateczny raport z jego przeprowadzenia powinien być upubliczniony w czerwcu każdego następnego roku po okresie monitoringu.

Z kolei w połowie okresu realizacji strategii powinna zostać wykonana analiza celów strategicznych oraz ewaluacja śródkresowa (mid-term), z przeprowadzenia której ostateczny raport powinien zostać upubliczniony w grudniu następnego roku po okresie realizacji niniejszej ewaluacji. Po zakończeniu okresu trwania strategii rozwoju powinna natomiast nastąpić ewaluacja końcowa (ex post), z przeprowadzenia której ostateczny raport powinien zostać upubliczniony w grudniu następnego roku po okresie realizacji niniejszej ewaluacji.

7.7. Szczegółowy opis postępowania

Szczegółowy plan przygotowywania Roczne go raportu monitoringowego o stanie realizacji SRGLW 2015-2025 powinien być przedkładany Wójtowi Gminy Lasowice Wielkie z zachowaniem niżej wskazanej ścieżki postępowania.

Tabela 16 Szczegółowy plan postępowania w ramach przygotowania Roczne go raportu monitoringowego

Lp.	Realizator		Opis czynności	Termin
1	Referat Komunalnej	Gospodarki	Występuje o informacje dotyczące realizacji SRGLW 2015-2025. Niezwłocznie dostarczone dane gromadzi i na ich podstawie sporządza roczny <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i>	luty każdego kolejnego roku obowiązywania Strategii
2	Referat Komunalnej	Gospodarki	Przedstawia roczny <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i> Wójtowi Gminy Lasowice Wielkie	Pierwsza połowa maja każdego następnego roku obowiązywania Strategii
3	Wójt Gminy Wielkie	Lasowice	Opiniuje i zatwierdza przedłożony materiał.	Po otrzymaniu <i>Raportu</i> .
4	Wójt Gminy Wielkie	Lasowice	Prezentuje materiał Radzie Gminy Lasowice Wielkie	Niezwłocznie po zatwierdzeniu raportu
5	Rada Gminy Wielkie	Lasowice	Zatwierdza roczny <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i> .	Po otrzymaniu uzupełnionego <i>Raportu</i> – jednak nie później niż do końca maja każdego następnego roku obowiązywania Strategii.

6	Wójt Gminy Lasowice Wielkie	Zleca umieszczenie zatwierdzonej wersji Raportu na właściwej stronie internetowej.	Niezwłocznie po zatwierdzeniu przez Radę Gminy Lasowice Wielkie jednak nie później niż do końca czerwca każdego następnego roku obowiązywania Strategii.
---	-----------------------------	--	--

Źródło: Opracowanie własne.

Dla Śródkresowego i Końcowego raportu monitoringowo-ewaluacyjnego o stanie realizacji SRGLW 2015-2025 szczegółowy plan postępowania powinien przedstawiać się w analogiczny sposób, z dostosowaniem ram czasowych niniejszej procedury.

Załącznik nr 1. Diagnoza społeczno-gospodarcza.

Z.1.1. Przestrzeń i środowisko

Z.1.1.1. Umiejscowienie gminy w województwie i kraju

Gmina wiejska Lasowice Wielkie leży w północnej części województwa opolskiego, w powiecie kluczborskim w odległości ok. 40 km od stolicy województwa – Opola oraz 8 km od Kluczborka.

Gmina Lasowice Wielkie sąsiaduje z sześcioma gminami tj.:

- od północy z gminą Kluczbork (powiat kluczborski);
- od wschodu z gminą Olesno (powiat oleski);
- od południowego wschodu z gminą Zębowice (powiat oleski);
- od południa z gminami: Turawa i Łubniany (powiat opolski);
- od zachodu zaś z gminą Murów (powiat opolski).

Rysunek 2 Położenie gminy Lasowice Wielkie w powiecie kluczborskim

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/banki-i-bazy-danych/statystyczne-vademecum-samorzadowca/>.

Gmina położona jest w zasięgu oddziaływania miasta Kluczbork i Olesno, które w systemie osadniczym województwa są ośrodkami o znaczeniu lokalnym i regionalnym i stanowią zaplecze dla realizacji ponadlokalnych usług, w tym np. administracyjnych, zdrowotnych, kulturalnych. Mają istotny wpływ na kształtowanie się procesów osadniczych (suburbanizacja miast), rynek pracy (duża

koncentracja przedsiębiorstw wpływa na kształtowanie się podaży pracy), turystykę weekendową (potencjalni klienci dla oferty turystycznej i rekreacyjnej).

Biorąc pod uwagę dominujące w województwie kierunki rozwoju, ocenia się, iż gminy wiejskie, z którymi sąsiaduje gmina Lasowice Wielkie będą rozwijać się w podobnym kierunku, co będzie szczególnie zauważalne w obszarze turystyki. Jeżeli Gmina Lasowice Wielkie i inne gminy nie będą współpracować, to przygotowując swoje oferty turystyczne, będą konkurować o podobnego klienta stosując podobne mechanizmy zachęty. Tym samym niezbędne będzie podjęcie/umocnienie wielokierunkowej współpracy.

Z.1.1.2. Charakterystyka sieci osadniczej

Administracyjnie gmina Lasowice Wielkie zajmuje powierzchnię: 21 104,6 ha i podzielona jest na 13 sołectw: Chocianowice, Chudoba, Ciarka, Gronowice, Jasienie, Laskowice, Lasowice Małe, Lasowice Wielkie, Oś, Szumirad, Trzebiszyn, Tuły, Wędrynia. Jednostki pomocnicze gminy, to wsie typowo rolnicze.

Tabela 17 Powierzchnia geodezyjna sołectw (2010 r.)

Lp.	Sołectwo	Powierzchnia [ha]
1	Chocianowice	1 921,5
2	Chudoba	2 646,8
3	Ciarka	498,3
4	Gronowice	1 378,8
5	Jasienie	1 654,3
6	Laskowice	2 292,6
7	Lasowice Małe	2 221,4
8	Lasowice Wielkie	1 810,3
9	Oś	198,2
10	Szumirad	2 947,5
11	Trzebiszyn	383,2
12	Tuły	2 152,7
13	Wędrynia	939
Suma		21 044,6

Źródło: Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w Ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Lasowice Wielkie na Lata 2010-2020, Konsorcjum Energia Consulting i Gmina Lasowice Wielkie, Lasowice Wielkie 2010.

Tereny zabudowane i zurbanizowane zajmują 505 ha, co stanowi 2,4% ogólnej powierzchni gminy. W ich strukturze przeważają drogi (62,2%). Tereny zabudowane zajmują 121 ha (24,0% terenów zurbanizowanych).

Tabela 18 Struktura terenów zabudowanych i zurbanizowanych (2013 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% terenów zurbanizowanych	% powierzchni gminy
tereny mieszkaniowe	86,0	17,0%	0,4%
tereny przemysłowe	22,0	4,4%	0,1%
tereny inne zabudowane	13,0	2,6%	0,1%
tereny zurbanizowane niezabudowane	2,0	0,4%	0,0%
tereny rekreacji i wypoczynku	16,0	3,2%	0,1%
tereny komunikacyjne - drogi	314,0	62,2%	1,5%
tereny komunikacyjne - kolejowe	52,0	10,3%	0,2%
tereny komunikacyjne - inne	0,0	0,0%	0,0%
użytki kopalne	0,0	0,0%	0,0%
Grunty zabudowane i zurbanizowane – razem	505,0	100%	2,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Stan zagospodarowania przestrzennego terenu gminy, ukształtował się w oparciu o wartości naturalne środowiska przyrodniczego oraz dostępność komunikacyjną¹³. Na terenie gminy dominuje zabudowa wiejska ukształtowana głównie w formie zabudowy ulicowej jednorodzinnej oraz zagrodowej. Mniejszy procent stanowi zabudowa rozproszona, kolonijna. W uzupełnieniu występują pojedyncze obiekty usługowe, produkcyjne oraz nieliczna zabudowa letniskowa¹⁴. Obiekty znajdujące się na terenie gminy różnią się wiekiem, technologią wykonania, przeznaczeniem i wynikającą z powyższych parametrów energochłonnością¹⁵. Na terenie całej gminy wyróżnia się¹⁶:

- budynki mieszkalne;
- obiekty użyteczności publicznej – szkoły, przedszkola, remizy OSP itp.;
- obiekty infrastruktury turystycznej – gospodarstwa agroturystyczne;
- obiekty handlowe, usługowe i przemysłowe – podmioty gospodarcze.

Główne usługi z zakresu podstawowej obsługi ludności oraz obsługi rolnictwa skoncentrowane są we wsi Lasowice Wielkie (funkcje lokalne), a także na terenie miasta powiatowego Kluczborka i Olesna (funkcje ponadlokalne). W Lasowicach Wielkich swoją siedzibę mają władze gminy oraz Urząd Gminy oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Biblioteka Publiczna (z dostępem do Internetu) i placówki edukacyjne, tj. Przedszkole Samorządowe, Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika i Publiczne Gimnazjum im. Jacka Odrowąża. Ponadto na terenie wsi znajdują się: agencja pocztowa, punkt obsługi klienta Banku Spółdzielczego, Filia nr 2 Banku

¹³ *Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w Ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Lasowice Wielkie na lata 2010-2020*, Konsorcjum Energia Consulting i Gmina Lasowice Wielkie, Lasowice Wielkie 2010.

¹⁴ *Tamże.*

¹⁵ *Tamże.*

¹⁶ *Tamże.*

Spółdzielczego w Wołczynie, placówki ochrony zdrowia, apteka oraz jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej.

Funkcje lokalnych ośrodków wspomagających, świadczących, m.in. usługi administracyjne, pełnią także Chocianowice (gdzie znajduje się Przedszkole Samorządowe, Publiczna Szkoła Podstawowa, Publiczne Gimnazjum im. Jadwigi Śląskiej, filia Gminnej Biblioteki Publicznej z dostępem do Internetu, świetlica wiejska, agencja pocztowa oraz jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej), Laskowice (gdzie znajduje się: Przedszkole Samorządowe, Publiczna Szkoła Podstawowa, filia Gminnej Biblioteki Publicznej, agencja pocztowa, jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej świetlica wiejska), Chudoba (gdzie znajduje się: Przedszkole Samorządowe, Publiczna Szkoła Podstawowa, agencja pocztowa, jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej – przynależy do KSRG¹⁷), Lasowice Małe (gdzie znajduje się: agencja pocztowa, jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, punkt apteczny, oddział Banku Spółdzielczego w Namysłowie), Jasienie (gdzie znajduje się: Przedszkole Samorządowe, Publiczna Szkoła Podstawowa, jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej – przynależy do KSRG) oraz Gronowice (gdzie znajduje się: Przedszkole Samorządowe, Publiczna Szkoła Podstawowa, jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej). Ponadto w Trzebiszynie i Wędryni zlokalizowane są świetlice wiejskie, a w Ciarce jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej.

Z.1.1.3. Opis zasobów naturalnych oraz warunków przyrodniczych gminy

Powierzchnia gminy wynosi 21 140,0 ha (211,4 km²), z czego lasy zajmują 12 799,0 ha (128,0 km²), użytki rolne 7 569,0 ha (75,7 km²). Przez teren Gminy przepływają rzeki prawobrzeżnego dorzecza środkowej Odry: Bogacica, Budkowiczanka, Stobrawa. Zbiorniki wodne znajdujące się w gminie to najczęściej niewielkie stawy, w tym Czarny Staw (na południowy - zachód od Lasowic Małych), staw na Bogacicy w Lasowicach Małych i Gronowicach oraz staw na Budkowiczance w Szumiradzie.

Tabela 19 Struktura gruntów rolnych (2013 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% gruntów pod wodami	% powierzchni gminy
grunty orne	6 046,0	78,5%	28,6%
sady	15,0	0,2%	0,1%
łąki trwałe	1 232,0	16,0%	5,8%
pastwiska trwałe	173,0	2,2%	0,8%
grunty rolne zabudowane	160,0	2,1%	0,8%
grunty pod stawami	16,0	0,2%	0,1%
grunty pod rowami	60,0	0,8%	0,3%
Użytki rolne razem	7 702,0	100,0%	36,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

¹⁷ KSRG – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy.

Lesistość gminy Lasowice Wielkie wynosi ponad 60,0% i jest znacznie wyższa niż średnia dla powiatu (30,7%), województwa (27,5%) oraz Polski (30,0%). Na terenie gminy działają trzy nadleśnictwa: Nadleśnictwo Kluczbork, Nadleśnictwo Olesno i Nadleśnictwo Turawa.

Tabela 20 Struktura gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (2013 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% gruntów pod wodami	% powierzchni gminy
lasy	12 757,0	99,7%	60,4%
grunty zadrzewione i zakrzewione	40,0	0,3%	0,2%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	12 797,0	100,0%	60,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Tabela 21 Struktura gruntów pod wodami (2013 r.)

Kategoria	Powierzchnia [ha]	% gruntów pod wodami	% powierzchni gminy
grunty pod wodami morskimi wewnętrznymi	0,0	0,0%	0,0%
grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	31,0	68,9%	0,1%
grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	14,0	31,1%	0,1%
Grunty pod wodami razem	45,0	100,0%	0,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Na terenie gminy znajdują się obszary dziedzictwa przyrody objęte ochroną prawną:

- obszar Natura 2000 PLH 160020 Szumirad – obszar siedliskowy mający znaczenie dla wspólnoty – jest to bezcenny obszar dla zachowania zróżnicowania siedliskowego i fitosocjologicznego Śląska Opolskiego, powierzchnia obszaru 0,99 km²;
- obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie – powierzchnia obszaru 1 190,75 km²;
- Stobrawski Park Krajobrazowy (Laskowice)¹⁸ – najmłodszy park krajobrazowy województwa opolskiego, na terenie parku występuje 50 gatunków roślin chronionych oraz około 140 gatunków roślin rzadkich. Występują tu storczyki, długosz królewski, kotewka orzech wodny, lilia złotogłów, wawrzynek, park zajmuje powierzchnię 526 km²;
- Rezerwat Smolnik (Szumirad)¹⁹ – rezerwat zlokalizowany na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie” oraz Obszaru Natura 2000 „Dolina Budkowiczanki”, celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zbiornika wodnego ze stanowiskami roślin chronionych oraz fragmentu przylegającego lasu o charakterze naturalnym, na terenie rezerwatu stwierdzono

¹⁸ Aktualności - Stobrawski Park Krajobrazowy, Zespół Opolskich Parków Krajobrazowych, <http://www.zopk.pl/pl/stobrawski-pk/aktualnosci> (dostęp 2015-07-04).

¹⁹ Smolnik, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Opolu, Projekt: *Na Rzecz Ochrony Przyrody Śląska*, finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, <http://przyrodaslaska.pl> (dostęp 2015-07-04).

301 gatunków roślin naczyniowych, w tym 16 chronionych, jak np. zagrożone w województwie taksony torfowiskowe, cenne przyrodniczo są także siedliska wodne oraz gatunki chronione związane ze zbiorowiskami borowymi i leśnymi, ważnym zasobem jest także fauna rezerwatu (m.in. kokoszka wodna, zimorodek, samotnik, turkawka, dzięcioł zielonosiwy, bóbr i wydra), powierzchnia obszaru 0,25 km²;

- Rezerwat Kamieniec (Szumirad)²⁰ – rezerwat typu florystycznego, przez teren rezerwatu przepływa rzeka Dobra (dopływ Budkowiczanki), w rezerwacie występują torfowiska przejściowe i trzęsawiska, torfowiska wysokie, bór bagienny, naturalne eutroficzne zbiorniki wodne, rzeka ze zbiorowiskami włosieniczników, bór świeży, ols. Flora Kamieńca jest wyjątkowo bogata – jest to najbogatszy florystycznie rezerwat województwie opolskim – 172 gatunki roślin naczyniowych, w tym 23 taksonów podlegających prawnej ochronie lub zagrożonych w skali regionu lub kraju. Dla przykładu – niewielka populacja widlicza Zeillera, to jedyne znane stanowisko tego gatunku w województwie opolskim i jedno z nielicznych w kraju, rezerwat to obecnie jedyne stanowisko turzycy bagiennej w województwie opolskim (gatunku zagrożonego w skali kraju). Rezerwat „Kamieniec” jest jedną z najważniejszych ostoi mszaków torfowiskowych w województwie opolskim – znajduje się tu dziewięć gatunków ściśle i 11 gatunków częściowo chronionych oraz gatunki zagrożone (ogółem siedem gatunków). Rezerwat Kamieniec jest również obszarem bogatym faunistycznie – spotkać tu można takie gatunki, jak perkozec, bocian czarny, wodnik, turkawka, dzięcioł czarny czy bóbr europejski, powierzchnia obszaru 0,44 km²;
- użytek ekologiczny Tuły (Tuły)²¹ – utworzony w 1997 r., w celu ochrony bagna śródlęsnego - roślinności bagiennej, miejsca gniazdowania żurawia, brodziec samotnego oraz innych gatunków ptactwa wodnego i śpiewającego nie występujących w sąsiednich monokulturach, powierzchnia 0,22 km²;
- użytek ekologiczny Żabiniec (Chudoba) – utworzony dla ochrony bagna, na terenie Żabińca znajduje się naturalny, całoroczny wodopój dla zwierzyny, powierzchnia 0,23 ha;

Największy obszar gminy Lasowice Wielkie (74,0% ogólnej powierzchni) zajmuje obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie obejmujący m.in. liczne siedliska borowe mające walory bioterapeutyczne. Mimo, iż obszar ten stanowi pozostałość po Puszczy Śląskiej, jest relatywnie dobrze zachowany. Szczególnie cenne są zróżnicowane gatunkowo i siedliskowo lasy z dominacją drzewostanu sosnowego, niezliczoną ilością bogatych w ekosystemy łąkowe cieków,

²⁰ Kamieniec, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Opolu, Projekt: *Na Rzecz Ochrony Przyrody Śląska*, finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, <http://przyrodaslaska.pl> (dostęp 2015-07-04).

²¹ Tuły, Laskowice, Oś - Wydarzenia, zdjęcia, historia, ludzie, <http://www.tuly.republika.pl/os.html> (dostęp 2015-07-04).

obfitość terenów zabagnionych i podmokłych, starorzecza, źródła i stawy, a także polodowcowe moreny i wydmy²².

Na terenie Gminy dominują gleby piaszczyste (~63,0%) oraz gliniaste i pylaste. Na podłożu tym wykształciły się gleby bielcowe i pseudobielcowe (65,8% powierzchni użytków rolnych), gleby brunatne (11,5% powierzchni użytków rolnych) i gleby bagienne (5,8% powierzchni użytków rolnych). Pod względem bonitacyjnym są to w przewadze gleby słabe i bardzo słabe, zaliczane do V i VI klasy bonitacyjnej (47,6% powierzchni gruntów ornych), średniodobre, zaliczane do IV klasy bonitacyjnej (48,2% powierzchni gruntów ornych) oraz gleby najlepsze zaliczane do III klasy bonitacyjnej w ilości (4,2% powierzchni gruntów ornych). Pod względem przydatności rolniczej występuje²³:

- kompleks żytni bardzo dobry (pszennożytni) – 42,2%;
- kompleks żytni dobry, słaby i bardzo słaby – 48,7%;
- pszennożytni i wadliwy – ok. 9,5%.

Klimat w gminie Lasowice Wielkie został sklasyfikowany²⁴ jak CfB²⁵. Jest to klimat umiarkowany ciepły i łagodny. Średnia temperatura wszystkich miesięcy wynosi ~ 17°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec a najzimniejszym styczeń.

Z.1.1.4. Opis zasobów kulturowych

Spśród zasobów, wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na terenie gminy Lasowice Wielkie do najcenniejszych należą drewniane kościołki w pięciu miejscowościach²⁶:

- Chocianowice – kościół p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny, drewniany z 1662 r. – pierwsze wzmianki na temat budowli pojawiły się w II poł. XIV w., jednakże drewniany obiekt spłonął w trakcie wojen husyckich w XV w. Jego odbudowa została ukończona najprawdopodobniej w 1662 r. Parafia w Chocianowicach ma obecnie status miejsca kultu maryjnego;
- Laskowice – kościół filialny p.w. Św. Wawrzyńca, drewniany, z 1686 r.;
- Lasowice Małe – kościół filialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, drewniany z 1688 r., pierwsze wzmianki na temat budowli pojawiły się już w 1447 r.;
- Lasowice Wielkie – kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, drewniany z 1599 r. – obiekt istniał już w 1447 r., w 1599 r. świątynia spłonęła, jednakże jeszcze w tym samym roku została odbudowana przez protestantów, niewiele ponad sto lat później, w 1701 r.

²² Zasoby informacyjne, Portal Lasowice.eu, www.lasowice.eu, (dostęp 2015-04-20).

²³ Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lasowice Wielkie, Gmina Lasowice Wielkie, <http://bip.lasowicewielkie.pl> (dostęp 2015-07-04).

²⁴ Klasyfikacja klimatów według Władimira Köppena,

²⁵ Informacja Lasowice Wielkie, City Database, <http://pl.db-city.com/Polska--Wojew%C3%B3dztwo-opolskie--Powiat-kluczborski--Lasowice-Wielkie>, (dostęp 2015-04-25).

²⁶ Szlak Drewnianego Budownictwa Sakralnego, Zasoby informacyjne, Portal Lasowice.eu, www.lasowice.eu.

świątynię przejęli katolicy. Na otoczonym drewnianym ogrodzeniem terenie znajduje się cmentarz;

- Wędrynia – kościół filialny p.w. Św. Jana Chrzciciela, drewniany z 1791 r., do którego w 1818 r. dobudowana została wieża.

Wszystkie kościółki należą do Szlaku Drewnianego Budownictwa Sakralnego, który łączy Opole i Stare Olesno. Szlak ma długość ~80 km i umożliwia zwiedzenie 12 miejscowości w województwie opolskim.

Wśród innych zasobów dziedzictwa sakralnego warto wyróżnić unikalny neogotycki kościół z 1856 r., dzieło znanego architekta Alexisa Langer, zlokalizowany w miejscowości Tuły.

Do niesakralnych zasobów kulturalnych należą zespoły pałacowe i podworskie oraz pałace i dwory:

- zabytkowy park podworski z I poł. XIX w. zlokalizowany w Jasieniu;
- zabytkowy park podworski prawdopodobnie z XIX w. zlokalizowany w Lasowicach Małych;
- zabytkowy park dworski z II poł. XVIII w. zlokalizowany w Lasowicach Wielkich (własność Gmina Lasowice Wielkie);
- park wiejski zlokalizowany w Szumiradzie;
- zabytkowy park pałacowy z XVIII-XIX w. zlokalizowany w Tułach;
- zabytkowy park pałacowy z XIX w., zlokalizowany w Wędryni;
- dwór w Lasowicach Małych z XVI, XVII i XIX w. wraz ze spichlerzem dworskim z poł. XIX w.;
- pałac w Tułach z XVIII i XIX w.;
- pałac w Wędryni z 1860 r.

Na terenie gminy występują liczne stanowiska archeologiczne z różnych epok. Ślady osadnictwa prehistorycznego udokumentowane są 109-cioma znaleziskami o ściśle określonej lokalizacji. Spośród wszystkich zlokalizowanych stanowisk 24 wpisane zostały do rejestru zabytków województwa opolskiego²⁷.

Stan techniczny większości obiektów jest niezadowalający wiele z nich wymaga gruntownej rewitalizacji. Z uwagi na rozproszoną własność, w tym głównie prywatną oraz wysokie koszty inwestycji, wpływ na procesy rewitalizacyjne jest ograniczony.

Z.1.1.5. Kluczowe wnioski

1. Gmina posiada duże zasoby leśne, które sprzyjają rozwojowi rekreacji i turystyki oraz wpływają na budowanie pozytywnego, ekologicznego wizerunku gminy.

²⁷ *Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lasowice Wielkie*, Gmina Lasowice Wielkie, Uchwała Nr XXXIII-232/09 Rady Gminy Lasowice Wielkie z 11.XII.2009 r.

2. Gmina posiada duże zasoby dziedzictwa kulturowego i naturalnego, które stanowią o potencjale turystyki poznawczej, jednakże stan techniczny zasobów jest niezadowalający, a rozproszona własność będzie stanowiła istotną przeszkodę w zarządzaniu zasobami na potrzeby oferty turystycznej.
3. Położenie gminy, w tym sąsiedztwo innych gmin wiejskich wymaga współpracy w zakresie zadań, które efektywniej realizuje się ponadlokalnie, w tym przede wszystkim zadania związane z turystyką.

Z.1.2. Sfera społeczna

Z.1.2.1. Demografia

Gmina Lasowice Wielkie w 2013 r. była zamieszkiwana przez 6 963 osoby, z czego 51,3% stanowiły kobiety. Liczba ludności gminy stanowi w przybliżeniu 10,0% ludności powiatu kluczborskiego. Gęstość zaludnienia wynosi 32,8 os./km² i jest znacznie mniejsza niż średnia dla powiatu kluczborskiego (79 os./km²) i województwa opolskiego (107 os./km²). Jednakże w odniesieniu dla średniej powiatowej i wojewódzkiej dla obszarów wiejskich (odpowiednio 40 os./km² i 56 os./km²) różnica ta nie jest tak duża.

Tabela 22 Liczba ludności w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013

Rok	Liczba ludności ogółem [os.]	Mężczyźni [os.]	Kobiety [os.]
2009	7 043	3 421	3 622
2010	7 088	3 429	3 659
2011	7 047	3 422	3 625
2012	7 012	3 402	3 610
2013	6 963	3 389	3 574

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego, jeśli nie zostaną podjęte działania przeciwdziałające depopulacji, liczba ludności obszarów wiejskich będzie się kurczyć:

- w 2025 r. w stosunku do 2015 r. o 4,2%;
- w 2035 r. w stosunku do 2015 r. o 9,5%;
- w 2045 r. w stosunku do 2015 r. o 16,0%.

Tabela 23 Prognoza liczby ludności Gminy Lasowice Wielkie

Liczba ludności według prognoz [os.]	2025	2035	2045
	6 671	6 302	5 849

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

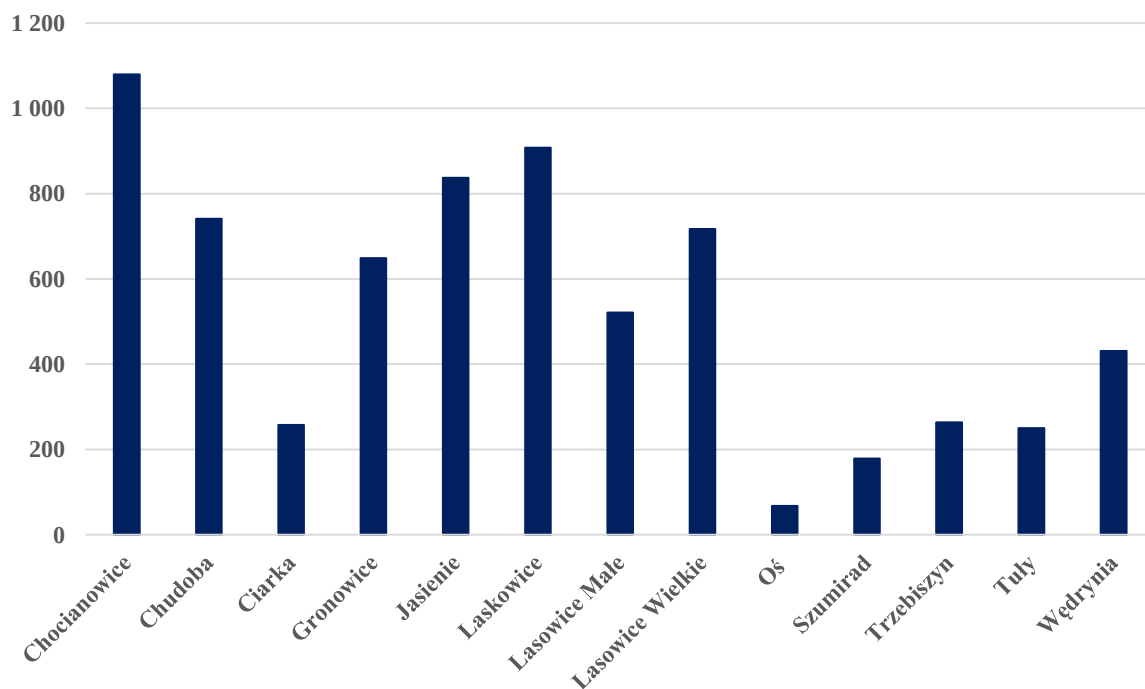
Najludniejsze sołectwa to Chocianowice, Laskowice i Jasienie. Znajdują się one bardzo blisko granic administracyjnych Kluczborka (Chocianowice i Jasienie) oraz relatywnie blisko Opola (Laskowice, 25 km). Natomiast najmniej ludne to Oś, Szumirad i Trzebiszyn.

Tabela 24 Ludność i gęstość zaludnienia w sołectwach (2014 r.)

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności [os.]	Gęstość zaludnienia [os./km ²]
1	Chocianowice	1 080	56,2
2	Chudoba	741	28,0
3	Ciarka	258	51,8
4	Gronowice	649	47,1
5	Jasienie	837	50,6
6	Laskowice	908	39,6
7	Lasowice Małe	521	23,5
8	Lasowice Wielkie	717	39,6
9	Oś	68	34,3
10	Szumirad	179	6,1
11	Trzebiszyn	264	68,9
12	Tuły	250	11,6
13	Wędrynia	431	45,9
Suma/ średnia		6 903	32,8

Źródło: Liczba osób zameldowanych na pobyt stały, *Zasoby informacyjne gminy Lasowice Wielkie*, Lasowice Wielkie, www.lasowicewielkie.pl.

Wykres 1 Ludność w sołectwach w 2014 r.

Źródło: *Zasoby informacyjne gminy Lasowice Wielkie*, Lasowice Wielkie, www.lasowicewielkie.pl.

Przyrost naturalny w gminie Lasowice Wielkie niezmiennie przyjmuje wartości ujemne, a trend ten jest zbieżny danymi dla powiatu kluczborskiego.

Tabela 25 Przyrost naturalny w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013

Ruch naturalny	2009	2010	2011	2012	2013
Urodzenia żywe	50	57	53	55	58
Zgony ogółem	65	65	81	75	75
Przyrost naturalny	-15	-8	-28	-20	-17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Saldo migracji w gminie jest dodatnie dla migracji wewnętrznych (wyjątkiem jest rok 2012) oraz ujemne dla migracji zagranicznych²⁸. Intensywność migracji zagranicznych rosła do 2011 r., a w ostatnich dwóch lata utrzymuje się na stałym ale wysokim poziomie.

Tabela 26 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013

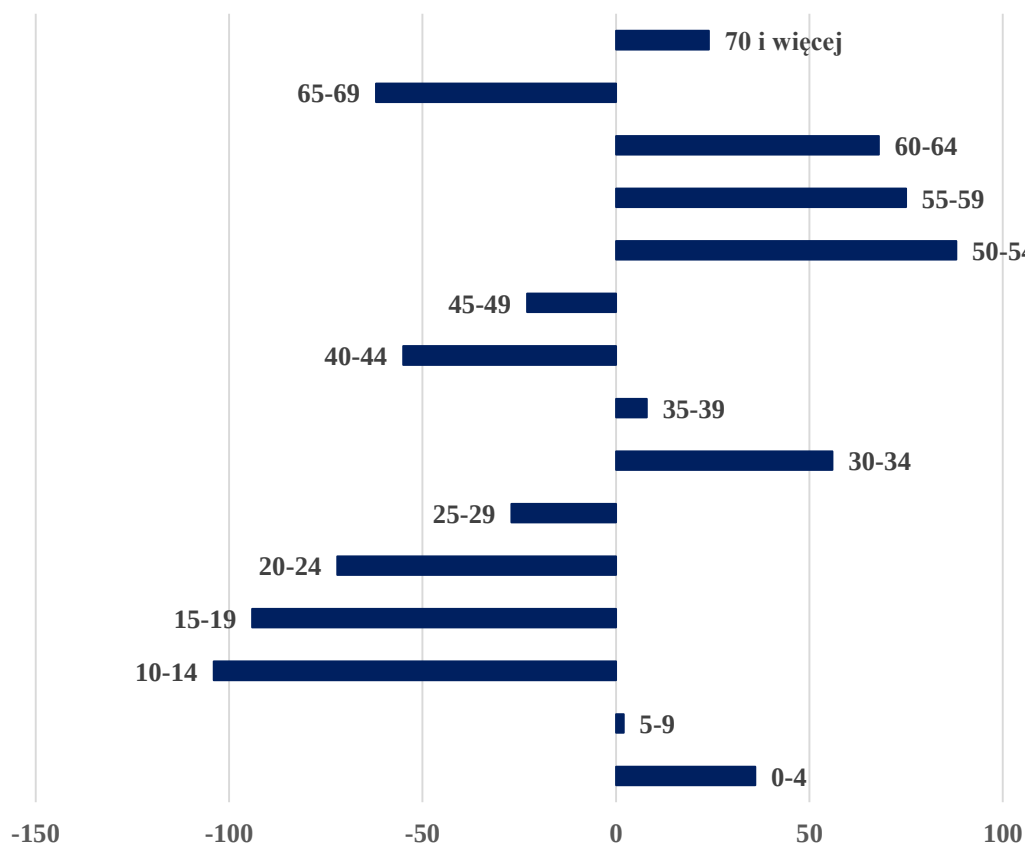
Kategoria	2009	2010	2011	2012	2013
saldo migracji wewnętrznych	8	14	14	-5	4
saldo migracji zagranicznych	-16	-23	-27	-21	-21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Liczba ludności między rokiem 2009 a 2013 zmniejszyła się o 80 osób. Najwyższy spadek odnotowano w populacji w wieku 10-29 lat, natomiast największy przyrost wystąpił w populacji osób w wieku 50-64 lat.

²⁸ Migracja wewnętrzna to zmiany miejsca stałego lub czasowego pobytu, polegająca na przekroczeniu granicy administracyjnej danej jednostki terytorialnej w celu osiedlenia się na stałe lub czasowo w innej jednostce w granicach kraju. Migracja zewnętrzna to przekroczenie granicy państwa związane ze względnie trwałą zmianą miejsca zamieszkania – [za] *Migracje ludności*, Materiały dydaktyczne Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego.

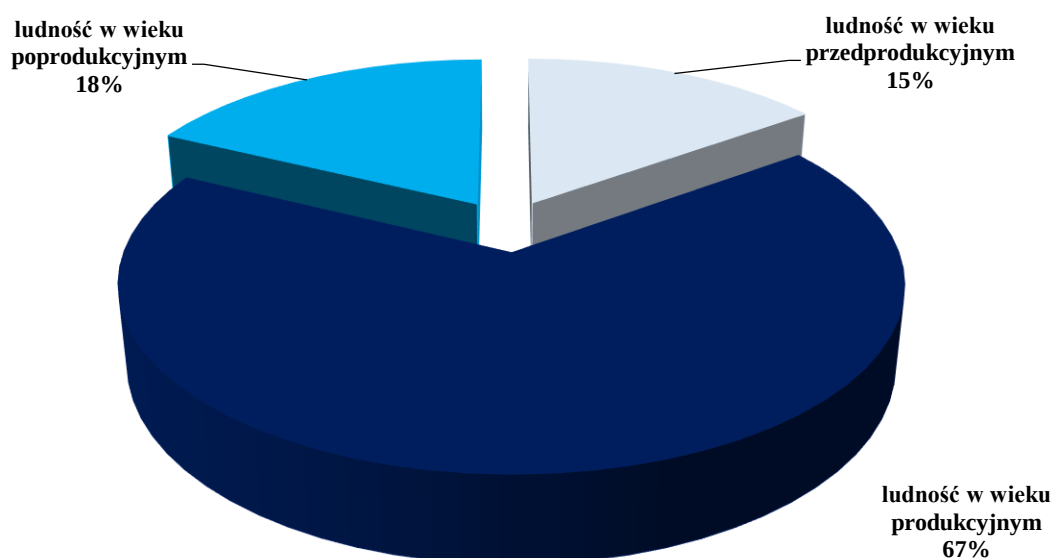
Wykres 2 Zmiana liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Lasowice Wielkie między 2009 i 2013 rokiem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Ekonomiczna struktura wiekowa w gminie Lasowice Wielkie odzwierciedla sytuację w powiecie kluczborskim, województwie opolskim i Polsce. Największą grupę wiekową stanowią osoby w wieku produkcyjnym (18-64 lata) – 67,0% populacji. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w populacji ogółem ma tendencję spadkową, natomiast w wieku poprodukcyjnym utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie. Wskaźnik obciążenia demograficznego rozumiany jako ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, na koniec 2013 r. wyniósł 26,5 i był niższy niż wartość dla powiatu (28,2) i województwa (29,2).

Wykres 3 Podział demograficzny według ekonomicznych grup wieku (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Cechą charakterystyczną gminy Lasowice Wielkie jest wysoki udział mniejszości niemieckiej w populacji ogółem (37,4%).

W społeczeństwach, w który struktura demograficzna przesuwają się w kierunku społeczeństwa starzejącego, a jednocześnie podnoszona jest granica wieku emerytalnego, niezwykle ważną jest identyfikacja potrzeb zdrowotnych, zwłaszcza w kontekście profilaktyki. Zakres priorytetowych potrzeb zdrowotnych określono na podstawie analizy dostępnych danych zdrowotnych, w tym danych dotyczących standaryzowanego współczynnika umieralności (dalej: SMR) udostępnionego przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (dalej: NIZP-PZH)²⁹.

²⁹ *Atlas umieralności*, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny http://www.atlas.pzh.gov.pl/ALL0911/lista_map_ALL0911.html.

Tabela 27 Problemy zdrowotne mieszkańców powiatu kluczborskiego [2009-2011]

Kod ICD10	Nazwa jednostki chorobowej	Miejsce wśród powiatów	SMR	Liczba zgonów
E10-E14	cukrzyca	309	1,496	52
I00-I99	choroby układu krążenia	257	1,117	992
K00-K93	choroby układu trawiennego	229	1,006	87
N00-N99	choroby układu moczowo-płciowego	168	0,907	24
C00-C97	nowotwory ogółem	142	0,970	476
V01-Y98	zewnętrzne przyczyny zgonu	76	0,877	112
J00-J99	choroby układu oddechowego	76	0,737	76
G00-G99	choroby układu nerwowego	63	0,694	19
M00-M99	choroby układu kostno-mięśniowego	17	0	0

Atlas umieralności, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny http://www.atlas.pzh.gov.pl/ALL0911/lista_map_ALL0911.html.

Dla zdrowotności mieszkańców powiatu kluczborskiego, a więc także i gminy Lasowice Wielkie największe znaczenie mają choroby metaboliczne, tj. cukrzyca oraz choroby układu krążenia i choroby układu trawiennego. Wprawdzie zewnętrzne przyczyny zgonu nie znajdują się wśród najczęstszych przyczyn śmiertelności, ale zwraca uwagę fakt, że znaczną część tego rodzaju zdarzeń stanowią wypadki komunikacyjne (296. miejsce powiatu zachowania) i alkoholozależne (222. miejsce powiatu). Analizę przeprowadzono na potrzeby planowania celowanych programów profilaktycznych, dla realizacji których niezbędna będzie współpraca z innymi podmiotami.

Z.1.2.2. Rynek pracy

W gminie Lasowice Wielkie w 2013 r. było 429 osób pracujących, z czego 242 osoby, czyli ponad 56,0%, stanowiły kobiety. W porównaniu z rokiem 2009 liczba pracujących w gminie Lasowice Wielkie wzrosła o prawie 11,0%.

Tabela 28 Pracujący wg płci w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013

Wyszczególnienie [os.]	2009	2010	2011	2012	2013
mężczyźni	151	150	194	177	187
kobiety	231	228	228	247	205
Suma	382	378	422	424	429

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

W 2013 r. w gminie zarejestrowanych było 220 osób bezrobotnych, z czego 132 stanowiły kobiety.

Tabela 29 Bezrobotni wg płci w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009–2013

Wyszczególnienie [os.]	2009	2010	2011	2012	2013
mężczyźni	101	94	85	115	88
kobiety	89	107	113	110	132
Suma	191	201	198	225	220

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł w 2013 r. 4,7% liczby ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten wzrósł w porównaniu do roku 2009 o 0,9 pp., jednakże jest niższy niż dla powiatu kluczborskiego (7,3) i województwa opolskiego (7,9).

Tabela 30 Główni pracodawcy

Blys Ginter – PHU Check – Point	nawierzchnie z kostki brukowej
BLYSS POLSKA Sp. z o.o.	produkcja i sprzedaż przyczep i lawet samochodowych
BEMET i BEMET.net Bernard Blys	elementy metalowe i zabudowy pojazdów
Eleonora Prochota, Gastronomia Hurt-Detal	hurtownia wyrobów alkoholowych
Tartak Chudoba	produkcja wyrobów drewnianych

Źródło: Opracowanie własne.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gminach wiejskich powiatu (czyli także w Lasowicach Wielkich) wynosi 3 236,9 PLN, czyli 83,5% średniego wynagrodzenia krajowego brutto.

Z.1.2.3. Uczestnictwo w kulturze

Dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców gminy cieszą się imprezy związane z tradycjami gminy i jej mieszkańców. Wśród cyklicznie organizowanych wydarzeń wskazać należy na Regionalne Zawody Dekarzy w Chudobie (sierpień), Lasowicki Moto-Piknik pod Kasztanem w Lasowicach Wielkich (czerwiec) oraz Dożynki Gminne (wrzesień). Organizowane są także mniejsze lokalne imprezy plenerowe, a działalność kulturalna jest rozwijana przez stowarzyszenia działające w sołectwach należących do programu „Odnowy Wsi w Województwie Opolskim”. Głównym przedmiotem działalności w/w podmiotów jest organizacja wydarzeń integracyjnych oraz spotkań międzypokoleniowych, także w nawiązaniu do tradycji obszarów wiejskich. Duża aktywność stowarzyszeń jest także obserwowana na pograniczu działalności kulturalnej i edukacyjnej.

Usługi kulturalne wyższego rzędu świadczone są przez instytucje kultury i inne podmioty zlokalizowane w Kluczborku (Dom Kultury w Kluczborku, Młodzieżowy Dom Kultury w Kluczborku, kino – aktualnie modernizowane), Oleśnie (Miejski Dom Kultury w Oleśnie) i Opolu (Teatr Jana Kochanowskiego w Opolu, Opolski Teatr Lalki i Aktora im. Alojzego Smolki, Teatr Eko Studio, Filharmonia Opolska, wernisaże i wystawy w galeriach i innych instytucjach kultury, festiwale filmowe, muzyczne i operowe, przeglądy teatralne, etc.).

Z.1.2.4. Kluczowe wnioski

1. Liczba ludności Gminy Lasowice Wielkie systematycznie się zmniejsza. Zgodnie z prognozą trendów demograficznych, proces kurczenia się populacji, jeżeli nie zostaną wdrożone działania zapobiegawcze, będzie się utrzymywał.
2. Szczególne znaczenie dla procesów migracyjnych mają migracje zagraniczne, a na te zgodnie z treścią *Raportu Tematycznego Rynek pracy i wykluczenie społeczne w kontekście percepcji Polaków – diagnoza społeczna*³⁰, duży wpływ na migracje zewnętrzne ma także zła sytuacja materialna mieszkańców. Z *Raportu* wynika, iż zamiar wyjazdu zarobkowego poza Polskę w ciągu następnych dwóch lat deklarowała prawie jedna czwarta osób bezrobotnych. Może to potwierdzać przypuszczenie, że główną przyczyną chęci emigracji są problemy ze znalezieniem pracy w kraju. Zamiar wyjazdu deklarowało również około 8% osób

³⁰ Kotowska I.E., *Rynek pracy i wykluczenie społeczne w kontekście percepcji Polaków – diagnoza społeczna 2013* pod redakcją Ireny E. Kotowskiej, Warszawa 2013.

pracujących i około 5% nieaktywnych zawodowo. W 2013 r. osoby, które wskazały kierunek swojego możliwego wyjazdu, najczęściej deklarowały wyjazd do Niemiec, gdzie stopa bezrobocia była stosunkowo niska i spadała (na koniec 2012 r. wynosiła 5,4%). Z wyżej przytoczonego *Raportu* wynika, że wśród przyczyn migracji dominują powody związane z negatywną oceną sytuacji na rynku pracy w Polsce oraz trudnościami pozyskania dochodów na zaspokojenie potrzeb rodziny w kraju. Aż 66,0% respondentów wskazało, iż przyczyną wyjazdu są wyższe zarobki za granicą.

3. Cechą charakterystyczną gminy Lasowice Wielkie jest wysoki udział mniejszości niemieckiej w populacji ogółem (37,4%), co implikuje wielokulturowość i stanowi potencjał turystyczny, w kontekście turystyki poznawczej.
4. Dla zdrowotności mieszkańców powiatu kluczborskiego, a więc także i gminy Lasowice Wielkie największe znaczenie mają choroby metaboliczne, tj. cukrzyca oraz choroby układu krążenia i choroby układu trawiennego. Wskazuje się także na dość duże znaczenie wypadków komunikacyjnych w tzw. zewnętrznych przyczynach zgonu.
5. Na strukturę rynku pracy w Lasowicach Wielkich duży wpływ ma rolniczy charakter gminy i utrzymywanie się części mieszkańców z pracy w rolnictwie oraz bliskie położenie Kluczborka i Olesna, tj. centrów aktywności gospodarczej.
6. Dostęp do lokalnych usług kulturalnych jest na niewystarczającym poziomie. Dostęp do usług kulturalnych wyższego rzędu realizują podmioty i instytucje kultury zlokalizowane w Kluczborku i Oleśnie oraz w Opolu.

Z.1.3. Sfera gospodarcza

Z.1.3.1. Struktura podstawowych branż gospodarki

Liczba podmiotów gospodarczych w gminie w 2013 r. wyniosła 404³¹ i była wyższa o 13,8% niż w roku 2009. Liczba podmiotów zarejestrowanych w gminie stanowi 6,4% podmiotów zarejestrowanych na terenie powiatu. Większość przedsiębiorstw, tj. 384 (95,0%) to podmioty prywatne. Dominują przedsiębiorstwa działające w obszarze tzw. pozostałej działalności, czyli głównie w branży usługowej. Podmioty działające w obszarze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa stanowią 16,1% ogółu podmiotów.

Tabela 31 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON (2013 r.)

Kategoria	2009 [szt.]	2013 [szt.]
pozostała działalność	194	222
przemysł i budownictwo	110	117
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	51	65
ogółem	355	404

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Najliczniej reprezentowane są następujące sekcje PKD 2007:

- G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 81 podmiotów;
- F – budownictwo – 79 podmiotów;
- A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 65 podmiotów.

Ocenia się, że z perspektywy możliwości absorpcji środków zewnętrznych szczególnie nacisk należy położyć na branżę rolno-spożywczą oraz identyfikację i wsparcie informacyjne skierowane do podmiotów o potencjale rozwojowym.

Tabela 32 Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD 2007 w gminie Lasowice Wielkie (2013 r.)

Sekcje i działy według PKD 2007	Wartość [szt.]
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	65
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	0
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	36
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2
Sekcja F – Budownictwo	79

³¹ Dane GUS odzwierciedlają stan na koniec 2013 r., po zestawieniu z danym Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Krajowego Rejestru Sądowego według stanu na kwiecień 2015 r., ocenia się, że wartość ta może być nieco zawyżona.

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	81
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	12
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	8
Sekcja J – Informacja i komunikacja	4
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	12
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	12
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10
Sekcja P – Edukacja	18
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	15
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	25
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0
Suma	404

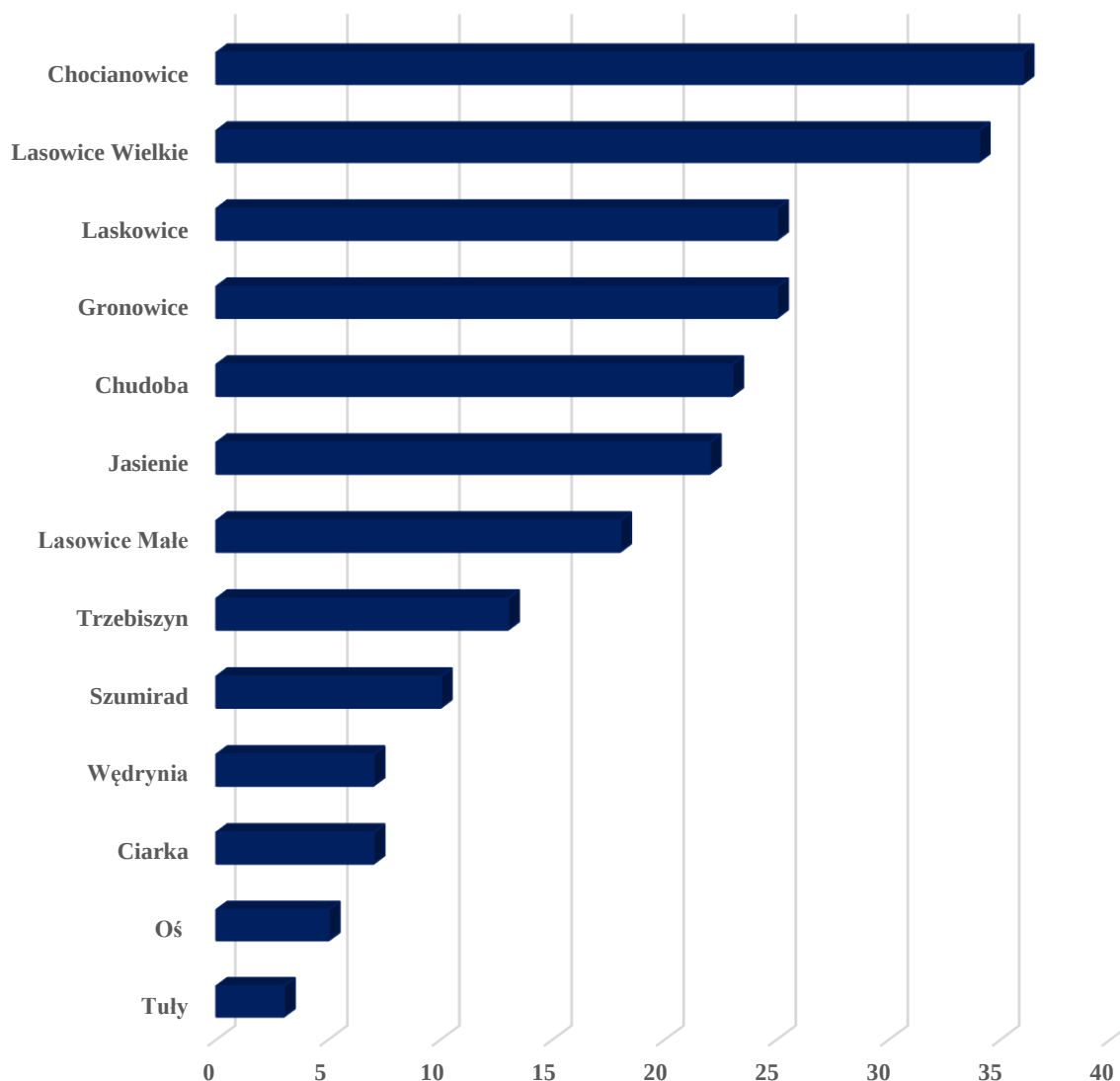
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Wśród podmiotów gospodarczych dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których liczba według:

- Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej: CEIDG) wynosi 228, co stanowi 56,4% ogólnej liczby podmiotów;
- Głównego Urzędu Statystycznego wynosi 314, co stanowi 77,7% ogólnej liczby podmiotów.

Jako bardziej rzeczywiste ocenia się dane CEIDG, bowiem są one odstępne według stanu na kwiecień 2015 r., podczas gdy dane GUS odzwierciedlają stan na koniec 2013 r. Pod względem liczby podmiotów wpisanych do CEIDG najsilniejszą pozycję utrzymują wsie Chocianowice, Lasowice Wielkie, Laskowice, Gronowice, Jasienie oraz Chudoba, na terenie których zarejestrowanych jest 72,4% podmiotów wpisanych do CEIDG z terenu gminy. Osoby fizyczne wpisane do CEIDG trudnią się przede wszystkim handlem i usługami (w tym działalnością profesjonalną), budownictwem oraz działalnością rolniczą.

Wykres 4 Liczba podmiotów wpisanych do Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej w poszczególnych wsiach (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie, *Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej*, Ministerstwo Gospodarki, <https://prod.ceidg.gov.pl/ceidg.cms.engine/>.

Tabela 33 Liczba podmiotów wpisanych do Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej i dominujące działalności (2013 r.)

Sołectwo	Liczba podmiotów w CEIDG	rolnicza	turystyczna	przetwórstwo drzewne	przetwórstwo przemysłowe	budownictwo	handel i usługi
Chocianowice	36	X				X	X
Chudoba	23	X		X		X	X
Ciarka	7	X					X
Gronowice	25	X				X	X
Laskowice	25	X		X	X	X	X
Lasowice Małe	18	X				X	X
Lasowice Wielkie	34	X		X		X	X
Jasienie	22	X					X
Oś	5			X		X	
Szumirad	10					X	X
Tuły	3				X		X
Trzebiszyn	13						X
Wędrynia	7	X					
Suma	228						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej*, Ministerstwo Gospodarki,
<https://prod.ceidg.gov.pl/ceidg.cms.engine/>.

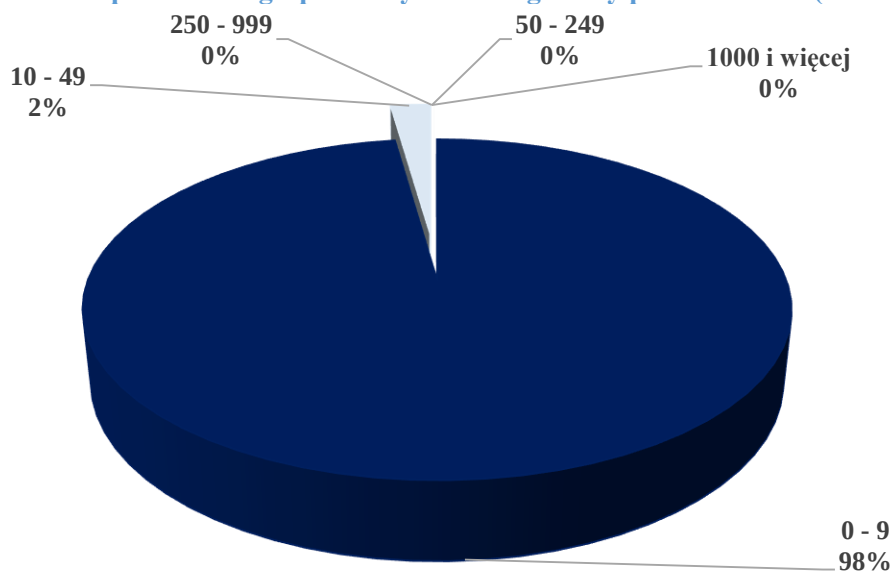
Według danych Ministerstwa Sprawiedliwości, do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego wpisanych jest 19 podmiotów zlokalizowanych na terenie gminy Lasowice Wielkiej³². Podmioty te działają w branżach związanych z gospodarką leśną, produkcją rolną i przetwórstwem rolno-spożywczym, produkcją konstrukcji metalowych, pośrednictwem pracy.

Tabela 34 Liczba przedsiębiorstw wpisanych do rejestr przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (2014 r.)

Sołectwo	Liczba podmiotów w KRS [szt.]
Chocianowice	2
Chudoba	2
Ciarka	0
Gronowice	1
Laskowice	1
Lasowice Małe	4
Lasowice Wielkie	5
Jasienie	1
Oś	0
Szumirad	0
Tuły	1
Trzebiszyn	2
Wędrynia	0
Suma	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Krajowy Rejestr Sądowy*, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://ems.ms.gov.pl/krs/>.

Tabela 35 Rozkład podmiotów gospodarczych według liczby pracowników (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

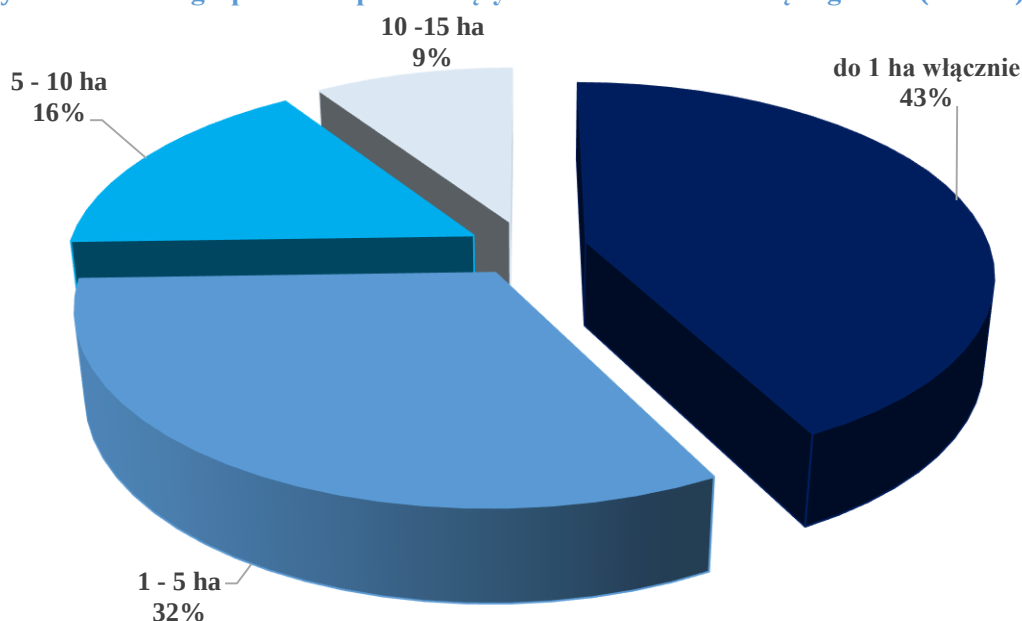
³² *Krajowy Rejestr Sądowy*, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://ems.ms.gov.pl/krs/>.

Pod względem wielkości, dominują przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (mikroprzedsiębiorstwa), które stanowią 97,7%. Pozostałe 2,3% to podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób (małe przedsiębiorstwa).

Z.1.3.2. Rolnictwo

Liczba gospodarstw rolnych działających na terenie gminy Lasowice Wielkie wynosi 408 szt. W strukturze gruntów dominują gospodarstwa bardzo małe lub małe. 67,6% ogółu gospodarstw posiada ciągnik rolniczy, a łączna liczba ciągników wynosi 588.

Wykres 5 Liczba gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w gminie (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

W gospodarstwach dominuje uprawa zbóż, zarówno pod względem liczby gospodarstw, jak i powierzchni zasiewów. Znaczna część powierzchni zasiewów przeznaczana jest na uprawy przemysłowe oraz rzepaku.

Tabela 36 Powierzchnia zasiewów wg rodzaju gospodarstwa (2013 r.)

Rodzaj zasiewów	Wartość [ha]
ogółem	5 240,6
zboża razem	3 950,3
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	3 728,8
pszenica ozima	811,1
pszenica jara	78,96
żyto	154,2
jęczmień ozimy	283,2
jęczmień jary	1 274,6

owies	101,48
pszenżyto ozime	506,7
pszenżyto jare	52,4
mieszanki zbożowe ozime	62,3
mieszanki zbożowe jare	404,0
kukurydza na ziarno	209,4
ziemniaki	219,7
uprawy przemysłowe	802,1
buraki cukrowe	54,9
rzepak i rzepik razem	747,6
strączkowe jadalne na ziarno razem	75,5
warzywa gruntowe	10,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Tabela 37 Liczba gospodarstw wg rodzaju zasiewów (2013 r.)

Rodzaj zasiewu	Liczba gospodarstw [szt.]
zboża razem	349
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	347
ziemniaki	134
uprawy przemysłowe	90
buraki cukrowe	21
rzepak i rzepik razem	76
strączkowe jadalne na ziarno razem	5
warzywa gruntowe	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Na terenie gminy dominuje hodowla trzody chlewnej oraz chów drobiu.

Tabela 38 Hodowla zwierząt w gminie Lasowice Wielkie (2013 r.)

Pogłowie zwierząt	Liczba [szt.]
bydło razem	1 693
trzoda chlewna razem	15 180
konie	56
drób ogółem razem	10 362

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Z.1.3.3. Turystyka

Przez gminę przebiega szlak im. J. Jeziorowskiego rozpoczynający się w Kluczborku do położonej na terenie gminy Lasowice Wielkie Chudoby. Na trasie szlaku znajduje się m.in. Szumirad wraz pozostałościami dawnego ośrodka przemysłowego. Na terenie gminy zlokalizowana jest także jedna wieś tematyczna – Chudoba – Wioska Dekarzy.

Na terenie gminy wytyczono następujące trasy rowerowe, ich wyznaczenie i oznaczenie będzie stanowiło jedno z wyzwań rozwojowych i płaszczyzn zewnętrznej współpracy dla Gminy Lasowice Wielkie³³:

- pierwszorzędne (główne):
 - niebieski: kierunek Poznań - Chocianowice - Lasowice Małe – Gronowice – kierunek Gliwice;
 - zielony: Jelcz-Laskowice - Laskowice - kierunek Tarnowskie Góry;
 - czerwony: Kluczbork - Chocianowice - Lasowice Małe - Lasowice Wielkie - Szumirad - kierunek Zawiercie;
 - żółty: Szlak Drewnianego Budownictwa Sakralnego: start Opole Bierkowice - [km 11] Czarnowąsy - [km 20] Dobrzeń Wielki - [km 33] Kolanowice - [km 49] Laskowice - [km 54] Bierdzany - [km 65] - Lasowice Wielkie - [km 70] Lasowice Małe - [km 74] Chocianowice - [km 81] Stare Olesno - [km 86] Olesno - [km 94] – Wędrynia.
- drugorzędne:
 - żółty: Kluczbork - Jasienie (Przysiółek Wawrzyńcowskie) - Oś - Tuły - Laskowice;
 - czarny: Chocianowice - Gronowice - Wędrynia - Chudoba - Lasowice Wielkie - Oś;
 - niebieski: Bąków (Ośrodek Turystyczno-Wypoczynkowy) - (Chocianowice) - Bąków;
 - zielony: Bażany - Jasienie - Lasowice Małe;
 - zielony: Stare Olesno - Wędrynia - Chudoba - Olesno.

Do atrakcji turystycznych zalicza się także:

- Leśną Ścieżkę Edukacyjną im. Janusza Goebła zlokalizowaną przy Wyłuszcarni Nasion w Lasowicach Małych;
- Ścieżkę edukacyjną „Szumi Las w Szumiradzie” w Szumiradzie;
- Zadaszony Punkt Edukacyjny na Sobiszu w Chudobie;
- Ścieżki dydaktyczno – edukacyjne w Chudobie o tematyce dekarstwa tj. ścieżka dotyczące pokryć dachowych, konstrukcji dachowych.

Na terenie gminy funkcjonują następujące obiekty bazy noclegowej:

- gospodarstwo agroturystyczne Eko-Land w Laskowicach;
- gospodarstwo agroturystyczne Nina w Tułach;
- gospodarstwo agroturystyczne Zagroda Leśna w Chocianowicach;
- gospodarstwo agroturystyczne Heleny i Huberta Brzózka w Chocianowicach;
- „Karczma Myśliwska” – pokoje gościnne w Szumiradzie.

Główny Urząd Statystyczny nie dysponuje danymi związanymi z obsługą ruchu turystycznego. Ocenia się, że większość osób przybywających na teren gminy, to odwiedzający

³³ Zasoby informacyjne, Portal Lasowice.eu, www.lasowice.eu

jednodniowi, którzy nie nocują w obiektach zakwaterowania zbiorowego ani w kwaterach prywatnych w odwiedzonym miejscu.

W gminach powiatu kluczborskiego, również w gminie Lasowice Wielkie obserwuje się zjawisko tzw. turystyki sentymentalnej. Rokrocznie region odwiedzany jest przez niemieckich turystów odwiedzających rodzinne strony. Efektem uwarunkowań historycznych są podpisane międzygminne umowy partnerskie z Gminą Holle i Gminą Grünstadt - Land, w ramach których realizowane są projekty wymiany kulturalnej, artystycznej, czy sportowej.

Z.1.3.4. Kluczowe wnioski

1. W strukturze przedsiębiorstw dominują podmioty gospodarcze zarejestrowane w sekcji F – budownictwo i sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle.
2. Struktura agrarna jest rozproszona, co oznacza iż produkcja gospodarstw rolnych w dużej części zaspokaja potrzeby własne.
3. Gminę cechuje bardzo duży potencjał do rozwoju turystyki aktywnej, o czym świadczy możliwość wyznaczenia i oznaczenia nowych szlaków rowerowych. Działania te będą wymagały ponadlokalnego współdziałania.

Z.1.4. Infrastruktura techniczna

Z.1.4.1. Mieszkalnictwo

Zabudowa na terenie gminy Lasowice Wielkie jest w zasadzie jednorodna. Dominuje zabudowa zagrodowa i budynki jednorodzinne w ogrodach. W zabudowie jednorodzinnej występuje także zabudowa usługowa lub usługowo – mieszkaniowa nieuciążliwa dla środowiska.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 1 677 budynków mieszkalnych i 1 872 mieszkań. Łączna liczba izb wynosi 9 317, a powierzchnia użytkowa 191 250 m². Ponadto w 2013 r.:

- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi ~ 102,2 m²;
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wynosi ~ 27,5 m²;
- średnia liczba izb w mieszkaniu wynosi ~ 5,0;
- mieszkania na 1 000 mieszkańców wynoszą ~ 268,8 szt.

Wartości te wskazują, iż na terenie gminy przeważa zabudowa jednorodzinna właściwa dla obszarów wiejskich i typowa dla tradycyjnych układów osadniczych rozbudowywanych wraz ze wzrostem liczby członków wielopokoleniowych rodzin. W zasobach mieszkaniowych w gminie

przeważają obiekty wybudowane przed 1970 r., które charakteryzuje niezadowalający stan techniczny, niedostatki centralnego ogrzewania oraz niski stopień termomodernizacji³⁴.

Tabela 39 Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje (2013 r.)

Typ instalacji	Liczba mieszkań wyposażonych [szt.]	% mieszkań wyposażonych
wodociąg	1 780	95,1%
ustęp splukiwany	1 769	94,5%
łazienka	1 662	88,8%
centralne ogrzewanie	1 320	70,5%
gaz sieciowy	0	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Na komunalny zasób gminny składa się 19 mieszkań o łącznej powierzchni 927 m², w tym 9 mieszkań socjalnych o łącznej powierzchni 294 m².

Z.1.4.2. Sieć komunikacyjna

Powiązania Gminy z układem zewnętrznym wyznaczają:

- drogi krajowe:
 - Nr 45 relacji Chałupki - Racibórz - Opole –Kluczbork - Wieluń – Złoczew – przebiega przez miejscowości Jasienie, Trzebiszyn oraz zachodnie krańce Lasowice Wielkich;
 - Nr 11 relacji Kołobrzeg – Koszalin – Poła – Poznań – Ostrów Wielkopolski – Kluczbork – Katowice – przebiega przez północno-wschodnie rubieże gminy (na odcinku około 4,3 km).
- droga wojewódzka:
 - Nr 494 relacji Bierdzany – Olesno – Częstochowa – przebiega przez miejscowości Szumirad – Chudoba – Wędrynia.
- drogi powiatowe:
 - droga powiatowa Nr 1316 O Kluczbork – Ciarka – DK-11 – przebiega przez miejscowości Chocianowice i Ciarka;
 - droga powiatowa Nr 1317 O Kuniów – Szumirad przebiega przez miejscowości Lasowice Małe, Lasowice Wielkie, Szumirad;
 - droga powiatowa Nr 1319 O Ligota Dolna – Bogacica - Jasienie przebiega przez miejscowość Jasienie;
 - droga powiatowa Nr 1326 O Stare Olesno – Jasienie przebiega przez miejscowości Gronowice, Lasowice Małe, Jasienie;

³⁴ Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w Ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Lasowice Wielkie na Lata 2010-2020, Konsorcjum Energia Consulting i Gmina Lasowice Wielkie, Lasowice Wielkie 2010.

- droga powiatowa Nr 1327 O Gronowice – Ciarka przebiega przez miejscowości Gronowice, Ciarka;
- droga powiatowa Nr 1328 O Lasowice Małe – Bąków przebiega przez miejscowości Lasowice Małe, Chocianowice;
- droga powiatowa Nr 1329 O Oś – DK – 45 przebiega przez miejscowość Oś;
- droga powiatowa Nr 1330 O Chudoba – Zagwóździe przebiega przez miejscowości Chudoba, Lasowice Wielkie, Tuły;
- droga powiatowa Nr 1333 O Tuły – DK – 45 przebiega przez miejscowości Tuły, Laskowice;
- droga powiatowa Nr 1340 O Stare Budkowice – Bierdzany przebiega przez miejscowość Laskowice;
- droga powiatowa Nr 1331 O DP 1330 O – Chudoba – DW 494 przebiega przez miejscowość Chudoba.

Długość dróg gminnych wynosi 49,4 km. Wśród dróg gminnych, które wymagają modernizacji wyróżnia się drogi zlokalizowane w miejscowościach: Jasienie, Oś, Tuły, Chudoba, Wędrynia, Gronowice, Chocianowice. Uzupełnieniem systemu drogowego są drogi wewnętrzne stanowiące dojazd do gospodarstw domowych, podmiotów gospodarczych, instytucji publicznych i innych. Na terenie gminy ważnym elementem systemu transportowego są drogi transportu rolnego, których stan techniczny nie jest zadowalający.

Tabela 40 Długość dróg [km]

Lasowice Wielkie	Długość dróg [km]				
	ogółem	krajowych	wojewódzkich	powiatowych	gminnych
	151,69	14,99	11,80	75,50	49,40
	100,0%	9,9%	7,8%	49,8%	32,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Pod względem transportu autobusowego, Gmina Lasowice Wielkie jest słabo skomunikowana z ośrodkiem lokalnym (Kluczbork) oraz z ośrodkiem regionalnym (Opole). Najlepiej skomunikowane miejscowości to Lasowice Wielkie, Trzebiszyn oraz Jasienie, które są zlokalizowane bezpośrednio przy drodze krajowej DK nr 45:

- do Kluczborka (przez Jasienie) – 40 połączeń – częstotliwość połączeń ~ dwa na godzinę, średni czas dojazdu ~ 15 min. (między godziną 05:00 a 23:00);
- do Opola (przez Trzebiszyn) – 32 połączenia – częstotliwość połączeń ~ 1,5 na godzinę, średni czas dojazdu ~ 50 min. (między godziną 05:00 a 22:00).

Pozostałe miejscowości, położone w oddaleniu od głównych tras komunikacji autobusowej, praktycznie nie są skomunikowane.

Uzupełnienie układu komunikacyjnego na terenie gminy stanowią linie kolejowe:

- nr 175 Fosowskie – Kluczbork;
- nr 143 Kalety – Wrocław;
- nr 293 Jełowa – Kluczbork.

Wśród w/w linii aktualnie czynna jest tylko jedna linia kolejowa niezelektryzowana, tj. Kluczbork – Opole. Połączenia kolejowe na tej właśnie trasie przebiegają przez wsie Tuły i Laskowice i są realizowane codziennie w mniej więcej w dwu i pół godzinnych odstępach, między godziną 6:00 i 18:00.

Z.1.4.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Gmina Lasowice Wielkie jest zaopatrywana w wodę z ujęcia w Chocianowicach, które korzysta z zasobów GPZW (Główny Zbiornik Wód Podziemnych) 324. GZWP nr 324 traktowany jest jako Obszar Najwyższej Ochrony (ONO) wód podziemnych. Ujęcie wody stanowią trzy studnie wiercone. Woda ujmowana jest z poziomów wodonośnych utworów czwartorzędowych i poddawana procesowi odżelazienia na filtrach stacji uzdatniania wody. Przepustowość stacji uzdatniania wody wynosi 890 m³/d. Mieszkańcy gminy zaopatrywani są w wodę z wodociągu gminnego. Wodociąg przechodzący przez Gronowice, Lasowice Małe, Jasienie, Lasowice Wielkie, Chudobę, Wędrynię tworzy układ pierścieniowy. Z sieci wodociągowej korzysta 92,9 % mieszkańców gminy.

Tabela 41 Parametry systemu zaopatrzenia w wodę

Parametr	Wartość
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	85,7
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych [szt.]	1 559,0
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	131,5
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [os.]	6 468,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Na terenie gminy Lasowice Wielkie występują grupowe układy kanalizacji sanitarnej we wsi Chocianowice z odprowadzaniem ścieków do oczyszczalni w Kluczborku oraz we wsiach Lasowice Wielkie, Chudoba, Wędrynia, Trzebiszyn i Tuły z odprowadzaniem ścieków do oczyszczalni „Trzebiszyn”³⁵. W najbliższych latach do zlewni „Trzebiszyn” planowane jest podłączenie wsi Laskowice, Jasienie, Lasowice Małe, Gronowice, Ciarka i Szumirad. We wsiach Jasienie, Lasowice Małe, Gronowice i Ciarka planuje się układ kanalizacji sanitarnej wysokociśnieniowej, natomiast dla wsi Laskowice zakłada się budowę kanalizacji w układzie grawitacyjno-ciśnieniowym.

Obecnie ścieki komunalne z gospodarstw domowych w miejscowościach: Laskowice (budowa infrastruktury kanalizacyjnej ma się zakończyć w 2016 r.) Jasienie, Lasowice Małe, Gronowice, Ciarka, Szumirad i Oś odprowadzane są do osadników okresowo opróżnianych.

³⁵ *Koncepcja programowa gospodarki ściekowej*, „NEUSTEIN” s.c. Krystyna i Andrzej Neustein Biuro Projektów Wodociągów i Kanalizacji, Opole 2014 r.

Odbiornikiem wód opadowych i roztopowych jest zlewnia rzeki Stobrawy, jej dopływy: rzeki Budkowiczanka i Bogacica oraz liczne cieki i rowy melioracyjne (wymagające w większości konserwacji). Kanały kanalizacji deszczowej występują fragmentarycznie w zlewni rzeki Budkowiczanki³⁶. Z sieci kanalizacyjnej korzysta 47,8% mieszkańców gminy.

Tabela 42 Parametry systemu oczyszczania ścieków

Parametr	Wartość
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	22,6
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	446
ścieki odprowadzone [dam ³]	38,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [os.]	3 328

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Z.1.4.4. Gospodarka odpadami

Gmina Lasowice Wielkie należy do Północnego Regionu Gospodarki Odpadami Komunalnymi Województwa Opolskiego. W 2013 r. zmieszane odpady komunalne, pozostałości z sortowania oraz odpady zielone kierowane były do instalacji przeznaczonej do segregacji odpadów, zlokalizowanej na terenie składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Świerczu, wyznaczonej jako instalacja przewidziana do zastępczej obsługi Północnego Regionu Gospodarki Odpadami Komunalnymi.

W dniu 20.12.2013 r. Sejmik Województwa Opolskiego podjął uchwałę Nr XXXVII/442/2013 zmieniającą uchwałę Nr XX/272/2012 z dnia 28 sierpnia 2012 r. w sprawie wykonania „Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2012-2017”, w wyniku której instalacja w Gotartowie uzyskała status Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych dla gmin z Północnego Regionu Gospodarki Odpadami. W związku z powyższym zmieszane odpady komunalne oraz pozostałości z sortowania i odpady zielone są aktualnie dostarczane do Instalacji MBP zlokalizowanej na terenie Miejskiego składowiska w Gotartowie.

Wszystkie nieruchomości z terenu Gminy Lasowice Wielkie (nieruchomości zamieszkałe i niezamieszkałe) od 01.07.2013 r. zostały objęte systemem odbioru i zagospodarowania odpadów. Ponadto większość właścicieli nieruchomości Gminy Lasowice Wielkie posiada własne kompostowniki, a więc kompostuje odpady zielone. Mieszkańcy, którzy nie posiadają własnych kompostowników mają możliwość oddania takich odpadów do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, który zlokalizowany jest w miejscowości Trzebiszyn.

W roku 2014 na terenie Gminy Lasowice Wielkie wytworzono 1 016,5 Mg odpadów, co stanowiło wzrost o 21,6% w stosunku do roku 2013 r.

³⁶ Zasoby informacyjne Gminy Lasowice Wielkie, www.lasowicewielkie.pl.

Tabela 43 Odpady wytworzone

Odpad	2013	2014
niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	673,6	766,7
papier i tektura (opakowania z papieru i tektury)	34,2	41,6
tworzywa sztuczne (opakowania z tworzyw sztucznych)	44,8	54,3
szkło (opakowania ze szkła)	57,7	72,9
odpady wielkogabarytowe	2,2	24,6
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	11,3	2,6
zużyte opony	11,2	14,7
odpady budowlane i rozbiórkowe	1,1	39,1
Suma	836,0	1016,5

Źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi Gminy Lasowice Wielkie rok 2013, Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi Gminy Lasowice Wielkie rok 2014, Gmina Lasowice Wielkie, <http://bip.lasowicewielkie.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-553>.

Z.1.4.5. Infrastruktura energetyczna

Przez teren gminy Lasowice Wielkie przechodzą trasy napowietrznych linii wysokiego napięcia:

- jednororowej linii 110kV relacji GPZ Bierdzany – GPZ Kuniów;
- jednororowej linii 110kV relacji GPZ Kluczbork – GPZ Olesno.

Linie te są elementami systemu sieci rozdzielczej 110kV i nie biorą bezpośredniego udziału w gospodarce energetycznej gminy. Bezpośrednią obsługę odbiorców gminy zapewnia system sieci elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia, zasilany ze stacji 110/15kV GPZ Bierdzany, GPZ Kuniów i GPZ Kluczbork, zlokalizowanych poza terenem gminy.

System sieci średniego i niskiego napięcia tworzą napowietrzne linie zasilające 15kV i 0,4kV, oraz stacje transformatorowe 15/0,4kV, głównie w wykonaniu słupowym, a także murowane i wieżowe. Linie i urządzenia sieci elektroenergetycznych stanowią własność firmy Energia Pro Koncern Energetyczny S.A., Oddział w Opolu³⁷.

Gmina Lasowice Wielkie nie jest zgazyfikowana. Przez teren gminy przebiegają dwa gazociągi wysokiego ciśnienia. Gmina Lasowice Wielkie nie posiada na swoim terenie systemu sieci ciepłowniczej.

Na terenie gminy Lasowice Wielkie istnieje potencjał w zakresie energetyki odnawialnej:

- energia geotermalna;
- energia wód podskórnych;
- energia słoneczna;
- energia biomasy.

Energetyczne wykorzystanie energii geotermalnej jest teoretycznie możliwe, gdyż wody termalne na głębokościach możliwych do eksploatacji mają temperaturę powyżej 90° C (na głębokościach

³⁷ Tamże.

1 000–2 200 m)³⁸. Wody te mogą być wykorzystywane do hodowli ryb i celów rekreacyjnych (baseny, pływalnie). Jednakże koszt inwestycji polegającej na wykonaniu odwiertów eksploatacyjnych wraz z urządzeniami do ich obsługi jest wysoki. Ponadto zasadność do wykorzystania energii geotermalnej obniża brak systemu przesyłu energii cieplnej.

Możliwe jest także wykorzystanie energii wód podskórnych i ciepła ziemi poprzez eksploatację instalacji pomp ciepłych, które mogą znaleźć zastosowanie w domach jednorodzinnych w terenach o rozproszonej zabudowie.

Aktualnie na obszarze gminy Lasowice Wielkie funkcjonują nieliczne instalacje do pozyskiwania energii słonecznej³⁹. Z punktu widzenia bilansu energetycznego np. gminy, zastosowanie pojedynczych, małych układów tego rodzaju nie ma znaczenia⁴⁰.

Ponadto na terenie gminy Lasowice Wielkie występuje pewna ilość ziemi odłogowanej możliwej do zagospodarowania pod plantacje energetyczne tj. 320-400 ha terenów podmokłych, na których można uprawiać m.in. wierzbę energetyczną⁴¹.

Z.1.4.6. Kluczowe wnioski

1. Infrastrukturę techniczną, mimo prowadzonych działań modernizacyjnych, wciąż cechują pewne niedostatki. Wniosek ten dotyczy głównie infrastruktury wodno-ściekowej oraz drogowej.
2. Na terenie gminy Lasowice Wielkie istnieje potencjał w zakresie energetyki odnawialnej, w tym geotermalnej, wód podskórnych, słonecznej i biomasy. Zasadne jest podjęcie działań zmierzających do potwierdzenia i wykorzystania rzeczywistych możliwości.

³⁸ Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Lasowice Wielkie na lata 2010-2020, Konsorcjum Energia Consulting i Gmina Lasowice Wielkie, Lasowice Wielkie 2010.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

Z.1.5. Infrastruktura społeczna

Z.1.5.1. Infrastruktura edukacyjna

Na terenie gminy Lasowice Wielkie znajdują się dwa Zespoły Szkolno-Gimnazjalno-Przedszkolne, jeden w Lasowicach Wielkich, drugi w miejscowości Chocianowice. Do Zespołów tych należą:

- przedszkola samorządowe:
 - Przedszkole Samorządowe w Chocianowicach;
 - Przedszkole Samorządowe w Gronowicach;
 - Przedszkole Samorządowe w Jasieniu;
 - Przedszkole Samorządowe w Chudobie;
 - Przedszkole Samorządowe w Laskowicach;
 - Przedszkole Samorządowe w Lasowicach Wielkich.
- szkoły podstawowe:
 - Szkoła Podstawowa w Chocianowicach;
 - Szkoła Podstawowa w Gronowicach;
 - Szkoła Podstawowa w Jasieniu;
 - Szkoła Podstawowa w Chudobie;
 - Szkoła Podstawowa w Laskowicach;
 - Szkoła Podstawowa w Lasowicach Wielkich.
- gimnazja:
 - Publiczne Gimnazjum im. Jadwigi Śląskiej w Chocianowicach;
 - Publiczne Gimnazjum im. Jacka Odrowąża w Lasowicach Wielkich⁴².

Tabela 44 Liczba dzieci w przedszkolach samorządowych

Przedszkola Samorządowe	2010 [os.]	2014 [os.]
Chudoba	25	35
Laskowice	17	16
Lasowice Wielkie	32	33
Chocianowice	42	35
Gronowice	15	20
Jasienie	24	17
Suma	155	156

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie kwestionariuszowe w placówkach edukacyjnych Gminy Lasowice Wielkie*.

Tabela 45 Liczba uczniów w szkołach podstawowych

Szkoły podstawowe	2010 [os.]	2014 [os.]
Chudoba	57	33

⁴² Tamże.

Laskowice	59	39
Lasowice Wielkie	37	56
Chocianowice	101	83
Gronowice	44	31
Jasienie	32	47
Suma	330	289

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie kwestionariuszowe w placówkach edukacyjnych Gminy Lasowice Wielkie*.

Tabela 46 Liczba uczniów w gimnazjach

Gimnazjum	2010	2014
Lasowice Wielkie	118	73
Chocianowice	113	103
Suma	231	176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie kwestionariuszowe w placówkach edukacyjnych Gminy Lasowice Wielkie*.

Liczba uczniów placówek kształcenia podstawowego i gimnazjalnego znajduje się w trendzie malejącym. Ponadto porównując liczbę dzieci w przedszkolach do liczby dzieci w szkołach podstawowych, stwierdza się, że tylko część dzieci objętych jest procesem edukacji przedszkolnej. Dane te znajdują swoje odzwierciedlenie w statystykach GUS, według których 73,8% dzieci w wieku 3-6 lat uczęszcza do przedszkoli (średnia dla powiatu to 80,2% a dla województwa 81,5%).

Szkoły oprócz realizacji programu nauczania przewidzianego dla danego poziomu edukacyjnego realizują projekty unijne, współpracują z wieloma instytucjami, posiadają pracownię komputerowe z dostępem do Internetu. Wszystkie szkoły podstawowe z terenu gminy Lasowice Wielkie zakwalifikowały się do udziału w projekcie pn. *Fascynujący świat nauki i technologii*. Głównym celem projektu jest wyrównywanie szans oraz podniesienie jakości nauczania ukierunkowane na kształcenie i rozwijanie kluczowych kompetencji uczniów szkół podstawowych z terenu województwa opolskiego poprzez badania i zajęcia dodatkowe. Zajęcia te odbywają się w pracowniach eksperymentalno-doświadczalnych Regionalnego Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu, w instytucjach kultury i gospodarstwach edukacyjnych oraz w ośrodkach akademickich⁴³.

Większość placówek edukacyjnych zgłosiła potrzeby inwestycyjne:

- przedszkola samorządowe:
 - budowa placu zabaw dla przedszkolaków;
 - modernizacja sanitariatów;
 - zakup komputera, pomocy dydaktycznych;
 - utworzenie dostępu do Internetu;
- szkoły podstawowe:

⁴³ Zasoby informacyjne Gminy Lasowice Wielkie, Gmina Lasowice Wielkie, www.lasowicewielkie.pl.

- budowa sali gimnastycznej;
- modernizacja boiska szkolnego.;
- zakup tablic i zestawów multimedialnych, książek do biblioteki szkolnej, komputerów;
- zakup materacy, koszy, piłek, sprzętu do siatkówki na boisko szkolne;
- uzupełnianie na bieżąco brakującego lub zniszczonego sprzętu;
- budowa sali gimnastycznej pow. 513 m²;
- gimnazja:
 - budowa auli o wymiarach 20x10x4 m, w której odbywać będą się apele i przedstawienia szkolne;
 - budowa basenu o wymiarach 12,5x25 m, głębokości 1,4 m do 1,8 m wraz z zapleczem;
 - zakup zestawów multimedialnych i innych elektronicznych pomocy dydaktycznych - laptopy, tablety;
 - zakup zestawu nagłaśniającego, kotary grodzącej salę sportową, rozbudowa trybun;
 - zakup profesjonalnego zestawu monitorującego obiekty szkolne;
 - bieżąca wymiana sprzętu sportowego.

Większość pałówek edukacyjnych zgłosiła potrzeby w zakresie szkoleń:

- szkolenia w zakresie neurodydaktyki i emisji głosu;
- szkolenie w zakresie komunikacji interpersonalnej;
- szkolenie w zakresie oceniania kształtującego;
- szkolenia w zakresie nowych technologii;
- szkolenia w zakresie doskonalenia pracy zespołów nauczycielskich;
- szkolenia w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej z terapią zajęciową;
- szkolenia w zakresie mediacji;
- szkolenia w zakresie wczesnego wspomagania dzieci z zaburzeniami rozwoju;
- szkolenia w zakresie kontroli zewnętrznej i audytu wewnętrznego.

Z.1.5.2. Infrastruktura sportowa

Do głównej infrastruktury sportowej należy zaliczyć⁴⁴:

- Centrum Sportowe w Gronowicach – posiadające pełnowymiarowe boisko trawiaste i boisko wielofunkcyjne o nawierzchni z trawy sztucznej;
- pełnowymiarową salę gimnastyczną przy Zespole Gimnazjalno-Szkolno-Przedszkolnym w Chocianowicach;
- pełnowymiarowe boisko trawiaste w Chocianowicach;

⁴⁴ Tamże.

- boisko ORLIK 2012 przy Zespole Gimnazjalno-Szkolno-Przedszkolnym w Lasowicach Wielkich wraz z pełnowymiarowym boiskiem trawiastym (wymagające modernizacji);
- boiska sportowe w miejscowościach: Jasienie, Laskowice, Lasowice Małe, Wędrynia (wymagające modernizacji);
- sale gimnastyczne przy szkołach w Lasowicach Wielkich.

W gminie wyróżnia się:

- działalność futbolowa w Ludowych Zespołach Sportowych: LZS Gronowice, LZS Lasowice Wielkie i LZS Chocianowice, rozgrywane są mecze towarzyskie, charytatywne czy turnieje piłki nożnej;
- organizacja różnego rodzaju lokalnych imprez sportowych takich jak: Lokalny Turniej Piłkarski w Chudobie – udział w turnieju biorą drużyny reprezentujące wszystkie lokalne grupy społeczne.

Z.1.5.3. Infrastruktura kultury

Na terenie gminy funkcjonują:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Lasowicach Wielkich oraz Filia Biblioteki Gminnej w Laskowicach i Filia Biblioteki Publicznej w Chocianowicach, ogółem z bibliotek w roku 2013 skorzystało 420 czytelników;
- świetlice wiejskie/sale spotkań w Chocianowicach, Gronowicach (dom spotkań członków Towarzystwa Społeczno – Kulturalnego na Śląsku Opolskim – koło Gronowice), Laskowicach, Tułach, Jasieniu, Trzebiszynie, Lasowicach Wielkich, Chudobie, Wędryni i w Osi (nie wszystkie świetlice dostosowane są dla potrzeb osób niepełnosprawnych).

Z.1.5.4. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lasowicach Wielkich oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Gmina Lasowice Wielkie jest małą gminą, na terenie której nie funkcjonują ośrodki leczenia odwykowego ani też poradnie terapii odwykowych. Tym samym działania prowadzone przez GKRPA są nakierunkowane przede wszystkim na profilaktykę pierwszorzędową.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej rozumiany jako udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem. Wskaźnik ten dla lat 2010-2014 znajduje się w przedziale od 3,1 (2010 r.) do 4,1 (2012 r.), by w 2014 r. osiągnąć wartość 3,4. Wskaźnik ten jest rokrocznie niższy niż wartości obliczone dla powiatu (6,6) i województwa (6,4). W ramach udzielonych świadczeń dominują świadczenia na rzecz rodzin, których dochód na osobą znajduje się poniżej kryterium ustawowego (kryterium dochodowe).

Tabela 47 Zasięg korzystania z pomocy społecznej według kryterium dochodowego w latach 2010-2013

Jednostka terytorialna	poniżej kryterium dochodowego				powyżej kryterium dochodowego			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
województwo opolskie	4,0	3,8	4,2	4,4	2,4	2,3	1,8	2,0
powiat kluczborski	4,5	4,3	4,7	4,8	2,4	2,4	1,7	1,8
gmina Lasowice Wielkie	2,0	2,2	2,8	2,4	1,2	1,7	1,3	1,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Pomoc przyznawana jest głównie rodzinom, których dochód na osobę znajduje się poniżej kryterium dochodowego.

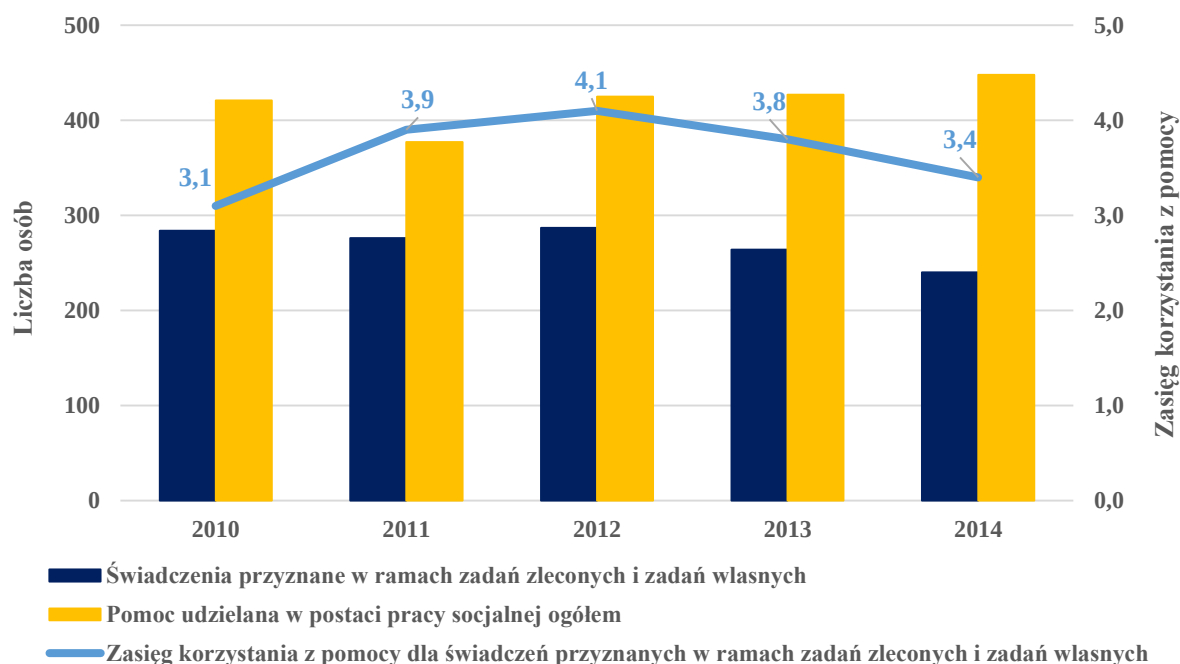
Rzeczywista liczba rodzin objętych świadczeniami przyznawanymi w ramach zadań zleconych i zadań własnych bez względu na formę i rodzaj świadczenia maleje od 2010 r. Natomiast liczba rodzin, którym udzielana jest pomoc w postaci pracy socjalnej wahała się w ostatnich pięciu latach, by w 2014 r. wynieść 165.

Tabela 48 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

Kategoria pomocy	Liczba rodzin				
	2010	2011	2012	2013	2014
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych	93	89	89	86	84
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej	172	138	147	147	165
Suma	265	227	236	233	249

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lasowicach Wielkich.

Wykres 6 Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Najczęstsze przyczyny korzystania ze świadczeń to ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz bezradność - rodzina niepełna.

Tabela 49 Przyczyny korzystania ze świadczeń opieki społecznej

Przyczyny korzystania ze świadczeń opieki społecznej	2010	2014
ubóstwo	56	60
sieroctwo	1	0
bezdolność	1	3
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	7	21
wielodzietność	4	19
bezrobocie	42	46
niepełnosprawność	31	32
długotrwała lub ciężka choroba	39	28
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	16	21
bezradność - rodzina niepełna	8	20
bezradność - rodzina wielodzietna	8	3
alkoholizm	2	4
narkomania	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	2
klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0
zdarzenie losowe	2	1
sytuacja kryzysowa	1	0
przemoc w rodzinie	0	1
brak umiejętności w przystosowaniu do życia	0	0
trudności w integracji osób	0	0
potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie kwestionariuszowe w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Lasowicach Wielkich*.

Na terenie gminy usługi ochrony zdrowia świadczą:

- NZOZ „BIOMED” w Lasowicach Wielkich;
- NZOZ „EM-MED” w Lasowicach Wielkich;
- NZOZ „LAS-MED.”, ambulatoryjna opieka w Lasowicach Małych;
- gabinet stomatologiczny w Lasowicach Małych.

Wskazane powyżej podmioty świadczą usługi podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W roku 2013 na terenie gminy udzielono w 13,7 tys. porad lekarskich. Na obszarze gminy działa jedna apteka oraz jeden punkt apteczny⁴⁵.

⁴⁵ Apteki i punkty apteczne, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Natomiast na podstawie danych Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej: NFZ) stwierdza się, że na terenie gminy nie są świadczone usługi wysokospecjalistycznej opieki medycznej, a mieszkańcy są zmuszeni do wizyt oddalonych od miejsca zamieszkania⁴⁶. Najbliżej zlokalizowane jednostki ochrony zdrowia świadczące usługi specjalistyczne zlokalizowane są w Kluczborku i Oleśnie. W stolicy powiatu funkcjonuje Powiatowe Centrum Zdrowia w Kluczborku wyposażone w oddziały laryngologiczny, dziecięcy, chirurgii ogólnej, wewnętrzny, ginekologiczno-położniczy z pododdziałem noworodkowym oraz poradnie diabetologiczną, wad postawy, gastroenterologiczną, chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, ginekologiczną, profilaktyki chorób piersi, osteoporozy, laryngologiczną, terapii uzależnień i współuzależnienia od alkoholu oraz ośrodek rehabilitacji dla dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego i gabinet rehabilitacji, jak również pracownię densytometryczną i endoskopową.

Najdłuższy czas oczekiwania na wizytę w ramach dostępnych specjalizacji dotyczy pielęgniarstwa opieki długoterminowej domowej, oddziału otorynolaryngologicznego, poradni położniczo-ginekologicznej, poradni rehabilitacyjnej i fizjoterapii, poradni neurologicznej, poradni neurologicznej i poradni gastroenterologicznej⁴⁷. Utrudniony dostęp identyfikuje się do lekarzy specjalistów w zakresie kardiologii czy onkologii oraz geriatrii.

Z.1.5.5. Bezpieczeństwo publiczne

W gminie Lasowice Wielkie nie ma komend policji, najbliższe Powiatowe Komendy Policji są w sąsiednich gminach Kluczborku i Oleśnie. Celem analizy zagrożenia przestępczością i wykroczeniami przeanalizowano dane Komendy Powiatowej Policji w Kluczborku. Celem analizy zagrożenia przestępczością i wykroczeniami przeanalizowano dane Komendy Powiatowej Policji w Kluczborku. Wśród przestępstw dominują kradzieże cudzej rzeczy oraz kradzieże z włamaniem.

Tabela 50 Przestępstwa stwierdzone i wykryte w gminie Lasowice Wielkie w 2010 i 2014 r.

Kategoria	Stwierdzone	Wykryte	Stwierdzone	Wykryte
	Zabójstwo		Zgwałcenie	
2010	0	0	0	0
2014	0	0	0	0
Kategoria	Uszczerbek na zdrowiu		Udział w bójce lub pobiciu	
2010	0	0	0	0
2014	2	2	1	1
Kategoria	Kradzież cudzej rzeczy		Przestępstwa rozbójnicze	
2010	11	5	1	1
2014	3	0	0	0

⁴⁶ Ogólnopolski Informator o czasie oczekiwania na świadczenia medyczne, Narodowy Fundusz Zdrowia, <http://kolejki.nfz.gov.pl/>.

⁴⁷ Tamże.

Kategoria	Kradzież z włamaniem		Przestępstwa gospodarcze	
2010	9	5	0	0
2014	4	0	0	0
Kategoria	Uszkodzenie mienia		Przestępstwa narkotykowe	
2010	0	0	1	1
2014	2	1	0	0
Kategoria	Przestępstwa drogowe		-	
2010	4	4		
2014	0	0		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie kwestionariuszowe w Komendzie Powiatowej Policji w Kluczborku*.

W ostatnich latach nie identyfikuje się przestępstw z udziałem nieletnich, występują jednak wykroczenia. Największe zagrożenia dla nieletnich stanowią uzależnienia. KPP w Kluczborku prowadzi liczne akcje profilaktyki bezpieczeństwa, w tym w ruchu drogowym oraz sportowego.

Na terenie gminy działają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Laskowice, Lasowice Wielkie, Chudoba, Lasowice Małe, Jasienie, Gronowice, Chocianowice i Ciarka. Dwie jednostki z terenu gminy należą do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego tj. OSP Jasienie (od 1997 r.) i OSP Chudoba (od 2007 r.).

Z.1.5.6. Kluczowe wnioski

1. Część populacji dzieci nie jest objętych procesem edukacji przedszkolnej. Według statystyk GUS, 73,8% dzieci w wieku 3-6 lat uczęszcza do przedszkoli, podczas gdy średnia dla powiatu to 80,2% a dla województwa 81,5%.
2. Szkoły oprócz realizacji programu nauczania przewidzianego dla danego poziomu edukacyjnego realizują projekty unijne, współpracują z wieloma instytucjami, posiadają pracownię komputerowe z dostępem do Internetu.
3. Większość pałcówek edukacyjnych zgłosiła potrzeby w zakresie szkoleń, których tematyka dotyczy kompetencji specjalistycznych, miękkich oraz administracyjnych.
4. Gminna Biblioteka Publiczna w Lasowicach Wielkich (wraz z Filią w Laskowicach i Chocianowicach), jak również świetlice wiejskie/sale spotkań w Chocianowicach, Laskowicach, Lasowicach Małych, Trzebiszynie i Wędryni dysponują potencjałem w zakresie tworzenia ciekawej oferty turystyki poznawczej.
5. Ochrona przed zagrożeniami jest dobrze zabezpieczona. Na terenie gminy działają jednostki OSP w miejscowościach: Laskowice, Lasowice Wielkie, Chudoba, Lasowice Małe, Jasienie, Gronowice, Chocianowice, Ciarka, w tym dwie jednostki należą do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego tj. OSP Jasienie i OSP Chudoba. Jednostki przynależne do KSRRG będą mogły ubiegać się o wsparcie w ramach dotacji z budżetu Unii Europejskiej.

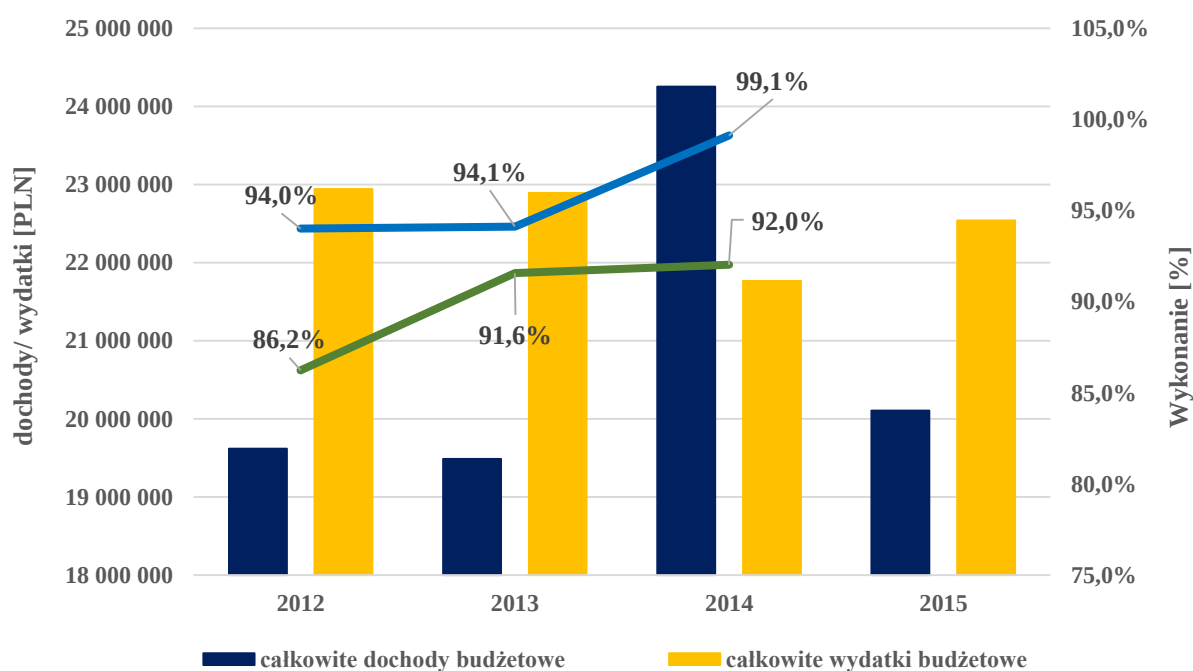
6. Na terenie gminy obserwuje się rosnący poziom bezpieczeństwa publicznego. Statystyki przestępstw i wykroczeń wskazują na znaczny spadek liczby przestępstw i czynów karalnych.
7. W ostatnich latach nie identyfikuje się przestępstw z udziałem nieletnich, występują jednak wykroczenia. Największe zagrożenia dla nieletnich stanowią uzależnienia. KPP w Kluczborku prowadzi liczne akcje profilaktyki bezpieczeństwa, w tym w ruchu drogowym oraz sportowego.

Z.1.6. Zarządzanie

Z.1.6.1. Możliwości budżetowe gminy

Dochody gminy oscylują w przedziale od 19,5 mln PLN do 24,1 mln PLN. Wydatki, za wyjątkiem 2014 r. były wyższe niż dochody.

Wykres 7 Dochody i wydatki budżetowe oraz wykonanie budżetu w latach 2012-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 267/13 Wójta Gminy Lasowice Wielkie z dnia 25 marca 2013 r. Sprawozdanie z wykonania Budżetu Gminy Lasowice Wielkie za 2012 r.; Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 371/14 Wójta Gminy Lasowice Wielkie z dnia 27 marca 2014 r. Sprawozdanie z wykonania Budżetu Gminy Lasowice Wielkie za 2013 r. Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 30/15 Wójta Gminy Lasowice Wielkie z dnia 25 marca 2015 r. Sprawozdanie z wykonania Budżetu Gminy Lasowice Wielkie za 2014 r.; Uchwała Nr III/16/14 Rady Gminy Lasowice Wielkie z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie uchwalenia budżetu gminy na rok 2015; Gmina Lasowice Wielkie.

Tabela 51 Budżet gminy Lasowice Wielkie – wartości planowane i osiągnięte wyniki w latach 2012-2015

Kategoria	2012		2013		2014		2015
	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan
całkowite dochody budżetowe	20 869 362,00	19 619 409,00	20 704 893,34	19 488 013,31	24 468 832,65	24 252 640,67	20 106 285,00
całkowite wydatki budżetowe	26 603 320,00	22 942 483,00	25 000 832,34	22 892 258,62	23 653 086,02	21 766 365,52	22 542 172,00
wykonanie dochody	-	94,0%	-	94,1%	-	99,1%	-
wykonanie wydatki	-	86,2%	-	91,6%	-	92,0%	-
przychody budżetowe	6 233 958,00	3 845 574,45	4 995 939,00	4 265 895,37	3 823 974,37	2 842 359,55	4 453 165,00
rozchody budżetowe	500 000,00	522 500,00	700 000,00	700 000,00	4 639 721,00	4 651 721,00	2 017 278,00
wykonanie przychody		62,0%		85,0%		74,0%	
wykonanie rozchody		105,0%		100,0%		100,0%	
dochody własne ⁴⁸	3 549 090,00	3 492 216,09	4 367 050,00	3 639 436,37	3 867 907,00	3 782 736,99	4 192 900,00
wydatki majątkowe inwestycyjne	8 532 372,00	7 014 910,00	6 995 176,00	6 420 530,76	5 945 689,75	4 985 512,88	5 292 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 267/13 Wójta Gminy Lasowice Wielkie z dnia 25 marca 2013 r. Sprawozdanie z wykonania Budżetu Gminy Lasowice Wielkie za 2012 r.; Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 371/14 Wójta Gminy Lasowice Wielkie z dnia 27 marca 2014 r. Sprawozdanie z wykonania Budżetu Gminy Lasowice Wielkie za 2013 r. Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 30/15 Wójta Gminy Lasowice Wielkie z dnia 25 marca 2015 r. Sprawozdanie z wykonania Budżetu Gminy Lasowice Wielkie za 2014 r.; Uchwała Nr III/16/14 Rady Gminy Lasowice Wielkie z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie uchwalenia budżetu gminy na rok 2015; Gmina Lasowice Wielkie.

⁴⁸ Z wyłączeniem udziałów w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa.

Dochody własne stanowiły w ogólnych dochodach budżetu gminy 29,4%. Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach własnych wyniósł 29,8%. W 2013 r. w gminie Lasowice Wielkie 100% wydatków majątkowych przeznaczono na cele inwestycyjne. Wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły 28% wydatków ogólnych z budżetu gminy. W 2013 r. wydatki na oświatę i wychowanie w gminie wyniosły 8914 tys. PLN. W 2013 r. wydatki gminy na 1 mieszkańca wyniosły: 3 271 PLN.

W ocenie sytuacji finansowej wykorzystano cztery grupy wskaźników:

- płynności – mierzą zdolność do wywiązywania się z krótkoterminowych zobowiązań;
- zadłużenia – informują o zadłużeniu i zdolnościach do obsługi tego zadłużenia;
- atrakcyjności jednostki samorządu terytorialnego;
- samodzielności finansowej jednostek samorządu terytorialnego.

Płynność finansowa to zdolność danego podmiotu do osiągnięcia przepływów pieniężnych umożliwiających regulowanie wymagalnych zobowiązań i pokrywanie niespodziewanych wydatków gotówkowych. Analizę płynności finansowej przeprowadzono na podstawie dwóch wskaźników:

- wskaźnik całkowitej płynności finansowej w ujęciu planowanym i rzeczywistym (WcPF):

$$WcPF = \frac{DcB + PB}{WcB + RB}$$

- wskaźnik bieżącej płynności finansowej w ujęciu planowanym i rzeczywistym (WbPF):

$$WbPF = \frac{DcB + PB}{WbB}$$

- DcB - całkowite dochody budżetowe;
- PB - przychody budżetowe;
- WcB - całkowite wydatki budżetowe;
- RB - rozchody budżetowe;
- WbB - bieżące wydatki budżetowe.

Tabela 52 Wskaźniki płynności finansowej

Wskaźnik	2012		2013		2014		2015
	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan
WcPF	1,00	1,00	1,00	0,85	1,00	1,11	1,00
WbPF	1,50	1,47	1,43	1,18	1,60	1,45	1,42

Źródło: Opracowanie własne.

W jednostce samorządu terytorialnego wskaźnik płynności finansowej zarówno całkowitej i bieżącej w ujęciu planowanym powinien być zawsze co najmniej równy jeden, co wynika z zasad planowania budżetowego. Natomiast w ujęciu rzeczywistym może przybierać następujące wartości:

- $WPF = 1$ – oznacza pełne pokrycie wydatków i rozchodów budżetowych;
- $WPF > 1$ – oznacza pełne pokrycie wydatków i rozchodów budżetowych oraz dodatkowo na koniec roku występuje nadwyżka środków pieniężnych, która może wynikać z realizacji założeń budżetowych zawierających nadwyżkę lub z realizacji ponadplanowych dochodów lub niewykonania wydatków;
- $WPF < 1$ oznacza brak pokrycia wydatków budżetowych i zobowiązania wymagalne, które mogą wynikać z niewykonania planu dochodów lub przekroczenia planu wydatków.

Analiza wartości historycznych wskaźników płynności wskazuje, iż Gmina Lasowice Wielkie jest zdolna do pokrywania zobowiązań typu OPEX i CAPEX i cechuje się płynnością finansową. W planie na 2015 r. $WcPF$ wynosi 1,00 a wskaźnik $WbPF$ – 1,42, co w porównaniu z danymi historycznymi wskazuje na podejście umiarkowane ostrożnościowe.

Wskaźnik samodzielności dochodowej informuje o samodzielności gminy w kreowaniu dochodów. Im wskaźnik ten jest wyższy, tym jednostka jest mniej zależna od środków z budżetu państwa, a tym samym od poziomu wskaźników regulujących gospodarkę narodową.

$$WSFD = \frac{DW}{DcB} * 100$$

- DW – dochody własne z wyłączeniem udziałów w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa;
- DcB – całkowite dochody budżetowe.

Tabela 53 Wskaźnik samodzielności dochodowej

Wskaźnik	2012		2013		2014		2015
	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan
WSFD	17,01	17,80	21,09	18,68	15,81	15,60	20,85

Źródło: Opracowanie własne.

Gmina Lasowice Wielkie osiąga zadowalający poziom wskaźnika samodzielności dochodowej, jednakże pod względem poziomu dochodów własnych plasuje się na 4. miejscu w powiecie i 69 w województwie.

Atrakcyjność jednostki samorządu terytorialnego może być określana w ujęciu wielkości zdarzeń, zjawisk, dóbr w postaci wskaźników w przeliczeniu na jednego mieszkańca danej jednostki samorządu terytorialnego. Jednym ze wskaźników atrakcyjności jest wskaźnik wielkości inwestycji na mieszkańca w jednostce samorządu terytorialnego, a jego formuła przedstawia się następująco:

$$WIm = \frac{WmB}{LM}$$

WIm – wydatki majątkowe inwestycyjne;

WmB – majątkowe wydatki budżetowe;

LM – liczba mieszkańców.

Tabela 54 Wskaźnik wielkości inwestycji na mieszkańca

Wskaźnik	2012		2013		2014		2015
	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan
WIm	1 216,82	1 000,42	1 004,62	922,09	853,90	716,00	760,02

Źródło: Opracowanie własne.

Wartość wskaźnika wielkości inwestycji na mieszkańca znajduje się aktualnie z trendzie malejącym, co jest związane ze spadkiem aktywności inwestycyjnej wynikającej z trwającego aktualnie okresu przejściowego w finansowaniu z budżetu Unii Europejskiej.

Z.1.6.2. Planowanie strategiczne i promocja gminy

Gmina prowadzi swoje działania na podstawie i w granicach prawa, a część działań realizuje w oparciu o plany strategiczne. Urząd Gminy oraz jednostki organizacyjne opracowały następujące dokumenty strategiczne⁴⁹:

1. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lasowice Wielkie na lata 2013 – 2020 wyznacza główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom gminy Lasowice Wielkie odpowiedniego poziomu życia, m.in. poprzez tworzenie spójnego systemu współpracy podmiotów realizujących zadania w zakresie: pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, kultury i rekreacji, bezpieczeństwa publicznego i innych dziedzin życia społecznego, co zagwarantuje kompleksowość i efektywność podejmowanych działań.
2. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015 jako części strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Lasowice Wielkie – celem dokumentu jest zaplanowanie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych należy do zadań własnych Gminy.
3. Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Lasowice Wielkie na lata 2014-2016 – uzasadnieniem budowania gminnego programu wspierania rodziny jest potrzeba systemowego, na skalę gminną, rozwiązywania istotnych problemów społecznych, poprzez zagwarantowanie

⁴⁹ Wskazano wyłącznie dokumenty, co do których nie upłynął jeszcze okres realizacji.

szybkości interwencji przy jednoczesnym zapewnieniu dobrego przepływu informacji koordynacji i dalszego rozwoju działań.

4. Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lasowice Wielkie przyjęty Uchwałą Nr XXXIII-232/09 Rady Gminy Lasowice Wielkie z 11.XII.2009 r.
5. Miejscowy Plan zagospodarowania Przestrzennego Wsi Chudoba przyjęty Uchwałą nr XX-246/2010 z dnia 24.02.2010 r.
6. Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Lasowice Wielkie na lata 2010-2020.

Gmina wykorzystuje niewiele instrumentów promocji. Dominują komunikaty informacyjne skierowane do wewnątrz, dla których grupa docelowa to mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe.

Z.1.6.3. Organizacje pozarządowe, aktywność mieszkańców

Na obszarze gminy zarejestrowanych jest 18 stowarzyszeń⁵⁰. Działalność lokalnych stowarzyszeń koncentruje się przede wszystkim na rozwoju danej wsi. Stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju swojej miejscowości to:

- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi „Dla Chudoby”;
- Stowarzyszenie Rozwoju i Odnowy Wsi Chocianowice;
- Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju Wsi Jasienie przy Radzie Sołeckiej Jasienie;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Wsi Laskowice;
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju wsi Gronowice;
- Stowarzyszenie Miłośników Lasowic Wielkich;
- Stowarzyszenie „Nasze Lasowice” wsi Lasowice Małe.

Tabela 55 Stowarzyszenia wpisane do rejestru stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego (2015 r.)

Stowarzyszenie	Miejscowość
Ochotnicza Straż Pożarna w Ciarce	Ciarka
Ochotnicza Straż Pożarna w Gronowicach	Gronowice
Ochotnicza Straż Pożarna w Chocianowicach	Chocianowice
Ochotnicza Straż Pożarna w Lasowicach Małych	Lasowice Małe
Ochotnicza Straż Pożarna w Chudobie	Chudoba
Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe” w Lasowicach Wielkich	Lasowice Małe
Ochotnicza Straż Pożarna w Lasowicach Wielkich	Lasowice Wielkie
Fundacja im. Marii-Traudel-Luszpinski-Walotka „Walotkownia”	Chocianowice
Ochotnicza Straż Pożarna w Laskowicach	Laskowice

⁵⁰ Krajowy Rejestr Sądowy, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://ems.ms.gov.pl/krs/>.

Ochotnicza Straż Pożarna w Jasieniu	Jasienie
Stowarzyszenie Przyjaciół Wsi Laskowice	Laskowice
Stowarzyszenie Miłośników Lasowic Wielkich	Lasowice Wielkie
Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi „Dla Chudoby”	Chudoba
Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Gronowice	Gronowice
Stowarzyszenie Rozwoju i Odnowy Wsi Jasienie przy Radzie Sołeckiej Jasienie	Jasienie
Stowarzyszenie Rozwoju i Odnowy Wsi Chocianowice przy Radzie Sołeckiej Chocianowice	Chocianowice
Rada Szkoły Zespołu Gimnazjalno-Szkolno-Przedszkolnego w Chocianowicach	Chocianowice
Nasze Lasowice	Lasowice Małe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Krajowy Rejestr Sądowy*, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://ems.ms.gov.pl/krs/>.

Aktywność w/w organizacji ma na celu umacnianie więzi rodzinnych, poprzez organizację festynów, spotkań, warsztatów oraz działalność związaną z promowaniem zdrowego stylu życia, sportu i rekreacji poprzez organizację zajęć sportowych.

Na terenie gminy działają także stowarzyszenia zwykłe, tj. Inicjatywa Przeciw Elektroskażeniom zajmujące się ochroną ludności i środowiska naturalnego przed promieniowaniem elektromagnetycznym od źródeł technicznych, popularyzacją wiedzy o zagrożeniach środowiska i zdrowia ludzi, popieraniem proekologicznych inicjatyw, przeciwdziałaniem zagrożeniom ze strony obiektów emitujących do środowiska szkodliwe substancje i pola elektromagnetyczne.

Drugim aktywnie działającym jest Stowarzyszenie pomocy bezdomnym zwierzętom „Słońce dla zwierząt”, które oprócz pomocy zwierzętom bezdomnym oraz przebywającym w gminnych punktach przetrzymań i schronisk na terenie całego kraju, organizuje na terenie Gminy Lasowice Wielkie imprezy o zasięgu ogólnopolskim i charakterze sportowym typu Dog Trekking, Ogólnopolskie mitingi z psem, sobotnie rodzinne spacer z psem itp. przeprowadzając jednocześnie akcje edukacyjne z zakresu ochrony zwierząt, poszanowania środowiska przyrodniczego oraz promując turystykę w Gminie Lasowice Wielkie.

Stosunkowo największą aktywnością cechuje się jednak Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”, której członkiem jest także Gmina Lasowice Wielkie. Działalność części organizacji ma charakter efemeryczny. Prężnie funkcjonują organizacje przysołeckie i koncentrujące swoje wysiłki na rozwoju lokalnym. Podmioty te mają największą szansę na realizację projektów partnerskich, premiowanych w nowym okresie programowania Unii Europejskiej.

Centrum rozwoju organizacji pożytku publicznego (OPP) w regionie stanowi Stobrawski Inkubator Organizacji Pozarządowych świadczący usługi szkoleniowe i doradcze na rzecz OPP z obszarów wiejskich. Podmiot ten jest przedsięwzięciem realizowanym przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy” dofinansowanym ze środków Programu Operacyjnego

Fundusz Inicjatyw Obywatelskich⁵¹. Stobrawski Inkubator wspiera młode organizacje pozarządowe, jak również grupy nieformalne, które zamierzają działać w formie stowarzyszeń lub fundacji w procesie rejestracji, w początkowym okresie działalności oraz w zakresie rozwoju organizacji i działalności. W ofercie Inkubatora znajduje się między innymi dostęp do doświadczonych ekspertów; opieka merytoryczna, pomoc techniczna, rzetelna informacja, szkolenia i poradnictwo w zakresie: zasad zakładania stowarzyszenia lub fundacji, prawnych aspektów funkcjonowania organizacji, ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, uzyskiwania statusu organizacji pożytku publicznego, pisanie projektów i wypełniania wniosków o dotacje oraz funduszy europejskich⁵².

Z.1.6.4. Kluczowe wnioski

1. Na podstawie wskaźników finansowych stwierdza się, że sytuacja finansowa gminy jest na względnie dobrym poziomie.
2. Gmina Lasowice Wielkie prowadzi swoje działania w sposób uporządkowany w oparciu o sektorowe plany działania. Gmina Lasowice Wielkie winna planować proces zagospodarowania przestrzennego, w tym celu należy sporządzić stosowne dokumenty.
3. Działalność organizacji pozarządowych związanych z rozwojem sołectw jest aktywna i skuteczna. Organizacje to mogą stać się przykładem dobrych praktyk i stymulować rozwój innych podmiotów, jak również będą wiarygodnym partnerem dla realizacji projektów.

⁵¹ O inkubatorze, Stobrawski Inkubator Organizacji Pozarządowych, <http://www.stobrawskiinkubator.pl/>.

⁵² Tamże.

Z.1.7. Analiza wskaźnikowa wybranych parametrów rozwoju społeczno-gospodarczego

Celem przeanalizowania sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Lasowice Wielkie na tle powiatu kluczborskiego i województwa opolskiego opracowano i porównano wybrane mierniki rozwoju.

Mierniki poziomu rozwoju wskazują na niższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego niż średnia wojewódzka i powiatowa. Relatywnie niska liczba podmiotów gospodarczych powoduje mniejsze wpływy do budżetu gminy z tytułu podatków. Relatywnie niższy udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym wynika z rolniczego charakteru gminy, emigracji zarobkowej oraz z faktu, iż część populacji znajduje zatrudnienie w przedsiębiorstwach zlokalizowanych m.in. w Wałbrzyskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Na tle województwa i powiatu negatywnie przedstawia się stopień skanalizowania gminy

Tabela 56 Wybrane wskaźniki gospodarcze [2013 r.]

Wskaźnik	gmina Lasowice Wielkie	powiat kluczborski	województwo opolskie
liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	49,0	53,5	54,5
dochody budżetu gminy na 1 mieszkańca	2 784,8	2 860,7	2 856,5
dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	824,2	1 323,3	1 347,7
wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	3 271,3	2 965,0	3 133,3
podmioty w rejestrze REGON na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym	580	939	996
udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym	4,7	7,3	7,9
pracujący na 1 000 ludności	62	165	203

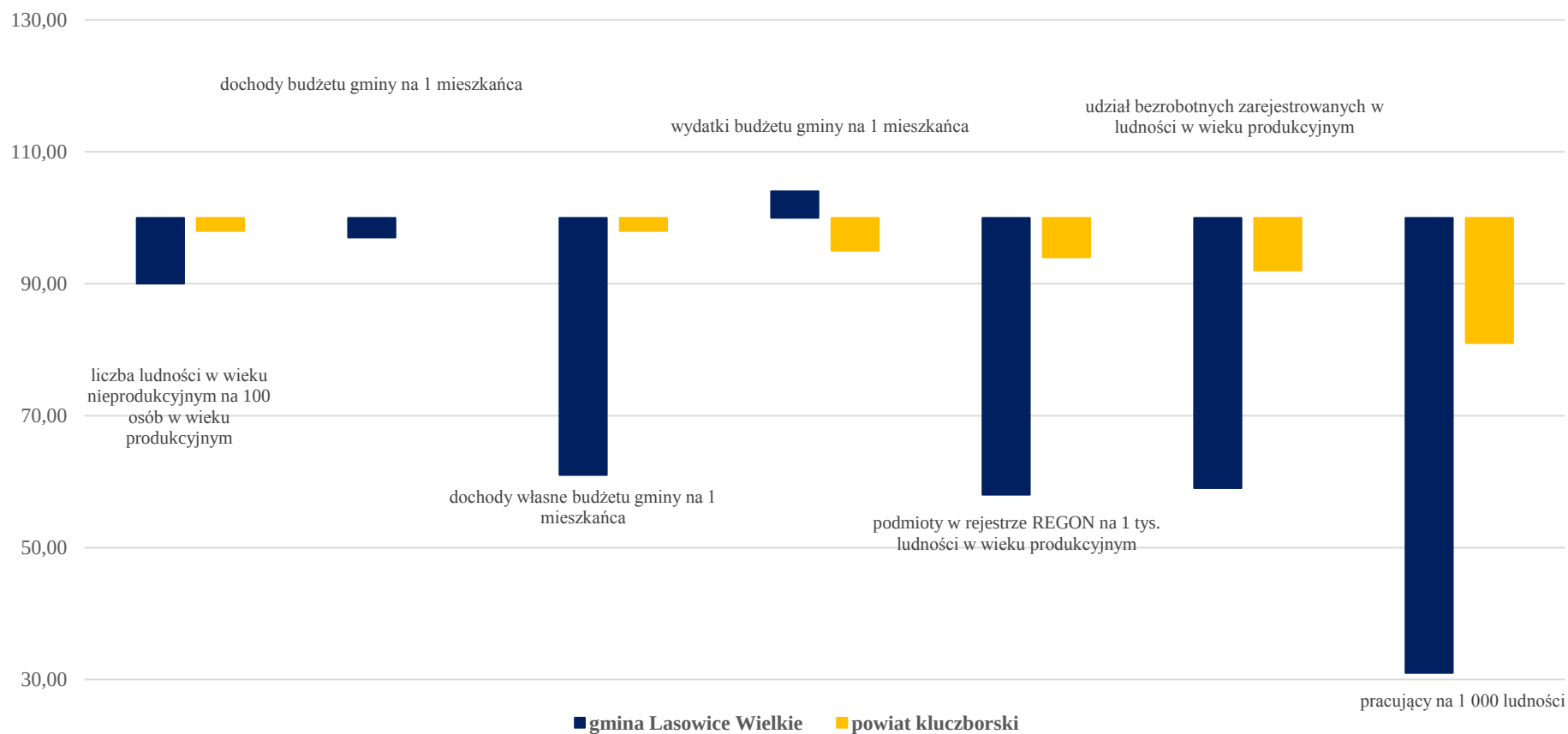
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Tabela 57 Wybrane wskaźniki społeczne [2013 r.]

Wskaźnik	gmina Lasowice Wielkie	powiat kluczborski	województwo opolskie
korzystający z instalacji wodociągowej % ogółu ludności	92,9	94,6	94,6
korzystający z instalacji kanalizacyjnej % ogółu ludności	27,4	57,5	63,3
korzystający z instalacji gazowej % ogółu ludności	0,0	43,0	42,0
udział % szkół podstawowych wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu	66,7	88,5	96,3
udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	3,9	6,9	6,8
podstawowa ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady udzielone na 1 mieszkańca	196,7	530,9	621,1

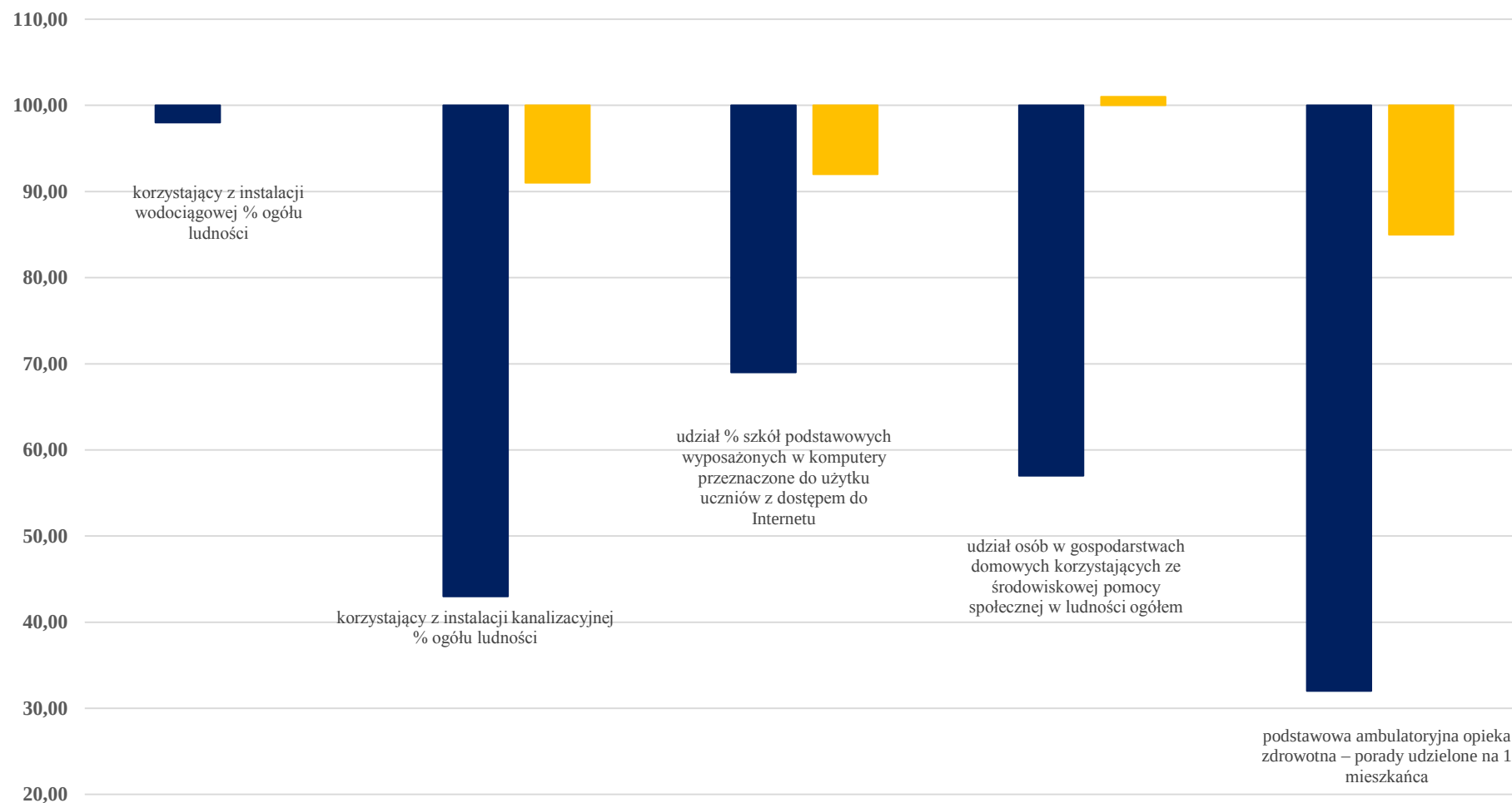
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Wykres 8 Wybrane wskaźniki gospodarcze [2013 r.]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Wykres 9 Wybrane wskaźniki społeczne [2013 r.]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Z.1.8. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych Gminy Lasowice Wielkie

W ramach diagnozy przeprowadzono także badanie oceny sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego. Ocenie poddano następujące zmienne:

- zasoby mieszkaniowe;
- infrastruktura wodno-kanalizacyjna;
- gospodarka odpadami;
- infrastruktura drogowa;
- system komunikacji gminnej (w tym autobusowej);
- infrastruktura telekomunikacyjna;
- infrastruktura edukacji;
- dostęp do edukacji;
- infrastruktura ochrony zdrowia;
- infrastruktura bezpieczeństwa publicznego;
- dostęp do usług medycznych;
- aktywność społeczności lokalnej;
- działalność lokalnych organizacji pozarządowych;
- współpraca z samorządem gminnym.

Ocenę punktową przeprowadzono według następującej logiki:

- 1 punkt – bardzo źle;
- 2 punkty – źle;
- 3 punkty – zadowalająco;
- 4 punkty – dobrze;
- 5 punkty – bardzo dobrze.

Na ankietę odpowiedziało 14 spośród 15 radnych, tj. 93,3% optymalnej próby badawczej.

Tabela 58 Wyniki ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego

Lp.	Wyszczególnienie	Radny 1	Radny 2	Radny 3	Radny 4	Radny 5	Radny 6	Radny 7
1	zasoby mieszkaniowe	3	3	4	4	3	4	4
2	infrastruktura wodno-kanalizacyjna	3	3	3	4	3	1	4
3	gospodarka odpadami	4	3	3	5	4	4	5
4	infrastruktura drogowa	2	3	1	4	3	2	3
5	system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	1	2	1	4	2	4	2
6	infrastruktura telekomunikacyjna	3	3	4	4	3	4	4
7	infrastruktura edukacji	4	3	3	4	3	4	3
8	dostęp do edukacji	3	3	5	5	3	5	4
9	infrastruktura ochrony zdrowia	2	3	4	5	3	4	3
10	infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	2	3	4	4	3	4	4
11	dostęp do usług medycznych	2	3	4	3	4	2	3
12	aktywność społeczności lokalnej	3	4	3	4	4	3	2
13	działalność lokalnych organizacji pozarządowych	3	3	4	3	5	4	3
14	współpraca z samorządem gminnym	4	3	4	5	4	3	3
Suma		39	42	47	58	47	48	47
Lp.	Wyszczególnienie	Radny 8	Radny 9	Radny 10	Radny 11	Radny 12	Radny 13	Radny 14
1	zasoby mieszkaniowe	4	3	3	4	3	2	3
2	infrastruktura wodno-kanalizacyjna	1	3	3	5	3	5	4
3	gospodarka odpadami	4	4	3	4	5	5	5
4	infrastruktura drogowa	2	3	3	3	4	2	4
5	system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	4	2	3	2	4	2	3
6	infrastruktura telekomunikacyjna	4	4	3	5	4	2	4
7	infrastruktura edukacji	4	3	3	4	3	2	4

8	dostęp do edukacji	5	3	3	4	4	3	4
9	infrastruktura ochrony zdrowia	4	3	3	4	3	3	3
10	infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	4	3	3	3	4	3	4
11	dostęp do usług medycznych	2	3	3	4	3	3	3
12	aktywność społeczności lokalnej	3	3	3	3	3	3	4
13	działalność lokalnych organizacji pozarządowych	4	3	3	4	3	4	4
14	współpraca z samorządem gminnym	3	3	3	4	4	4	4
Suma		48	43	42	53	50	43	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Lasowice Wielkie.*

Tabela 59 Ocena – podsumowanie punktowe

Liczba radnych	14
Liczba czynników	14
Minimalna ocena	1
Maksymalna ocena	5
Minimalna liczba punktów do zdobycia	196
Maksymalna liczba punktów do zdobycia	980
Liczba zdobytych punktów	660

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Lasowice Wielkie*.

Tabela 60 Ocena – podsumowanie opisowe

Przedział punktowy	Opis
$> 196 \leq 392$	między bardzo źle a źle
$> 392 \leq 588$	między źle a zadowalająco
$> 588 \leq 784$	między zadowalająco a dobrze
$> 784 \leq 980$	między dobrze a bardzo dobrze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Lasowice Wielkie*.

Ocena punktowa wskazuje, że radni Rady Gminy Lasowice Wielkie oceniają sytuację społeczno-gospodarczą w przedziale między zadowalająco a dobrze, blisko środka przedziału. Suma maksymalnych ocen dla danego czynnika mogła wynieść 70 (14 radnych * 5 pkt.). Najbliżej maksimum oceniono gospodarkę odpadami, dostęp do edukacji, działalność lokalnych organizacji pozarządowych oraz współpracę z samorządem gminnym. Najslabiej oceniono system komunikacji gminnej (w tym autobusowej), infrastrukturę drogową oraz dostęp do usług medycznych.

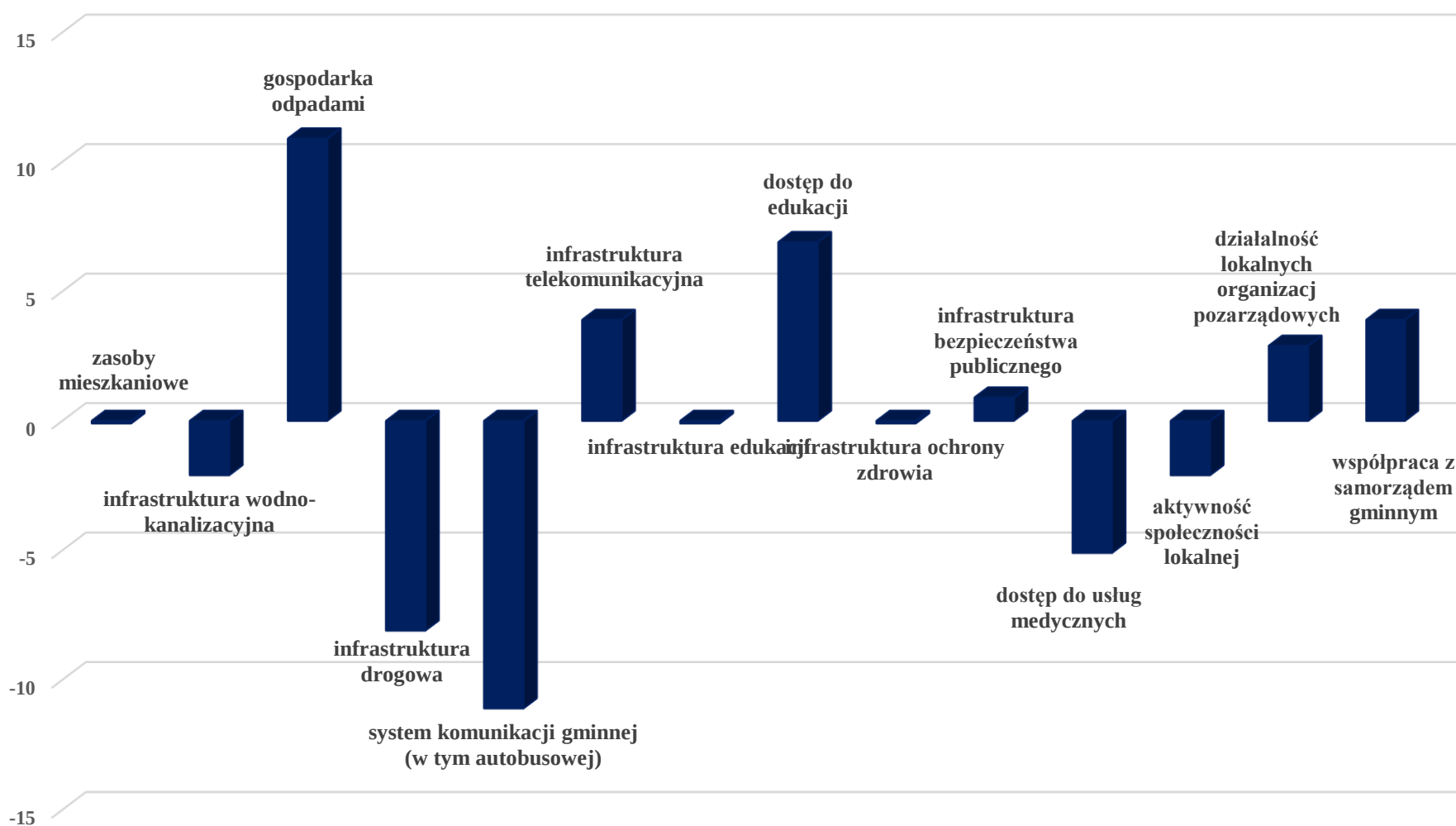
Tabela 61 Odległość oceny czynnika od maksimum i średniej

Wyszczególnienie	Suma dla czynnika	Odległość od maksimum = 70	Odległość od średniej = 47,1
zasoby mieszkaniowe	47	-23	-0,1
infrastruktura wodno-kanalizacyjna	45	-25	-2,1
gospodarka odpadami	58	-12	10,9
infrastruktura drogową	39	-31	-8,1
system komunikacji	36	-34	-11,1
infrastruktura telekomunikacyjna	51	-19	3,9
infrastruktura edukacji	47	-23	-0,1
dostęp do edukacji	54	-16	6,9
infrastruktura ochrony zdrowia	47	-23	-0,1
infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	48	-22	0,9
dostęp do usług medycznych	42	-28	-5,1
aktywność społeczności lokalnej	45	-25	-2,1

działalność lokalnych organizacji pozarządowych	50	-20	2,9
współpraca z samorządem gminnym	51	-19	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Lasowice Wielkie*.

Wykres 10 Odległość oceny czynnika od średniej (47,1) – ujęcie graficzne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowe wśród Radnych Gminy Lasowice Wielkie*.

0 na wykresie = 47,1.

Z.1.9. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy jednostek pomocniczych Gminy Lasowice Wielkie (sołectwa)

W ramach diagnozy przeprowadzono także badanie oceny sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy jednostek pomocniczych, tj. sołectw, reprezentowanych przez sołtysów. Ocenie poddano następujące zmienne:

- zasoby mieszkaniowe;
- infrastruktura wodno-kanalizacyjna;
- gospodarka odpadami;
- infrastruktura drogowa;
- system komunikacji gminnej (w tym autobusowej);
- infrastruktura telekomunikacyjna;
- infrastruktura edukacji;
- dostęp do edukacji;
- infrastruktura ochrony zdrowia;
- infrastruktura bezpieczeństwa publicznego;
- dostęp do usług medycznych;
- aktywność społeczności lokalnej;
- działalność lokalnych organizacji pozarządowych;
- współpraca z samorządem gminnym.

Ocenę punktową przeprowadzono według następującej logiki:

- 1 punkt – bardzo źle;
- 2 punkty – źle;
- 3 punkty – zadowalająco;
- 4 punkty – dobrze;
- 5 punkty – bardzo dobrze.

Na ankietę odpowiedziało 13 sołtysów, tj. 100% optymalnej próby badawczej.

Tabela 62 Wyniki ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy jednostek pomocniczych gminy

Lp.	Wyszczególnienie	Chocianowice	Chudoba	Ciarka	Gronowice	Laskowice	Lasowice Male	Lasowice Wielkie
1	zasoby mieszkaniowe	4	4	5	2	4	3	4
2	infrastruktura wodno-kanalizacyjna	4	4	3	3	2	3	5
3	gospodarka odpadami	5	5	5	5	5	4	4
4	infrastruktura drogowa	4	2	4	3	1	2	3
5	system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	2	2	4	3	2	2	1
6	infrastruktura telekomunikacyjna	5	3	4	4	2	3	4
7	infrastruktura edukacji	4	4	5	4	4	3	5
8	dostęp do edukacji	4	4	5	4	5	3	3
9	infrastruktura ochrony zdrowia	3	0	5	3	3	4	5
10	infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	3	3	5	4	5	3	3
11	dostęp do usług medycznych	3	0	4	2	4	4	5
12	aktywność społeczności lokalnej	4	3	5	3	2	2	5
13	działalność lokalnych organizacji pozarządowych	5	4	4	4	4	2	5
14	współpraca z samorządem gminnym	5	3	5	4	4	4	4
Suma		55	41	63	48	47	42	56
Lp.	Wyszczególnienie	Jasienie	Oś	Szumirad	Tuły	Trzebiszyn	Wędrynia	Suma
1	zasoby mieszkaniowe	4	4	5	2	3	4	48
2	infrastruktura wodno-kanalizacyjna	1	0	3	5	5	4	42
3	gospodarka odpadami	4	5	5	5	4	5	61
4	infrastruktura drogowa	2	4	4	2	3	3	37
5	system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	4	2	4	2	4	3	35
6	infrastruktura telekomunikacyjna	4	4	4	2	4	4	47
7	infrastruktura edukacji	4	0	5	2	4	4	48
8	dostęp do edukacji	4	4	5	3	4	4	52

9	infrastruktura ochrony zdrowia	3	4	4	3	3	3	43
10	infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	3	0	5	3	3	4	44
11	dostęp do usług medycznych	3	4	4	3	3	3	42
12	aktywność społeczności lokalnej	3	4	3	3	3	4	44
13	działalność lokalnych organizacji pozarządowych	3	0	4	4	0	4	43
14	współpraca z samorządem gminnym	4	5	5	4	4	5	56
Suma		46	40	60	43	47	54	642

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego w jednostkach pomocniczych Gminy Lasowice Wielkie.*

Ocena jakości usług publicznych najlepiej przedstawia się w sołectwach Ciarka, Szumirad, Lasowice Wielkie, najslabiej w sołectwach Oś, Chudoba i Lasowice Małe.

Tabela 63 Ocena – podsumowanie punktowe

Liczba sołectw	13
Liczba czynników	14
Minimalna ocena	1
Maksymalna ocena	5
Minimalna liczba punktów do zdobycia	182
Maksymalna liczba punktów do zdobycia	910
Liczba zdobytych punktów	642

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego w jednostkach pomocniczych Gminy Lasowice Wielkie*.

Tabela 64 Ocena – podsumowanie opisowe

Przedział punktowy	Opis
$> 182 \leq 364$	między bardzo źle a źle
$> 364 \leq 546$	między źle a zadowalająco
$> 546 \leq 728$	między zadowalająco a dobrze
$> 728 \leq 910$	między dobrze a bardzo dobrze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego w jednostkach pomocniczych Gminy Lasowice Wielkie*.

Ocena punktowa wskazuje, że sołtysi Gminy Lasowice Wielkie oceniają sytuację społeczno-gospodarczą w przedziale między zadowalająco a dobrze, blisko środka przedziału.

Suma maksymalnych ocen dla danego czynnika mogła wynieść 65 (13 sołtysów * 5 pkt.). Najbliżej maksimum oceniono gospodarkę odpadami, współpracę z samorządem gminnym, zasoby mieszkaniowe i infrastrukturę edukacji. Najslabiej oceniono system komunikacji gminnej (w tym autobusowej), infrastrukturę drogową, wodno-kanalizacyjną i dostęp do usług medycznych.

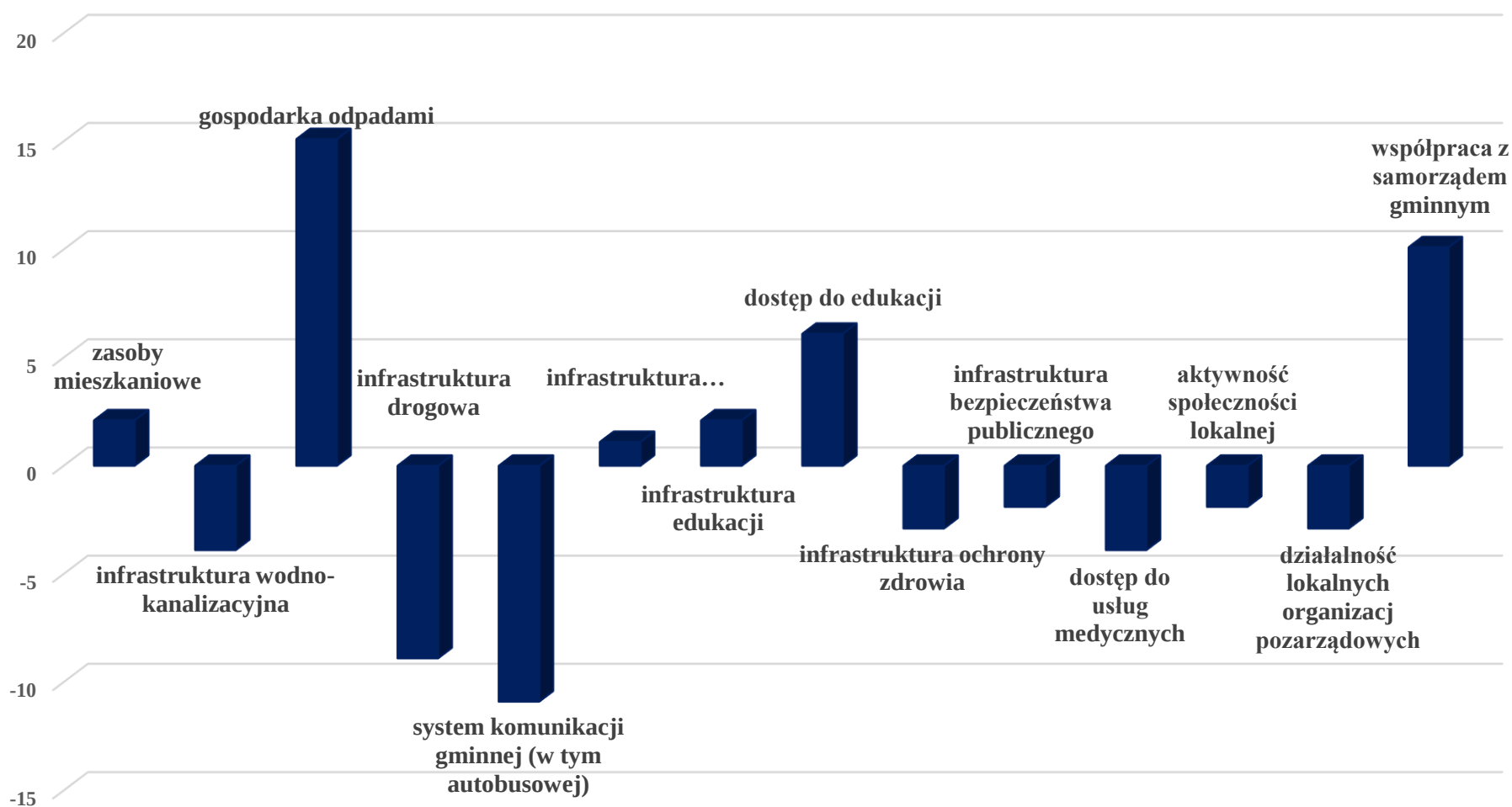
Tabela 65 Odległość oceny czynnika od maksimum i średniej

Wyszczególnienie	Odległość od maksimum = 65,0	Odległość od średniej = 45,9
zasoby mieszkaniowe	-17,0	2,1
infrastruktura wodno-kanalizacyjna	-23,0	-3,9
gospodarka odpadami	-4,0	15,1
infrastruktura drogową	-28,0	-8,9
system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	-30,0	-10,9
infrastruktura telekomunikacyjna	-18,0	1,1
infrastruktura edukacji	-17,0	2,1

dostęp do edukacji	-13,0	6,1
infrastruktura ochrony zdrowia	-22,0	-2,9
infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	-21,0	-1,9
dostęp do usług medycznych	-23,0	-3,9
aktywność społeczności lokalnej	-21,0	-1,9
działalność lokalnych organizacji pozarządowych	-22,0	-2,9
współpraca z samorządem gminnym	-9,0	10,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego w jednostkach pomocniczych Gminy Lasowice Wielkie*.

Wykres 11 Odległość oceny czynnika od średniej (45,9) – ujęcie graficzne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badania kwestionariuszowego w jednostkach pomocniczych Gminy Lasowice Wielkie*.

0 na wykresie = 45,9.

Załącznik nr 2. Analiza SWOT

Tabela 66 Analiza SWOT

Przestrzeń, infrastruktura i usługi publiczne							
O	Szanse	S	Mocne strony	W	Słabe strony	T	Zagrożenia
		S1	korzystne położenie administracyjne (bliskość miasta Subregionalnego Kluczbork i Olesno oraz regionalnego Opole)				
		S2	korzystne położenie transportowe (droga krajowa DK 45 i droga wojewódzka DW 494), w tym dostęp do portów lotniczych Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice w Pyrzowicach (97 km, 1,5h) i Portu Lotniczego Wrocław S.A. (132 km, 1,5h)	W1	niedostatki infrastruktury drogowej, w tym brak ciągów pieszo-rowerowych wzdłuż dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych,		
				W2	zły stan infrastruktury dróg transportu rolnego		
				W3	duże znaczenie wypadków komunikacyjnych w tzw. zewnętrznych przyczynach zgonu		
				W4	słaby poziom wewnętrznego i zewnętrznego skomunikowania gminy, dotyczący przede wszystkim te obszary, które nie leżą bezpośrednio przy drodze krajowej DK 45		
		S3	korzystne położenie przyrodnicze, tj. występowanie				

			obszarów dziedzictwa przyrody, duża lesistość i dobra jakość powietrza				
O1	podjęcie działań zmierzających do potwierdzenia i komercyjnego wykorzystania potencjału energetyki odnawialnej	S4	potencjał w zakresie energetyki odnawialnej, w tym geotermalnej, wód podziemnych, słonecznej i biomasy.			T1	wysoki koszt inwestycji w zakresie energetyki odnawialnej
		S5	realizacja działań inwestycyjnych zmierzających do zapewnienia dostępu do wysokiej jakości infrastruktury publicznej	W5	niedostatki w zakresie infrastruktury ściekowej		
				W6	ograniczenia infrastrukturalne obiektów użyteczności względem obsługi osób niepełnosprawnych		
		S6	zadowalający ogólny stan infrastruktury technicznej placówek edukacyjnych	W7	niedostatki placówek edukacyjnych w zakresie wyposażenia w TIK		
		S7	aktywność placówek edukacyjnych, które oprócz realizacji programu nauczania przewidzianego dla danego poziomu edukacyjnego realizują projekty unijne, współpracują z wieloma instytucjami				
O2	potencjał w zakresie tworzenia ciekawej oferty turystyki poznawczej, przy współpracy z Muzeum Wsi Opolskiej, innymi samorządami wiejskimi	S8	funkcjonowanie Gminnej Biblioteki Publicznej w Lasowicach Wielkich (wraz z Filią w Laskowicach i Chocianowicach), świetlic wiejskich/sal spotkań w Chocianowicach, Laskowicach,				

			Lasowicach Małych, Jasieniu, Trzebiszynie i Wędryni oraz lokalnych kół mniejszości niemieckiej				
		S9	dziedzictwo tradycji, kultury, obrzędowości, zwyczajów, wytwórczości wsi opolskiej				
				W8	część populacji dzieci nie jest objętych procesem edukacji przedszkolnej (73,8% dzieci w wieku 3-6 lat uczęszcza do przedszkoli)		
O3	rozwój współpracy w zakresie zarządzania kryzysowego, w tym informatyzacji, sporządzania i obsługi map zagrożenia pożarowego	S10	brak istotnego zagrożenia powodziowego na terenie gminy				
		S11	dobrze zabezpieczona ochrona przed zagrożeniami (działalność ośmiu jednostek OSP, w tym dwóch należących do KSRG)	W9	wysokie zagrożenie pożarowe, z uwagi na dużą lesistość		
		S12	rosnący poziom bezpieczeństwa publicznego (znaczny spadek liczby przestępstw i czynów karalnych, w ostatnich latach nie identyfikuje się przestępstw z udziałem nieletnich), zaangażowanie KPP w Kluczborku w akcje bezpieczeństwa, w tym w ruchu drogowym				
Mieszkańcy, trzeci sektor, współpraca w zakresie spraw społecznych							
O	Szanse		Mocne strony	W	Słabe strony	T	Zagrożenia

				W10	spadek liczby mieszkańców związany głównie z ujemnym przyrostem naturalnym i emigracją zagraniczną		
				W11	wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym		
		S13	wysoki udział mniejszości niemieckiej w populacji ogółem (37,4%), co implikuje wielokulturowość i stanowi potencjał turystyczny				
				W12	duże znaczenie chorób metabolicznych, tj. cukrzycy oraz chorób układu krążenia i chorób układu trawiennego	T2	brak współpracy międzygminnej i powiatowej w zakresie celowanych programów profilaktycznych
		S14	malejąca liczba osób korzystających z pomocy społecznej	W13	brak możliwości pełnego zaspokojenia rosnącego zapotrzebowania na usługi środowiskowej pomocy (m.in. usługi opiekuńcze kierowane do osób starszych i niepełnosprawnych)		
				W14	brak domu dziennego pobytu dla osób starszych oraz niepełnosprawnych		
				W15	brak wystarczającej bazy rehabilitacyjnej dla osób niepełnosprawnych		
		S15	współpraca ponadlokalna				

			w zakresie pomocy społecznej				
O4	zwiększenie zaangażowania Stobrowskiego Inkubatora Organizacji Pozarządowych w stymulowanie rozwoju działalności organizacji pozarządowych	S16	wysoka aktywność przysioleckich organizacji pozarządowych	W16	efemeryczna działalność części organizacji pozarządowych		
O5	ściśła współpraca z Lokalną Grupą Działania „Dolina Stobrawy”						
O6	wzrost wykorzystania mechanizmów partnerstwa społeczno-publicznego						
Przedsiębiorczość, turystyka, współpraca gospodarcza							
O	Szanse	S	Mocne strony	W	Słabe strony	T	Zagrożenia
O7	współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kluczborku m.in. w zakresie instrumentów rynku współfinansowanych ze środków RPO Opolskie 2014-2020	S17	relatywnie niskie bezrobocie	W17	występujące zjawisko długotrwałego bezrobocia oraz bezrobocia wyuczonego		
		S18	współpraca ponadlokalna w zakresie rynku pracy				
		S19	bliskie położenie Kluczborka i Olesna, tj. subregionalnych centrów aktywności gospodarczej oraz regionalnego centrum aktywności gospodarczej tj. Opola			T3	rosnąca konkurencja ze strony innych ośrodków rozwoju
O8	wzrost współpracy jednostek kształcenia ponadgimnazjalnego z sektorem przedsiębiorstw						
		S20	wzrost przedsiębiorczości, mierzony wskaźnikiem dynamiki	W18	niezidentyfikowany potencjał działalności rozwojowej		

			liczby przedsiębiorstw		i innowacyjnej lokalnych przedsiębiorstw		
O9	rozwój narzędzi wstępnej identyfikacji potencjału zawodowego i edukacyjnego ucznia na możliwie wczesnym etapie kształcenia, także pod kątem potrzeb lokalnego rynku pracy						
				W19	rozproszona struktura agrarna, co oznacza, iż produkcja gospodarstw rolnych w dużej części zaspokaja potrzeby własne		
O10	współpraca międzygminna i międzysektorowa w zakresie opracowania i wdrażania wspólnej oferty turystycznej	S21	duży potencjał rozwoju turystyki aktywnej, o czym świadczy możliwość wyznaczenia i oznaczenia nowych szlaków rowerowych			T4	brak współpracy sieciowej, konkutowanie ofertą turystyczną zamiast sieciowania oferty
O11	współpraca z Muzeum Wsi Opolskiej	S22	duży potencjał rozwoju turystyki poznawczej w oparciu o tradycję wsi opolskiej				
O12	aktywne uczestnictwo w działaniach Stowarzyszenia OF KNO						

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik nr 3. Raport z badania ankietowego

Z.3.1. Wstęp

Badanie ankietowe zostało zrealizowane w ramach opracowywanej Strategii Rozwoju Gminy Lasowice Wielkie. Objęto nim mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe, pochodzące z obszaru gminy. Raport powstał w oparciu o dane z niniejszego badania ankietowego przeprowadzonego na terenie gminy Lasowice Wielkie w lutym 2015 r., na potrzeby którego przygotowano 3 rodzaje ankiet:

- dla mieszkańców gminy Lasowice Wielkie;
- dla przedsiębiorstw posiadających siedzibę lub działających na obszarze gminy Lasowice Wielkie;
- dla organizacji pozarządowych posiadających siedzibę lub działających na obszarze gminy Lasowice Wielkie.

W tak sformułowanym kształcie badania ankietowego przyjęto możliwość wypełnienia więcej niż jednej ankiety. Dla przykładu, jeśli mieszkaniec jest równocześnie właścicielem firmy oraz członkiem stowarzyszenia, to miał możliwość wypełnienia trzech ankiet. Przyjęto, że inna jest percepcja mieszkańca, przedsiębiorcy oraz organizacji pozarządowej, gdyż podmioty te mają zupełnie inne problemy, cele, zakres działań, potrzeby, oczekiwania, a także relacje z samorządem terytorialnym. Układ przedstawionych wyników stanowi odzwierciedlenie zrealizowanych ankiet. Opracowanie składa się z uwag metodologicznych, charakterystyki badanej populacji oraz tabel zawierających wyniki udzielonych odpowiedzi na pytania zawarte w arkuszach formularzy.

Realizacja niniejszego projektu badawczego stanowi integralną część prac nad „Strategią rozwoju Gminy Lasowice Wielkie na lata 2015-2025”. Zgodnie z założeniem, dokument ten ma nakreślać najważniejsze cele, do których dążyć będzie Gmina w założonym horyzoncie czasu. Kształt kwestionariuszy użytych do badania ankietowego i problematyka zawarta w poszczególnych formularzach wychodzi naprzeciw problemom istotnym z perspektywy rozwoju Gminy.

Celem ankiety skierowanej dla mieszkańca było przede wszystkim zbadanie poziomu jakości życia w gminie. A zatem w szczególności istotne było zebranie informacji o problemach, potrzebach i jakości życia w gminie. Było to badanie ukierunkowane na zgromadzenie danych o subiektywnych odczuciach mieszkańców. Respondenci odpowiadali także na pytania dotyczące m.in. oceny realizacji zadań i inwestycji na terenie gminy w podziale na kategorie takie jak: edukacja, bezpieczeństwo, rekreacja, kultura. Odpowiadający ponadto mogli wskazać, który obszar rozwoju powinien stanowić ich zdaniem priorytet działań Gminy w latach 2015-2025.

Ankieta dedykowana przedsiębiorcom była narzędziem badawczym do zobrazowania oceny prowadzenia działalności gospodarczej pozarolniczej/rolniczej oraz możliwości jej rozwoju na obszarze gminy. Kwestionariusz przeznaczony dla organizacji pozarządowych miał na celu

przedstawienie problematyki dotyczącej prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe, zebranie informacji o ich sytuacji, możliwościach rozwoju, a także o współpracy z administracją publiczną w gminie. Należy przy tym zaznaczyć, iż kategorie wyżej wskazanych ankiet nie dotyczyły tylko zadań realizowanych przez samorząd terytorialny na poziomie gminy, ale także poruszały kwestie, za które odpowiedzialność spoczywa na poziomie powiatu, czy innych jednostek centralnych realizujących zadania kluczowe dla mieszkańców. Celem badania była także możliwość szerszego zaangażowania mieszkańców gminy w proces uspołeczniania i wspólnego budowania jej Strategii rozwoju oraz zweryfikowanie potrzeb i oczekiwań respondentów w zakresie przyszłości gminy, a także nakreślenie ważnych kierunków rozwojowych z poziomu operacyjnego.

Kwestionariusze do przeprowadzenia badania ankietowego zostały przygotowane zarówno w formacie DOC, jak i stworzono ich wersję elektroniczną udostępnioną na portalu www.ebadania.pl. Kwestionariusze były dystrybuowane różnymi kanałami komunikacyjnymi, w tym m.in. poprzez:

- Urząd Gminy;
- informację o prowadzeniu badania ankietowego umieszczoną na stronie internetowej Gminy;
- portal www.ebadania.pl.

Do ostatecznej analizy zakwalifikowano wszystkie przesłane drogą elektroniczną, jak i w wersji papierowej ankiety. W wyniku realizacji badania uzyskano:

- 26 ankiet dla przedsiębiorstw;
- 8 ankiet dla organizacji pozarządowych;
- 282 ankiety dla mieszkańców.

Dane z kwestionariuszy zostały poddane analizie statystycznej i merytorycznej. Przy realizacji ankiet zachowano anonimowość osób ankietowanych. Struktura kwestionariuszy uwzględniała zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte, przy czym zdecydowanie przeważał typ pytania zamkniętego.

Niniejsze opracowanie stanowi raport z przeprowadzonych badań. Przy jego opracowaniu kierowano się zasadą precyzyjnego przedstawienia wyników i unikania ich krzyżowej, głębszej interpretacji statystycznej. Dzięki temu potencjalnie zainteresowany tą problematyką czytelnik będzie miał możliwość dokonania samodzielnej analizy w oparciu o przedstawione dane ilościowe i jakościowe.

Z.3.2. Gmina Lasowice Wielkie w percepcji mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych

Z.3.2.1. Analiza na podstawie ankiet dla mieszkańców

Większość respondentów, stanowiły kobiety (68,0%). Wśród zrealizowanych ankiet najwięcej zostało wypełnionych przez osoby w wieku 31-40 lat (38,0%). Znaczący jest także udział w badaniu osób w wieku 41-50 lat, tj. 30,0% respondentów. Odsetek grupy wiekowej powyżej 61. roku życia

wyniósł 1,0%. Jest to ważna informacja z perspektywy aktywizowania najstarszych i najmłodszych osób w życie społeczne gminy. Dane te potwierdzają wyniki badania realizowanego w skali ogólnopolskiej przez Instytut Spraw Publicznych i dotyczącego społeczeństwa obywatelskiego oraz kapitału społecznego w Polsce. Badania te wskazują, że udział osób powyżej 60. roku życia w miejscowościach poza dużymi aglomeracjami miejskimi ma tendencje do utrzymywania się na stosunkowo niskim poziomie⁵³.

Wykształcenie osób biorących udział w badaniu było zróżnicowane – osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 28,0% badanej populacji, policealnym lub średnim zawodowym – 25,0%, gimnazjalnym i niższym – 17,0%, a średnim ogólnokształcącym lub wyższym po 15,0%.

Mieszkańcy oceniają ogólną sytuację w gminie głównie jako dobrą (47,0%) lub przeciętną (41,0%). Tylko 3,0% respondentów wskazało na odpowiedź „źle”. Wśród mieszkańców dominuje przekonanie, że jakość życia w ostatnich 4 latach w gminie nie uległa zmianie (56,0%). Natomiast w ocenie 31,0% respondentów jakość życia poprawiła się. Mimo, iż respondenci oceniają ogólną sytuację w gminie jako zadowalającą (57,0%), to 14,0% rozważa możliwość opuszczenia gminy w najbliższych 2 latach, a 4,0% jest już zdecydowana wyjechać.

W odniesieniu do poziomu zadowolenia z realizacji zadań publicznych, respondenci najlepiej ocenili:

- dostęp do usług telekomunikacyjnych;
- zaopatrzenie w wodę, oczyszczanie ścieków, usuwanie odpadów;
- edukację publiczną – jakość, dostępność.

Neutralnie oceniono budownictwo mieszkaniowe, inwestycje na terenie gminy, pomoc społeczną oraz wsparcie rodziny, wsparcie młodych małżeństw, politykę prorodzinna. Najslabiej oceniono realizację zadań publicznych związanych z:

- rynkiem pracy;
- opieką zdrowotną.

Zdaniem mieszkańców priorytet dla rozwoju gminy winny stanowić przede wszystkim takie obszary jak rynek pracy, drogi, ulice, mosty, place oraz organizacja ruchu drogowego, wsparcie rodziny, wsparcie młodych małżeństw, polityka prorodzinna.

Z.3.2.2. Analiza na podstawie ankiet dla przedsiębiorców

Większość respondentów, którzy wzięli udział w badaniu, stanowili mikroprzedsiębiorcy (88,0%), reprezentanci branży usługowej (50,0%). Spośród podmiotów biorących udział w badaniu ¾ rozpoczęła działalność w latach 2005-2013.

⁵³Zob. szerzej, *Partycypacja publiczna w praktyce*, red. Anna Olech, Warszawa 2013; *Przepis na uczestnictwo. Diagnoza partycypacji publicznej w Polsce*, red. Anna Olech, Warszawa 2013. Raporty dostępne są: <http://www.isp.org.pl/publikacje,25.html>

Respondenci oceniają sytuację finansowo-ekonomiczną przedsiębiorstwa jako dobrą lub przeciętną (54,0% i 31,0%). Natomiast 11,0% badanych wskazało, iż sytuacja ta jest bardzo dobra. Przedsiębiorcy ocenili, że ich sytuacja finansowo-ekonomiczna w ostatnich 4 latach poprawiła się (54,0%) lub nie uległa zmianie (31,0%). Niemniej jednak 15,0% podmiotów odnotowało pogorszenie warunków finansowo-ekonomicznych. Inwestycję o jednostkowej wartości powyżej 100,0 tys. PLN w ostatnich 4 latach zrealizowała $\frac{1}{3}$ podmiotów. Działalność eksportową realizuje tylko 8,0% respondentów, a jedynie 12,0% planuje prowadzić tego rodzaju aktywność w najbliższych latach. Środki z dotacji Unii Europejskiej bądź innych źródeł zewnętrznych w ostatnich 4 latach pozyskało 23,0% podmiotów, a ponad połowa planuje w perspektywie najbliższych 2 lat aplikować o takie środki.

W gminie realizowane są głównie następujące instrumenty wsparcia lokalnej działalności: pomoc formalna przy zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej lub rolniczej (29,2%), wsparcie finansowe przedsiębiorców, rolników, rzemieślników, np. ulgi w podatkach lokalnych (20,8%) oraz promocja przedsiębiorców, rolników, rzemieślników działających na terenie gminy np. wydawanie folderów informacyjno-promocyjnych, organizacja targów, misji gospodarczych, kojarzenie inwestorów, fora gospodarcze (16,7%). Respondenci oceniają podejście przedstawicieli samorządu gminnego do osób prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą w sposób zróżnicowany – 38,0% oceniło podejście jako przeciętne, po 19,0% jako dobre lub bardzo dobre, a po 12,0% jako złe. Pozostałe 12,0% nie miało zdania. Niemniej jednak 46,0% przedsiębiorców dobrze ocenia możliwość rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej lub rolniczej na obszarze gminy.

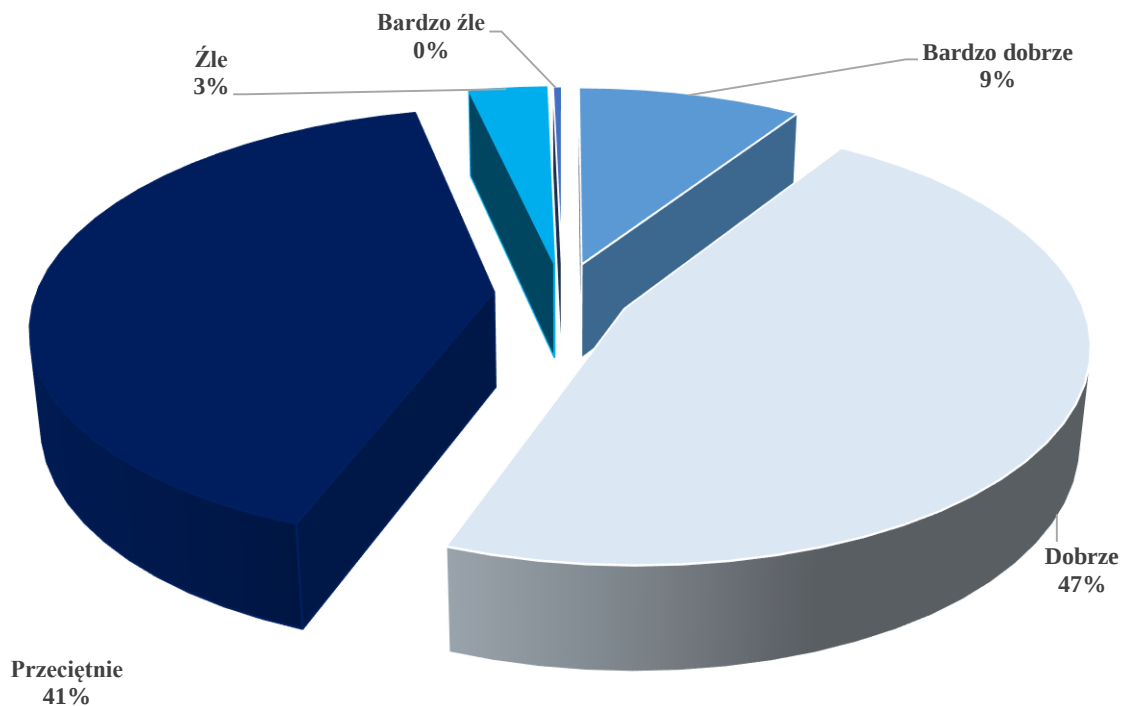
Z.3.2.3. Analiza na podstawie ankiet dla organizacji pozarządowych

Połowa organizacji biorących udział w badaniu została założona przed 1989 r., a druga połowa w latach 2005-2013. Podmioty te trudnią się przede wszystkim organizacją imprez integracyjnych, wspieraniem i upowszechnianiem kultury fizycznej i sportu, edukacją i wychowaniem oraz wspomaganiem rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych.

Respondenci oceniają ogólną kondycję swoich organizacji pozarządowych jako dobrą (62,0%) lub przeciętną (38,0%). Wśród mocnych stron organizacje pozarządowe identyfikują owocną współpracę ze społecznością lokalną, zaangażowanie członków/pracowników oraz realizację ciekawych projektów. Natomiast wśród słabych stron niskie przychody oraz brak realizacji ciekawych projektów. Wszystkie organizacje pozarządowe współpracują z samorządem lokalnym, a 88,0% respondentów ocenia współpracę jako dobrą. Kooperacja ta dotyczy najczęściej popularyzacji ich działalności. Przedstawiciele organizacji pozarządowych oceniają możliwość rozwoju jako dobrą i bardzo dobrą (50,0% i 12,0%) lub przeciętną (38,0%).

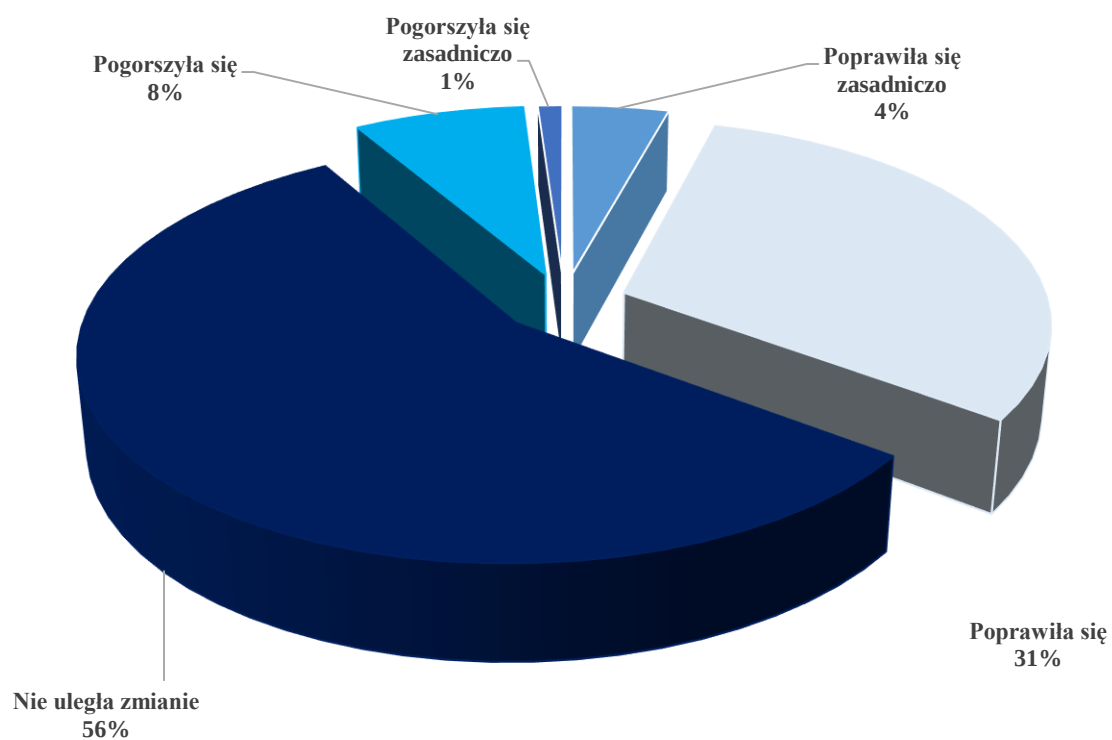
Z.3.3. Graficzna analiza badania ankietowego – mieszkańcy

Wykres 12 Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w gminie?

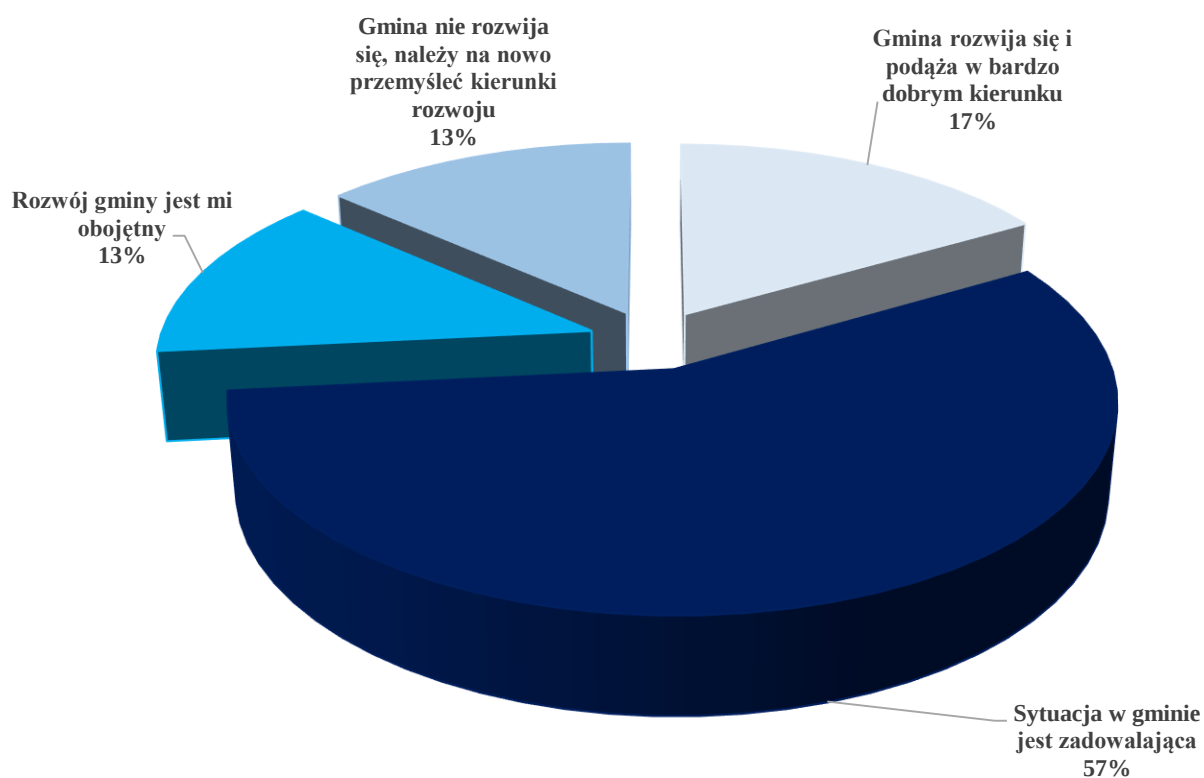
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 13 Czy jakość Pani/Pana życia w ostatnich 4 latach?

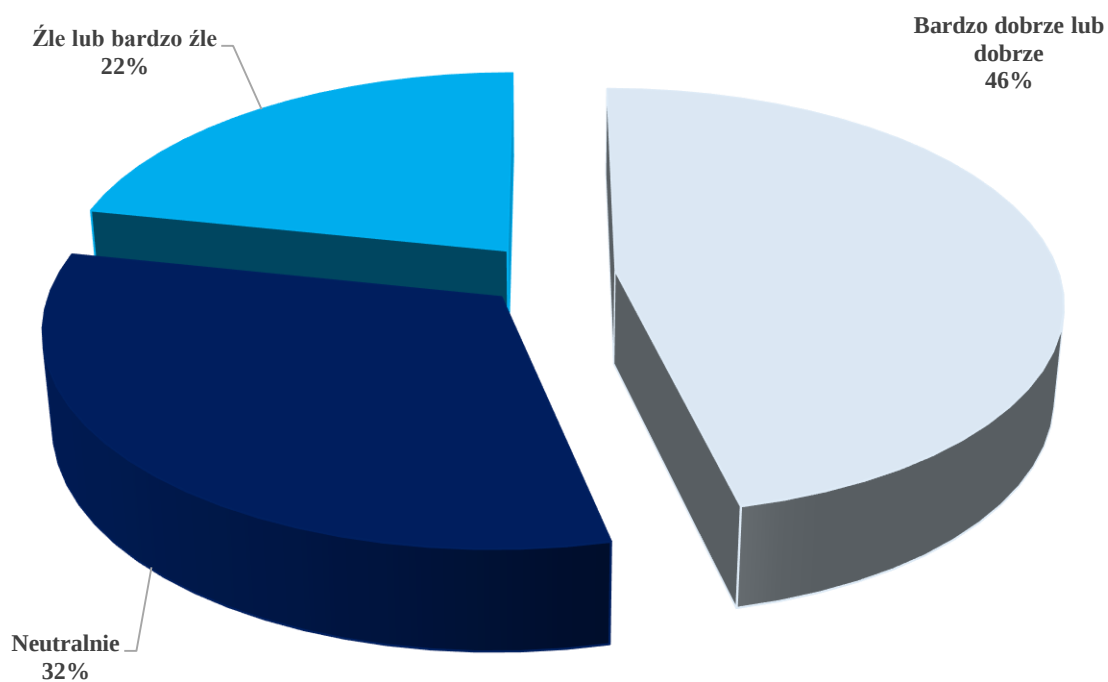
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 14 Które, z poniższych zdań, według Pani/Pana, właściwie oddaje sytuację w gminie?

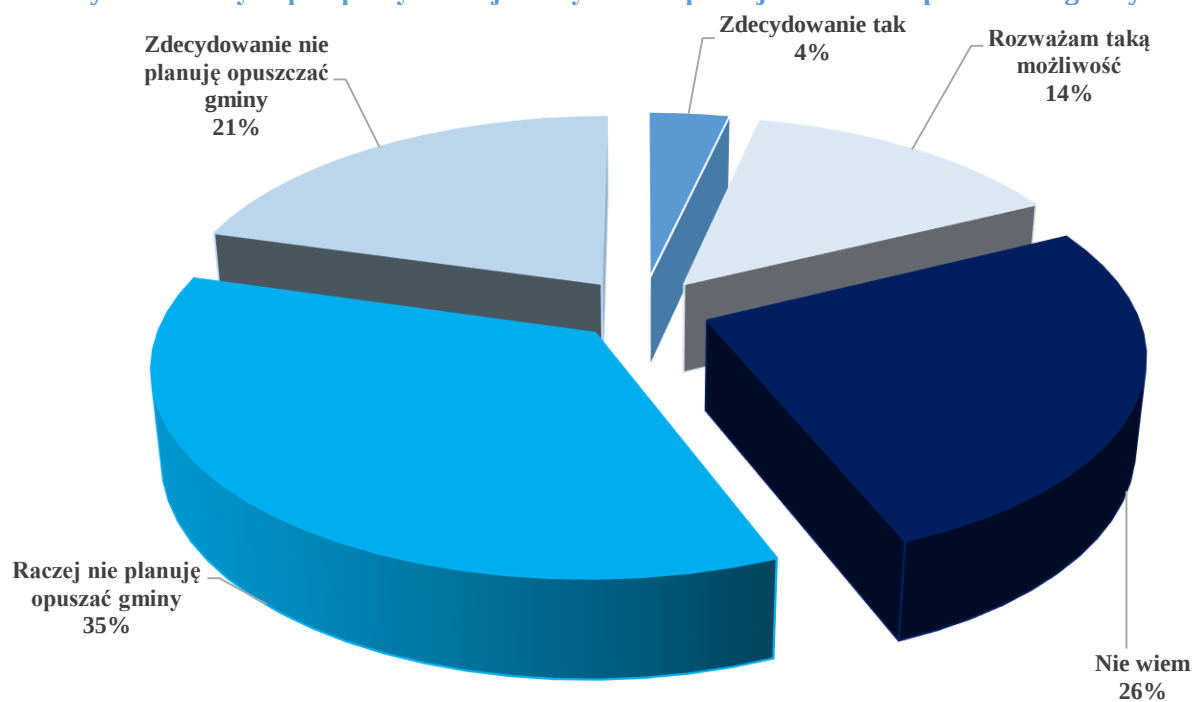
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 15 Ocena jakości realizacji zadań publicznych w gminie – ujęcie całościowe

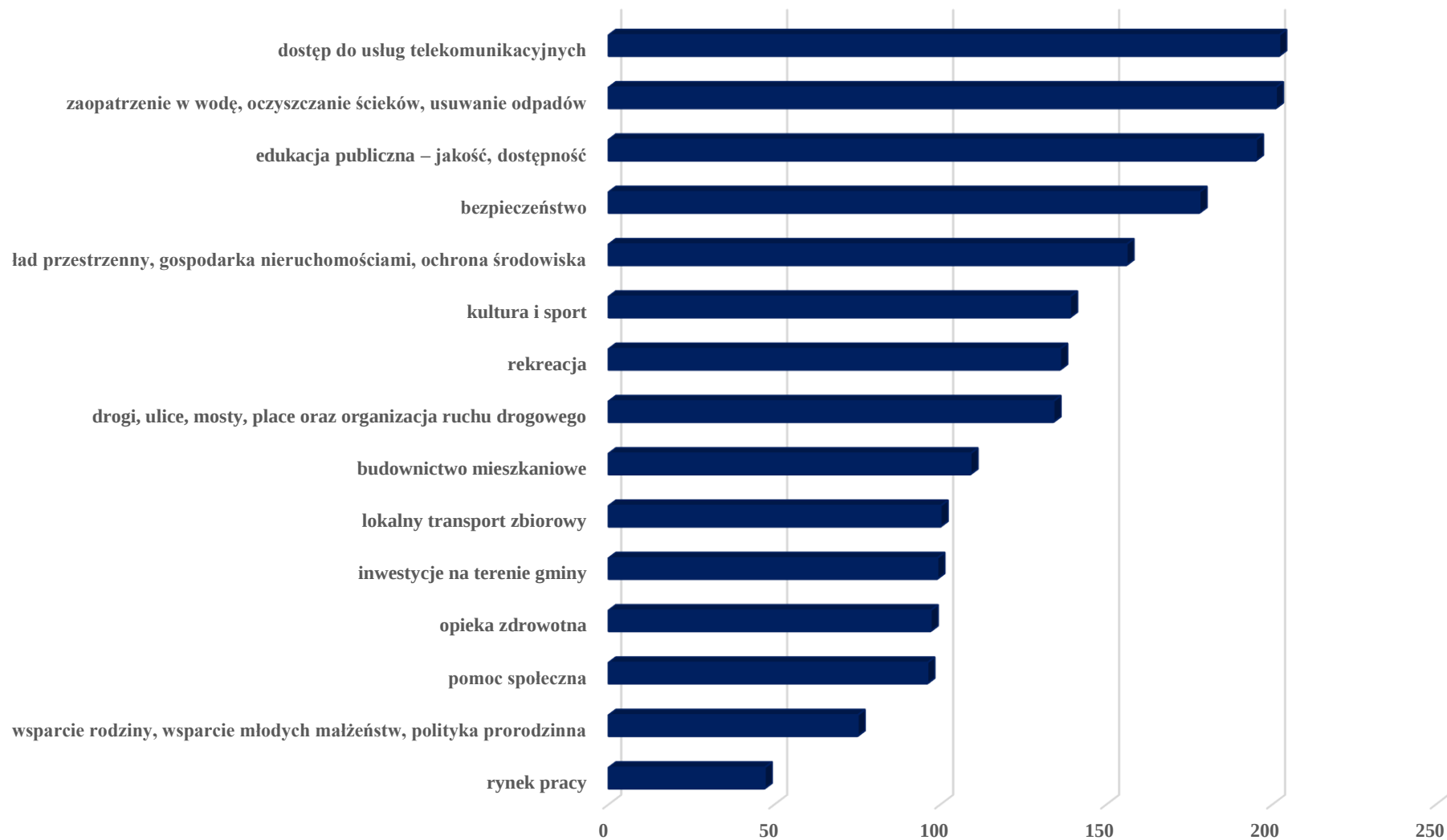
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 16 Czy w perspektywie najbliższych 2 lat planuje Pani/Pan opuszczenie gminy?

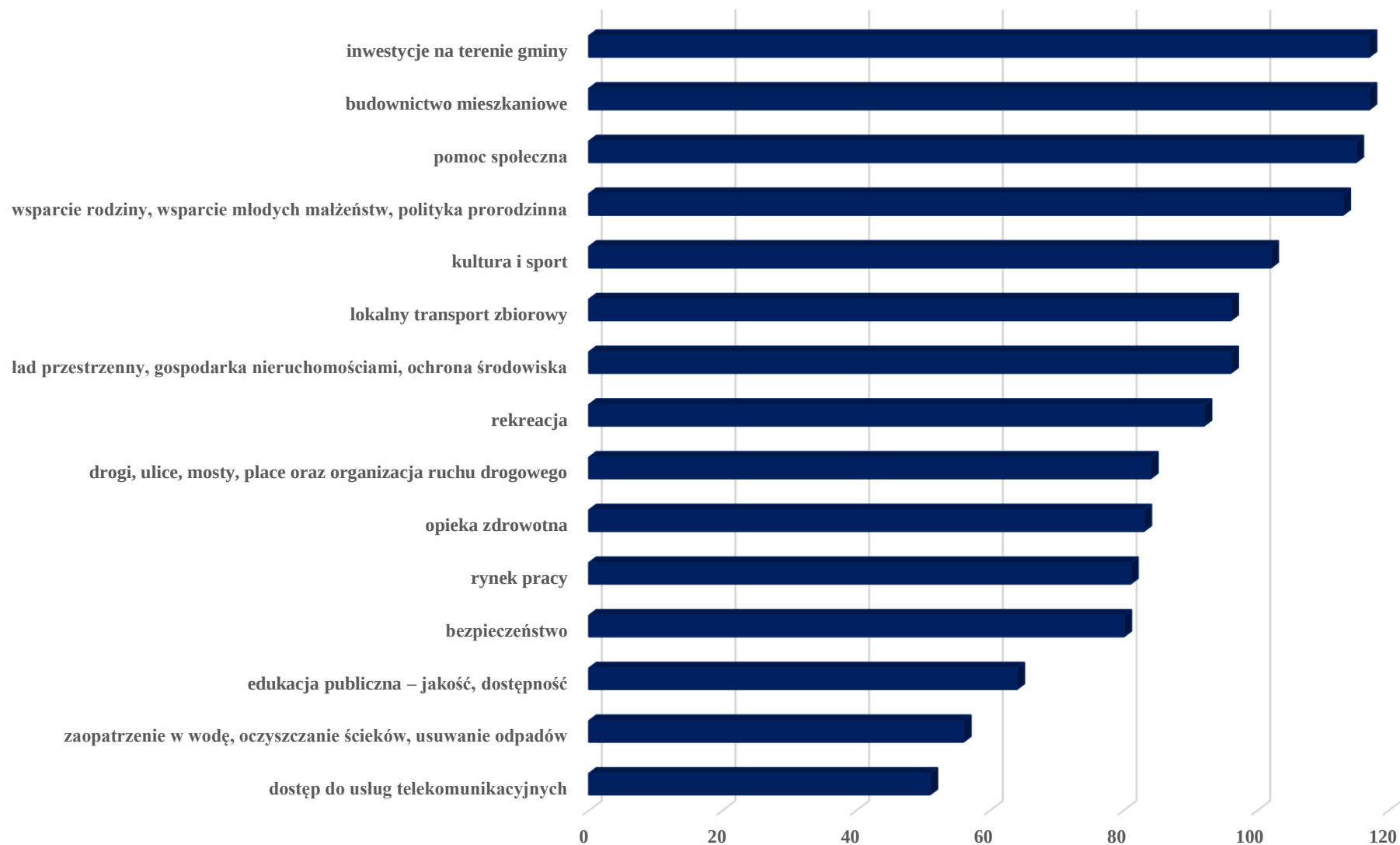
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 17 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena bardzo dobra lub dobra – łącznie

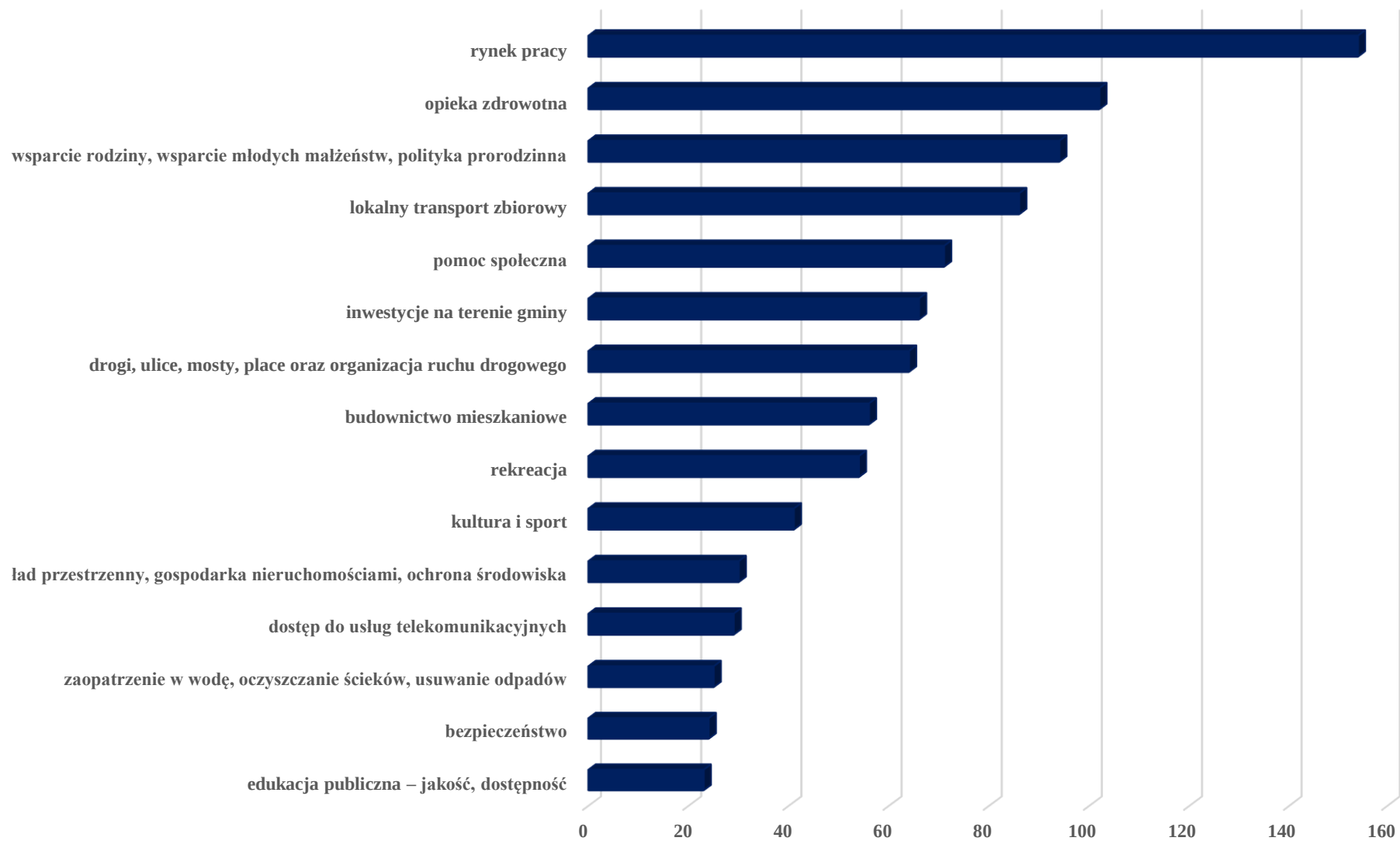
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 18 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena neutralna

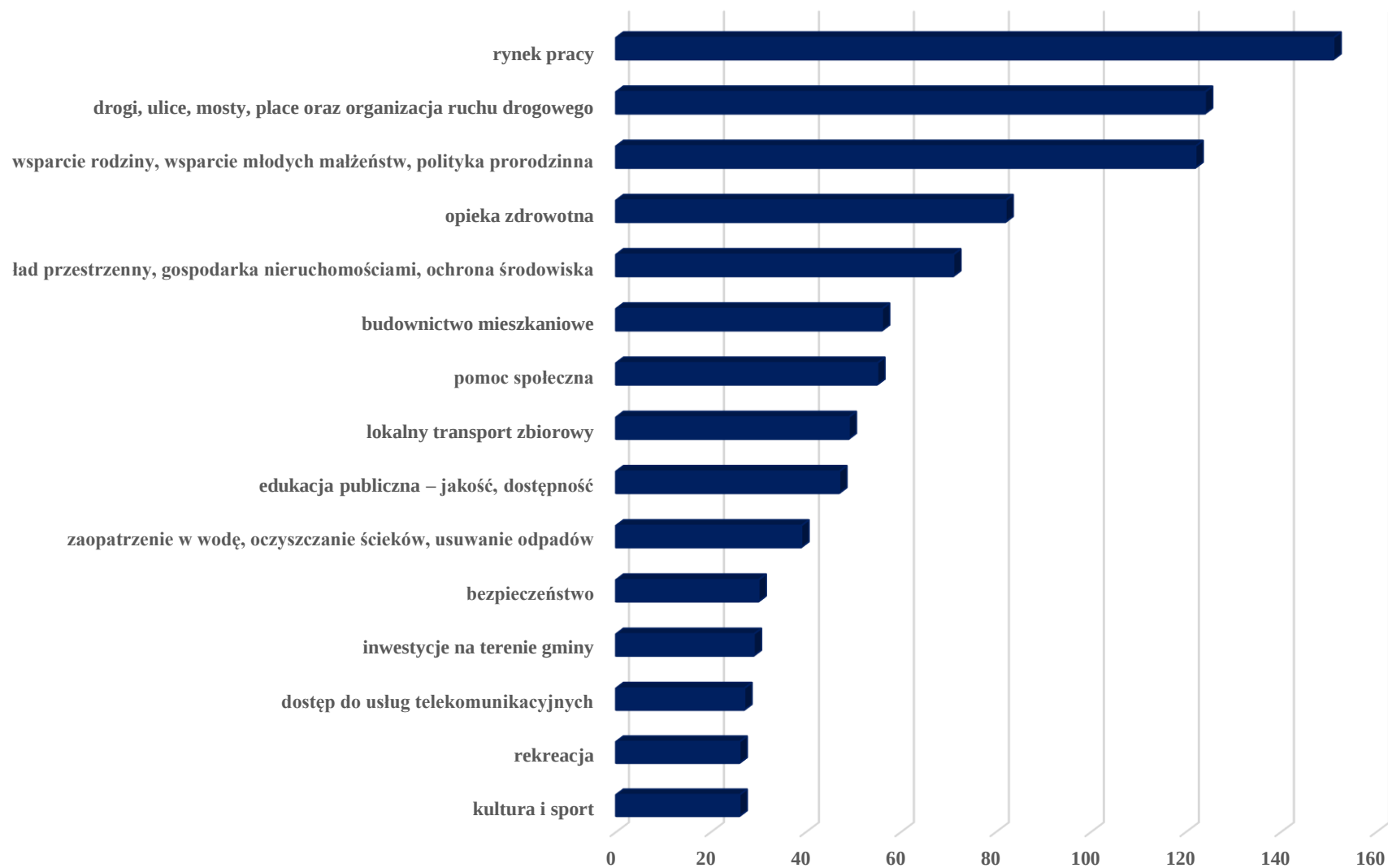
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 19 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena źle lub bardzo źle – łącznie

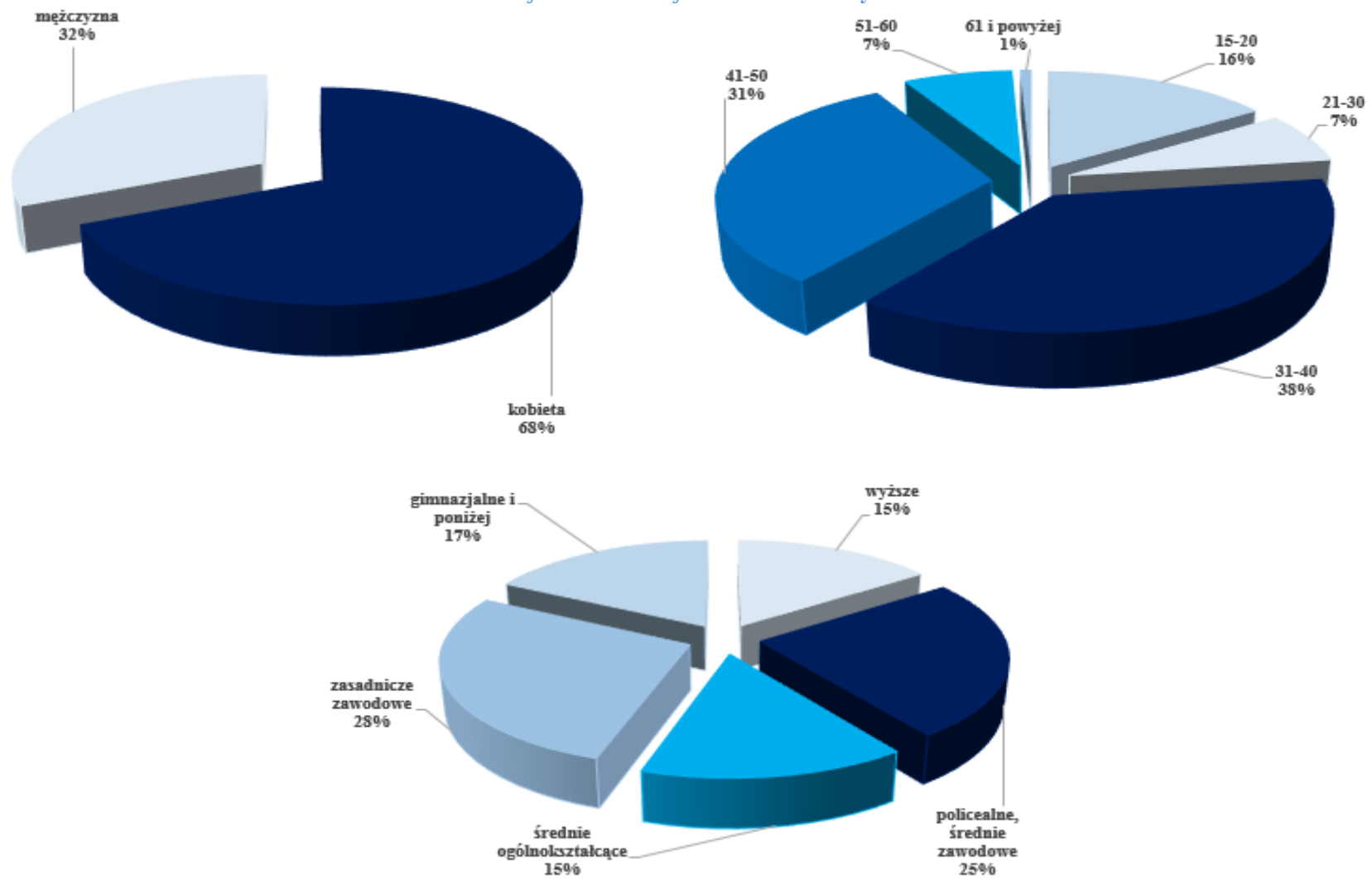
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 20 Priorytety rozwojowe Gminy Lasowice Wielkie w latach 2015-2025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

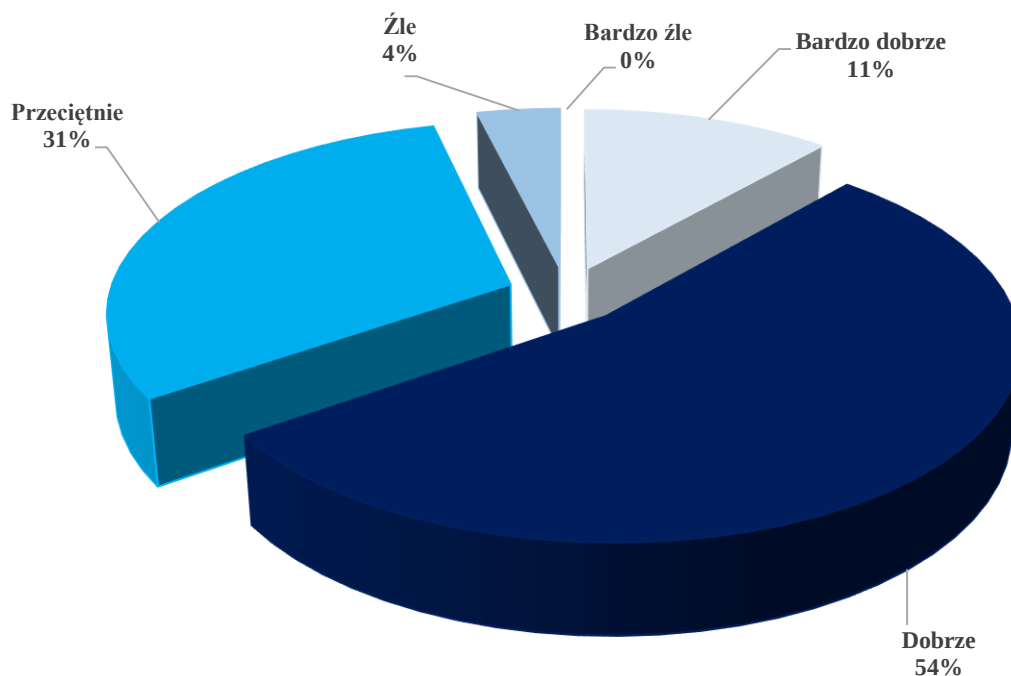
Wykres 21 Metryczka - mieszkańcy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

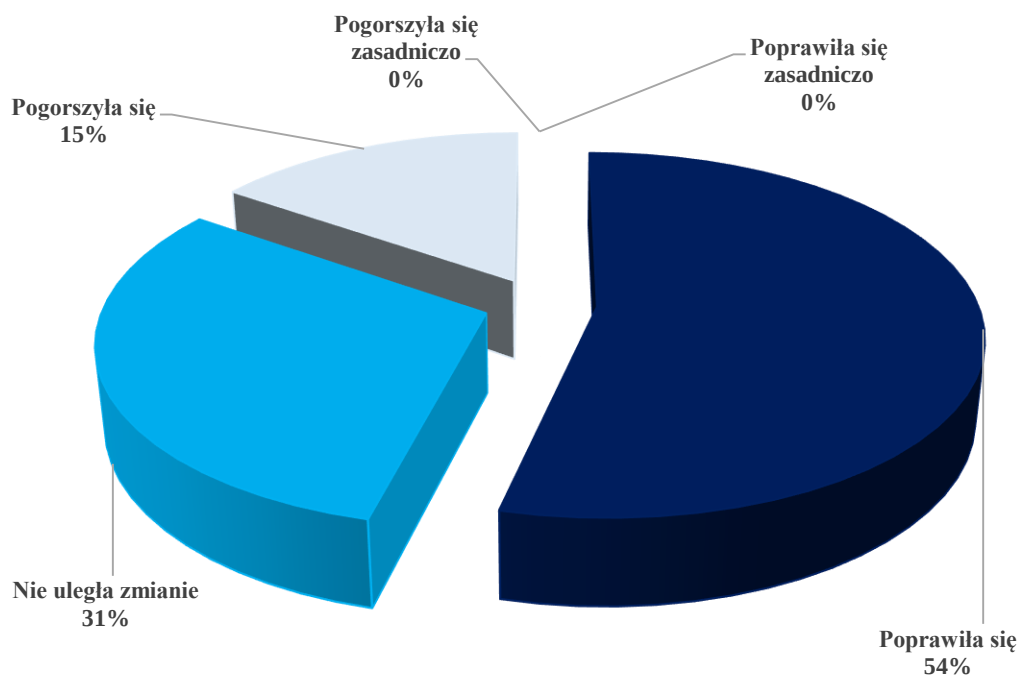
Z.3.4. Graficzna analiza badania ankietowego – przedsiębiorcy

Wykres 22 Jak ocenia Pani/Pan sytuację finansowo-ekonomiczną przedsiębiorstwa?

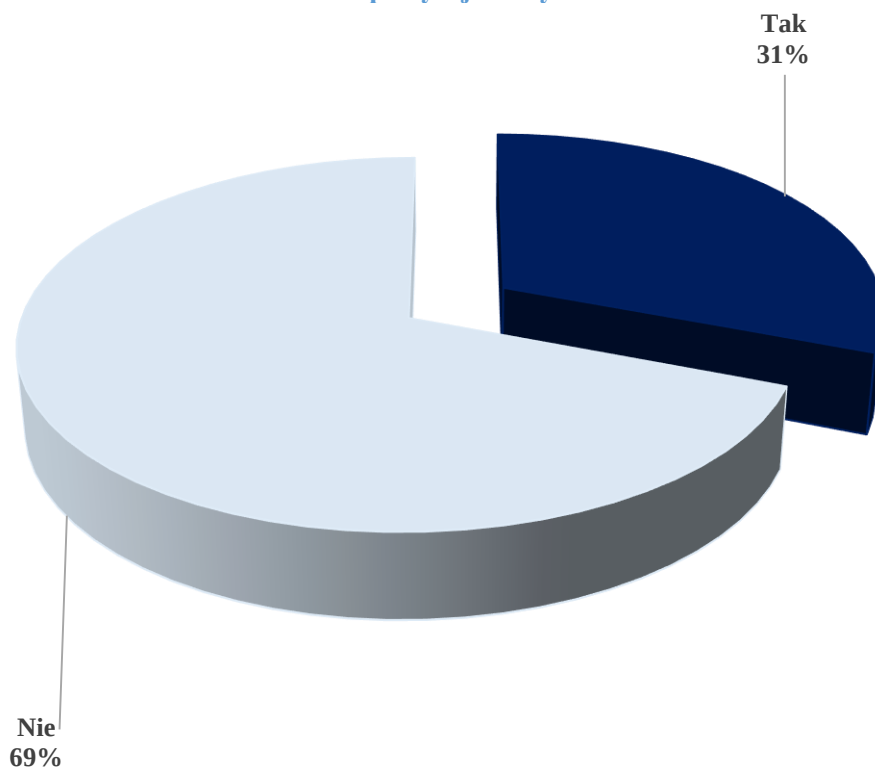
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy*.

Wykres 23 Sytuacja finansowo-ekonomiczna przedsiębiorstwa w ostatnich 4 latach

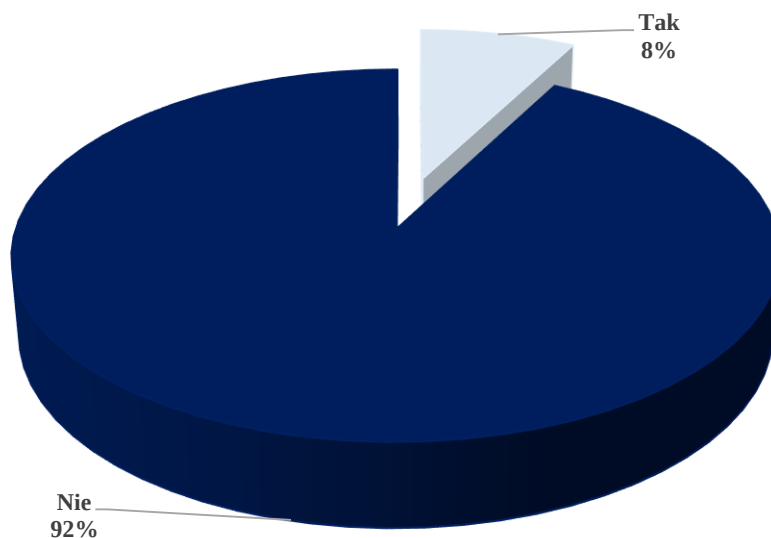
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy*.

Wykres 24 Czy w ostatnich 4 latach zrealizowano w przedsiębiorstwie inwestycję o jednostkowej wartości powyżej 100 tys. PLN?

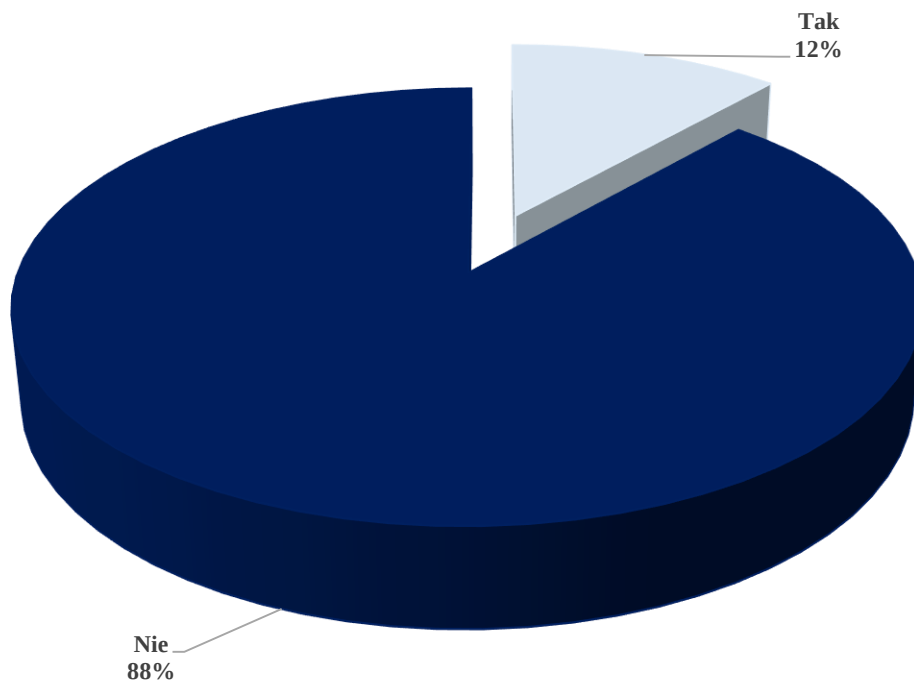
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy.*

Wykres 25 Czy przedsiębiorstwo realizuje działalność eksportową (proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)?

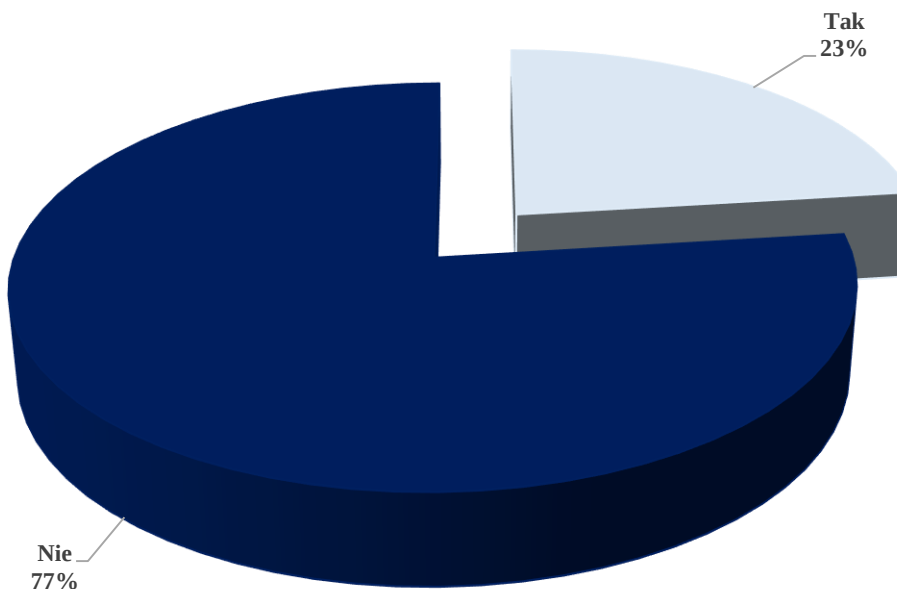
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy.*

Wykres 26 Czy przedsiębiorstwo planuje rozpoczęcie lub rozwinięcie działalności eksportowej (proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)?

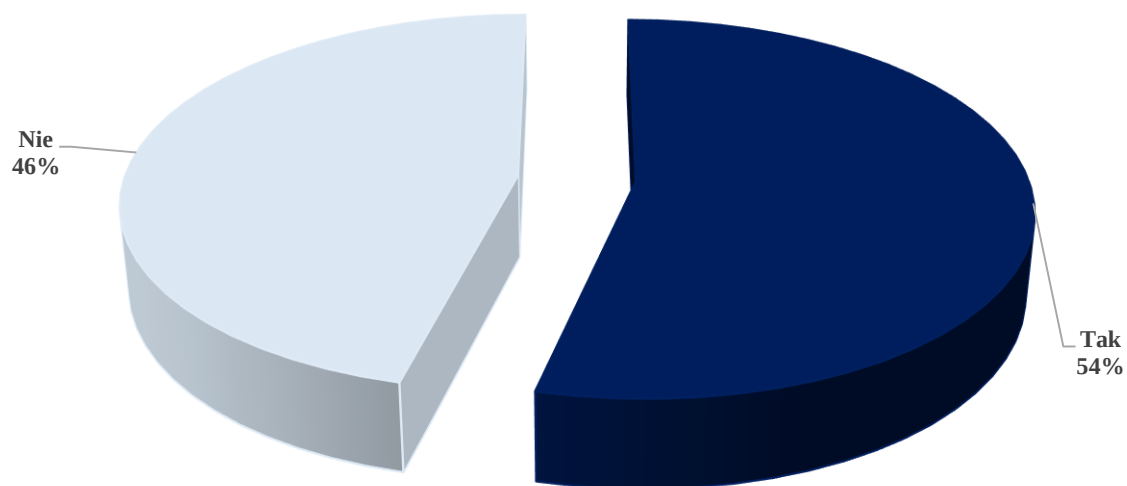
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy*.

Wykres 27 Czy w ostatnich 4 latach przedsiębiorstwo pozyskało środki z dotacji Unii Europejskiej bądź innych źródeł zagranicznych/ zewnętrznych?

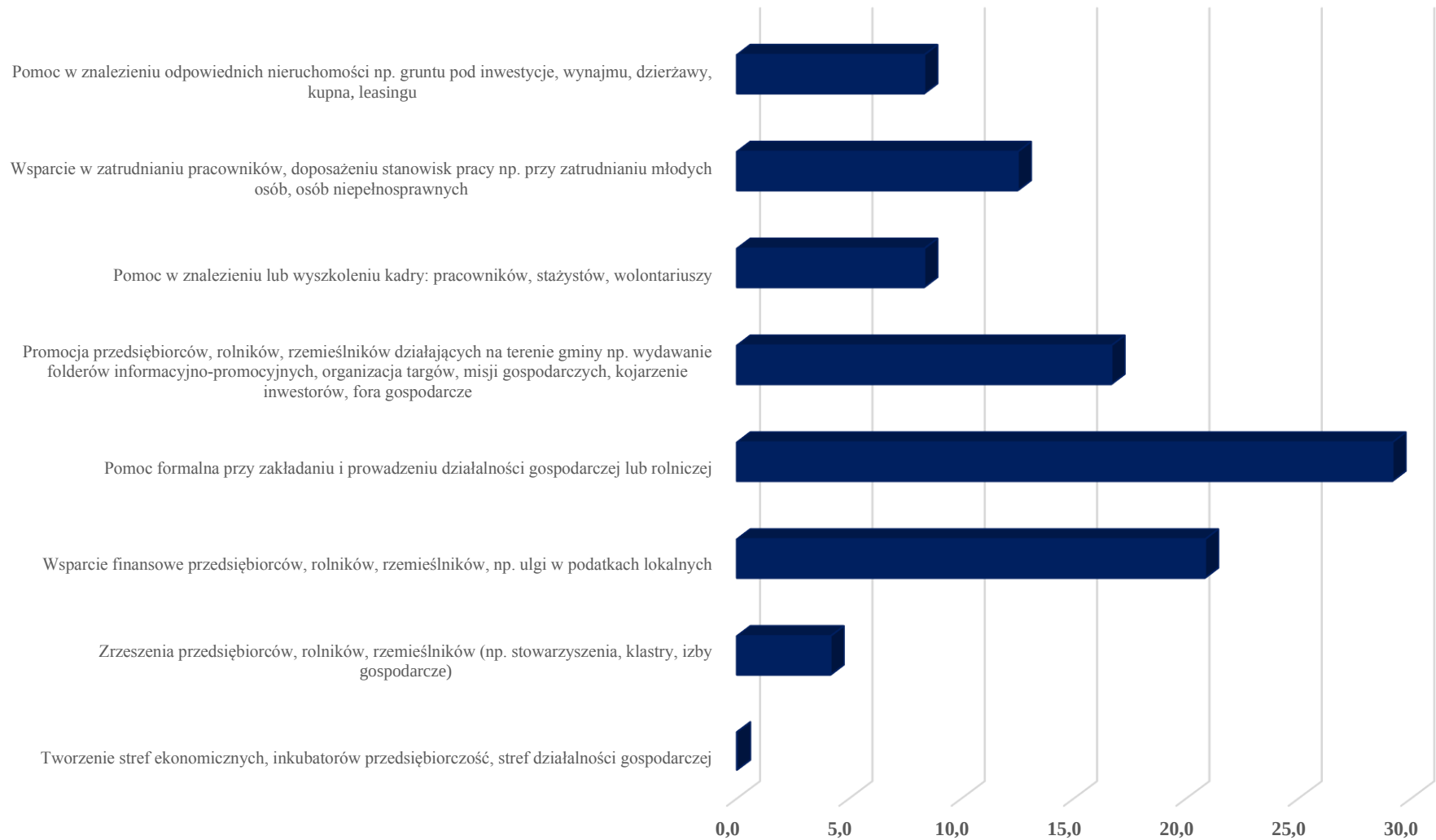
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy*.

Wykres 28 Czy w perspektywie najbliższych 2 lat przedsiębiorstwo planuje aplikować o środki z dotacji Unii Europejskiej bądź innych źródeł zagranicznych?

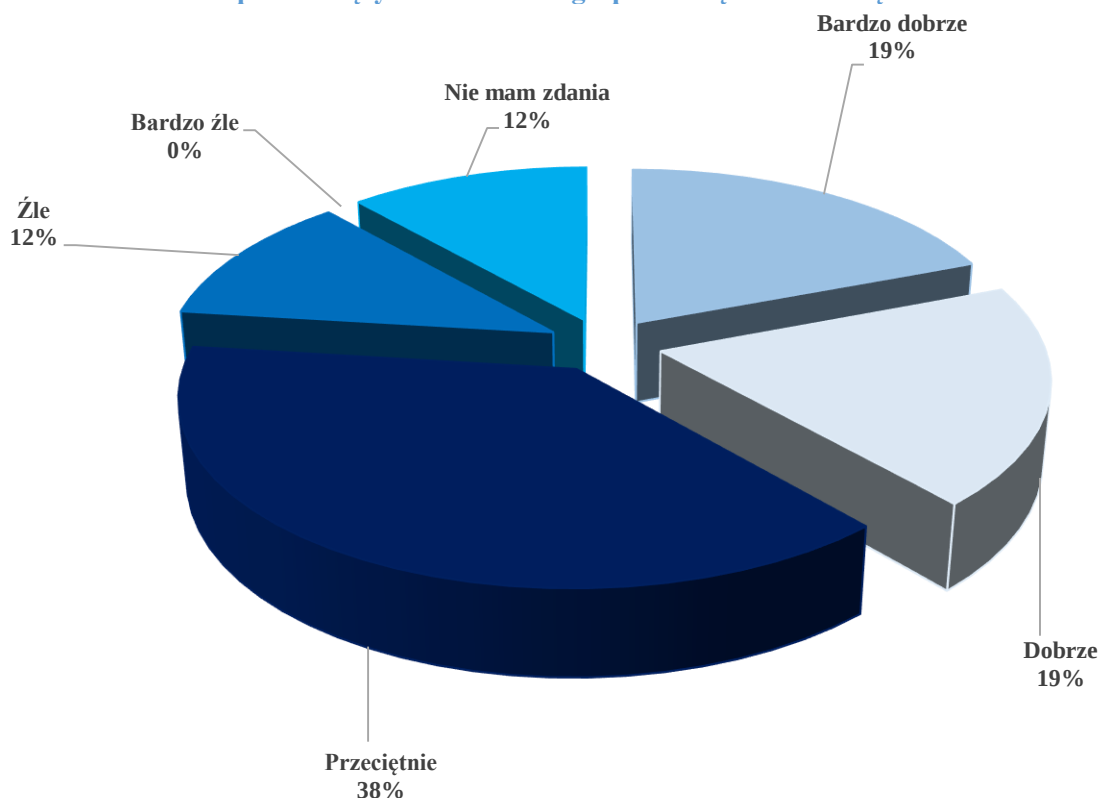
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy*.

Wykres 29 Które z niżej przedstawionych propozycji wsparcia lokalnej działalności są realizowane w gminie?

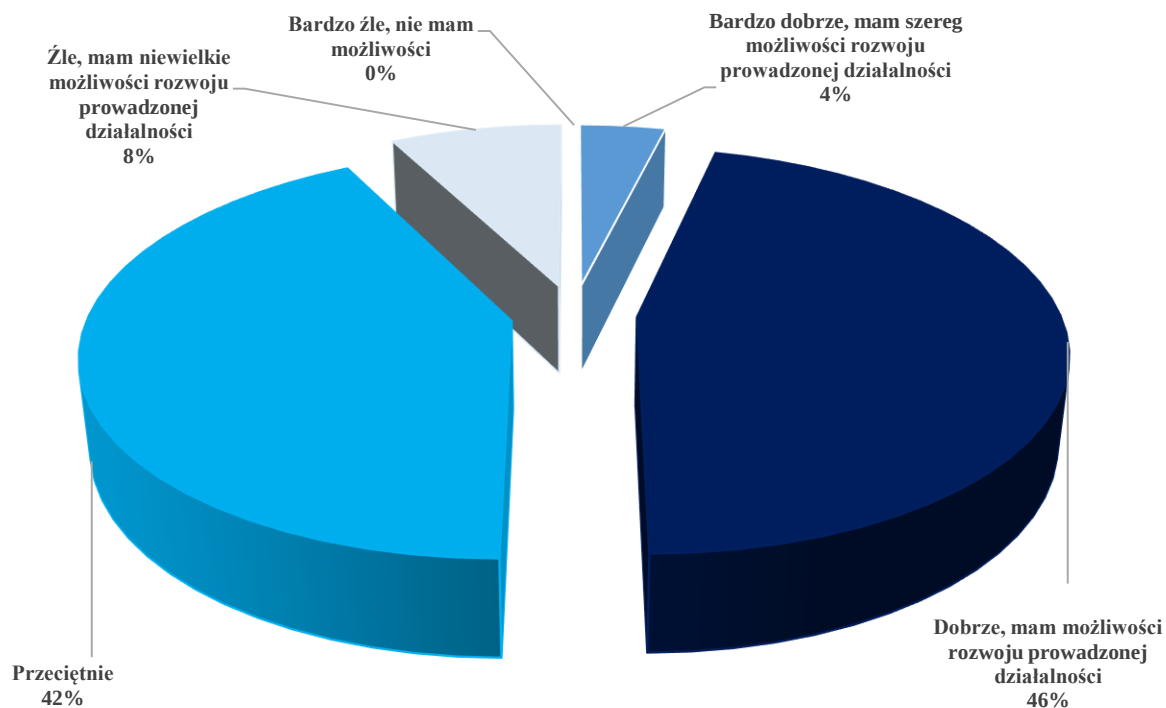
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy.*

Wykres 30 Jak oceniają Państwo podejście przedstawicieli samorządu gminnego do osób prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą?

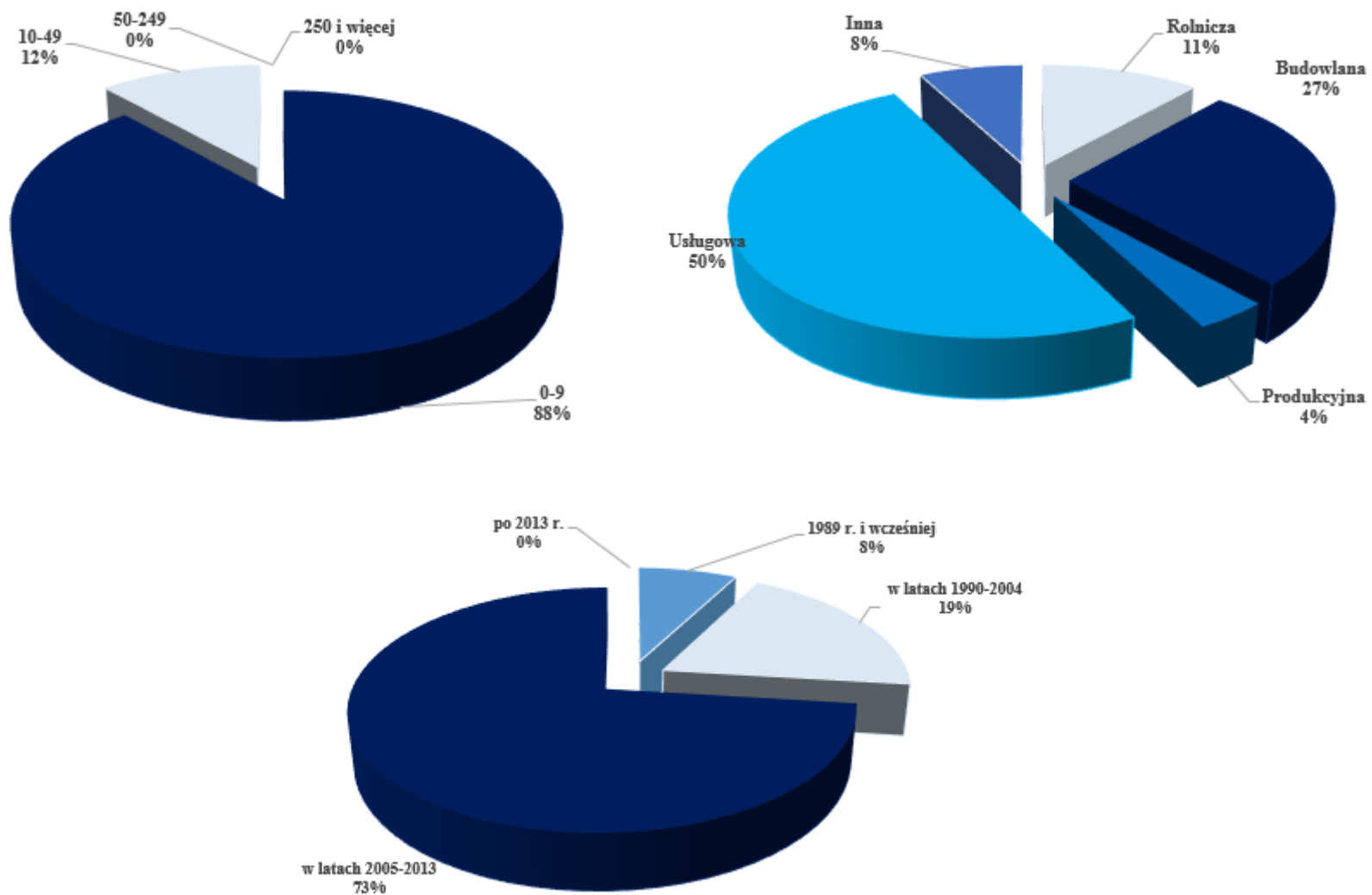
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy.*

Wykres 31 Jak ocenia Pan/Pani możliwość rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej lub rolniczej na obszarze gminy?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy.*

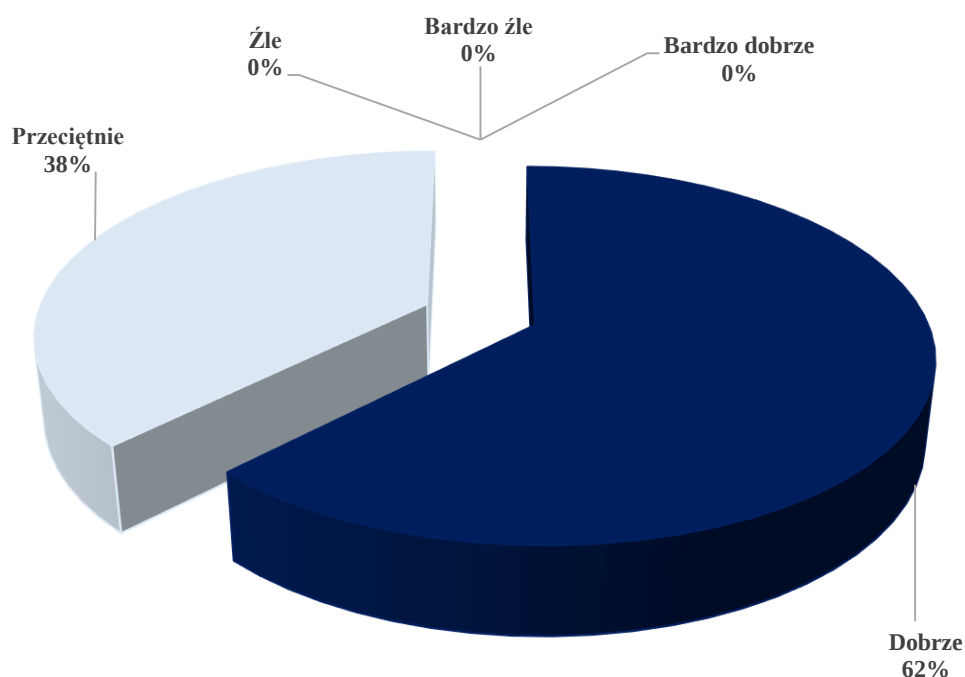
Wykres 32 Metryczka - przedsiębiorcy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – przedsiębiorcy*.

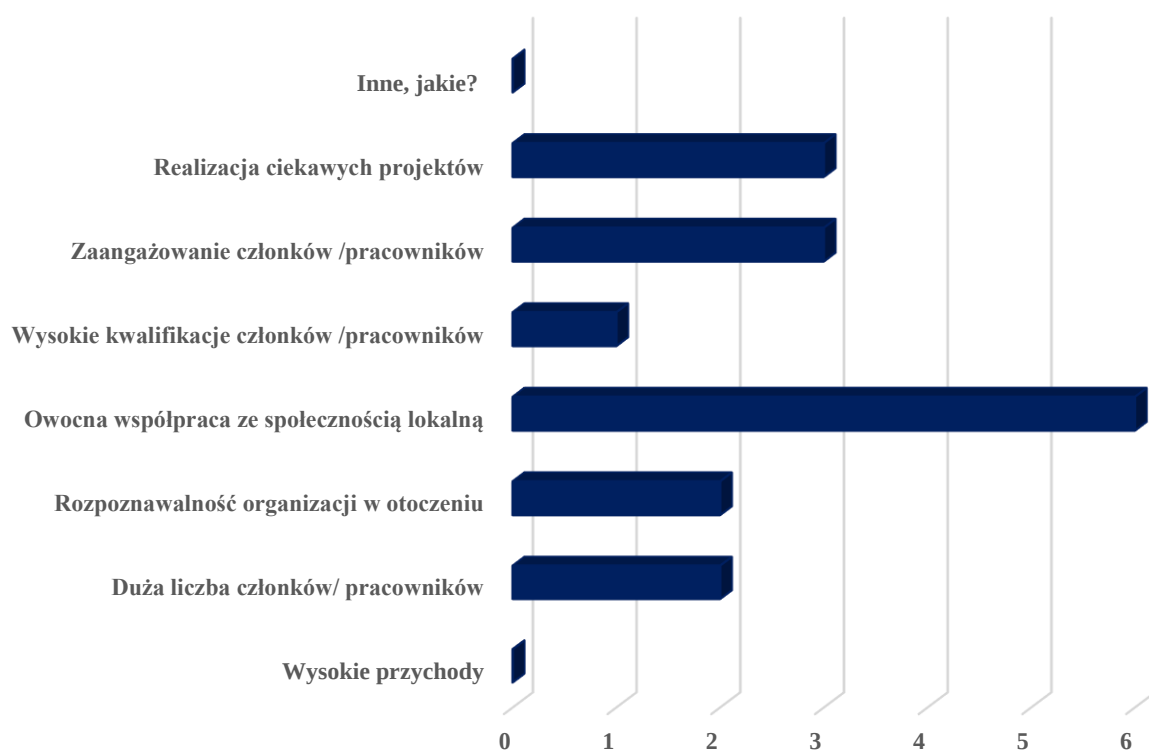
Z.3.5. Graficzna analiza badania ankietowego – organizacje pozarządowe

Wykres 33 Jak ocenia Pani/Pan ogólną kondycję Państwa organizacji?

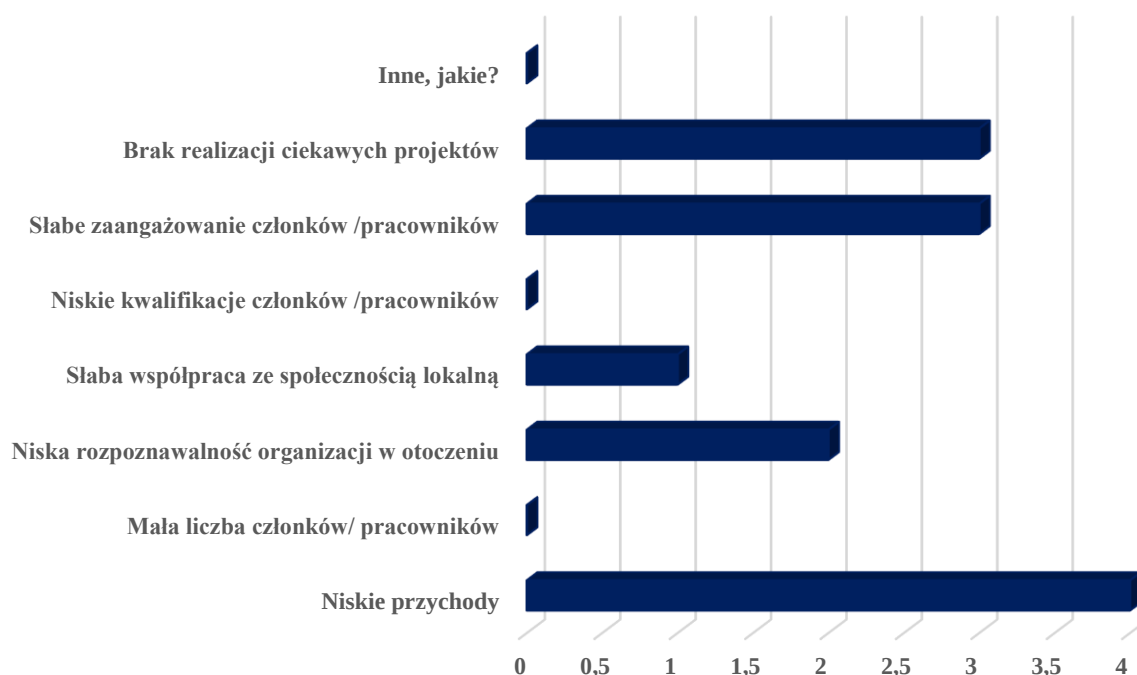
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – organizacje pozarządowe*.

Wykres 34 Jakie są mocne strony Państwa organizacji pozarządowej?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – organizacje pozarządowe*.

Wykres 35 Jakie są słabe strony Państwa organizacji pozarządowej?

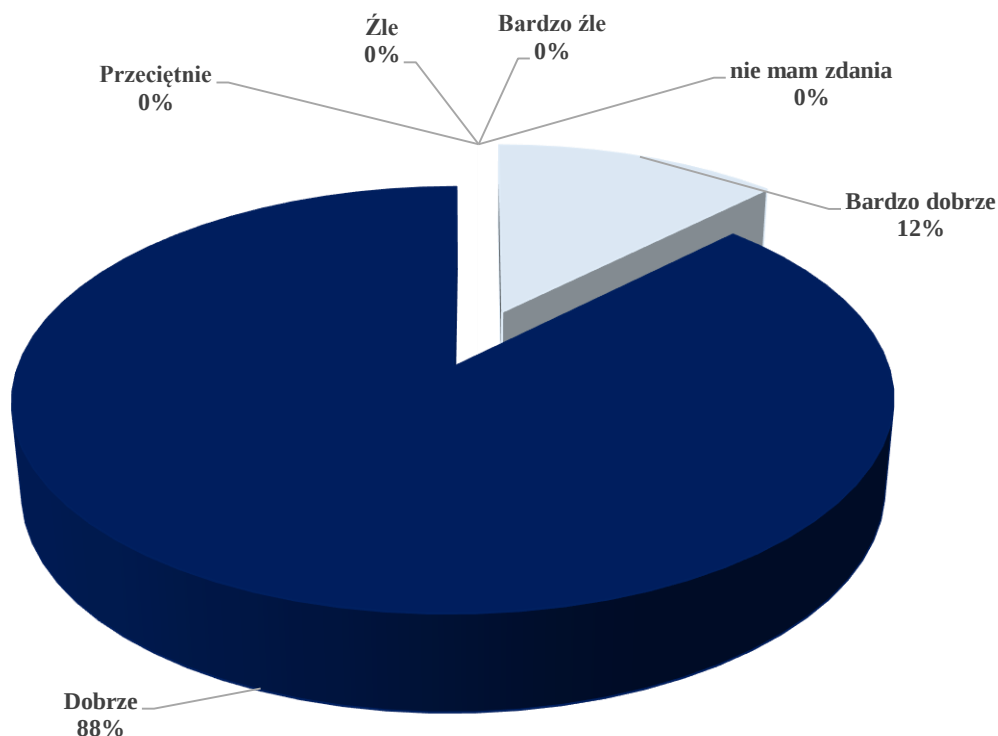
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – organizacje pozarządowe.*

Wykres 36 Proszę zaznaczyć formy współpracy dotyczące Państwa organizacji pozarządowej z samorządem terytorialnym

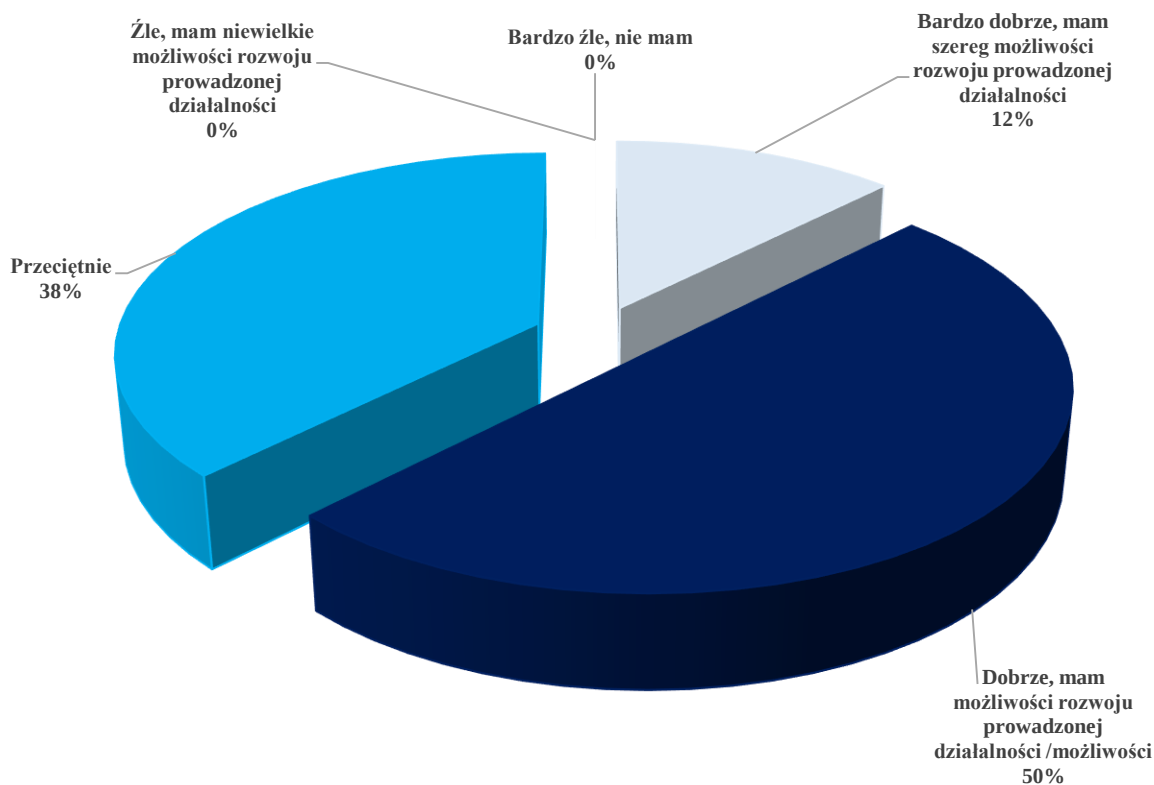
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – organizacje pozarządowe.*

Wykres 37 Jak oceniają Państwo podejście przedstawicieli samorządu gminnego do organizacji pozarządowych?

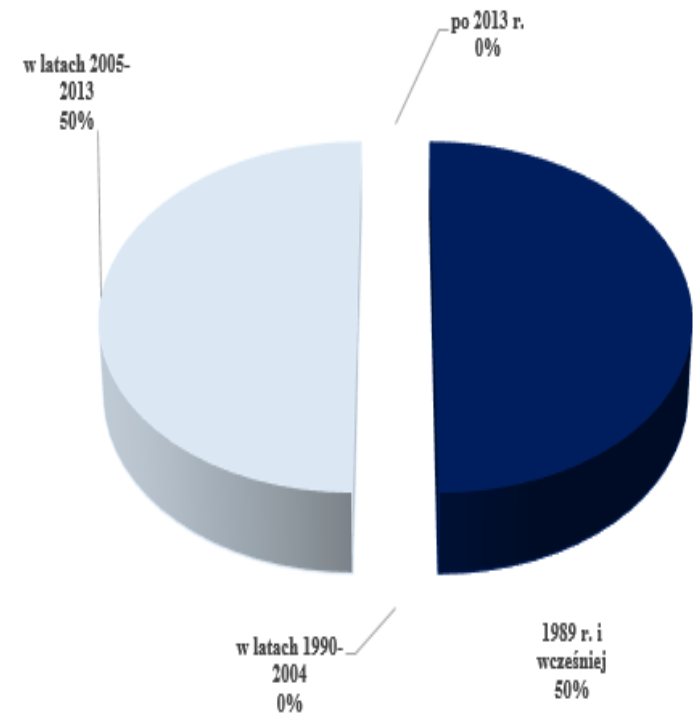
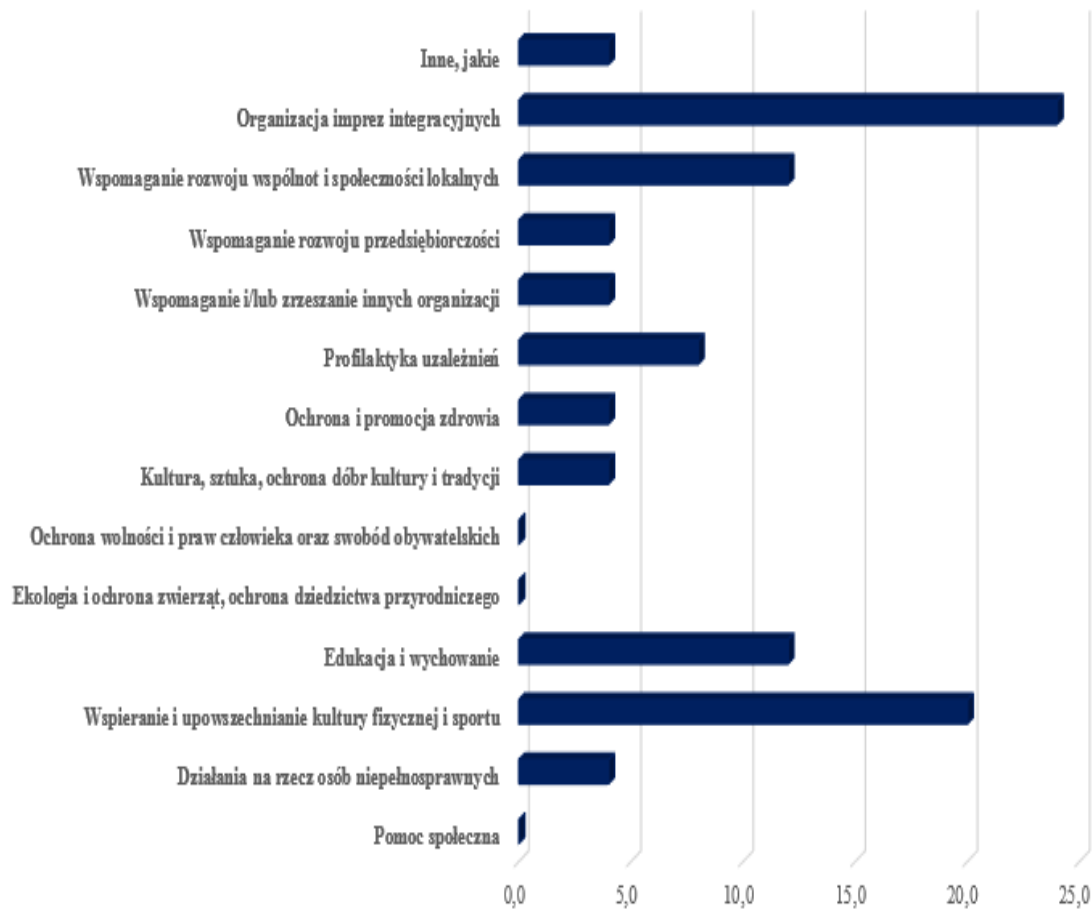
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – organizacje pozarządowe*.

Wykres 38 Jak ocenia Pan/Pani możliwość rozwoju Państwa organizacji pozarządowej?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – organizacje pozarządowe*.

Wykres 39 Metryczka – organizacje pozarządowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Badanie ankietowe – organizacje pozarządowe*.

Spisy

Spis rysunków

Rysunek 1 Podstawowe definicje	5
Rysunek 2 Położenie gminy Lasowice Wielkie w powiecie kluczborskim.....	51

Spis tabel

Tabela 1 Matryca SRGLW 2015-2025	11
Tabela 2 Obszar strategiczny nr 1 – wskaźniki produktu i rezultatu	12
Tabela 3 Obszar strategiczny nr 1 – proponowane kierunki działania	14
Tabela 4 Obszar strategiczny nr 2 – wskaźniki produktu i rezultatu	17
Tabela 5 Obszar strategiczny nr 2 – proponowane kierunki działania	19
Tabela 6 Obszar strategiczny nr 3 – wskaźniki produktu i rezultatu	22
Tabela 7 Obszar strategiczny nr 3 – proponowane kierunki działania	24
Tabela 8 Obszar strategiczny nr 4 – wskaźniki produktu i rezultatu	28
Tabela 9 Obszar strategiczny nr 4 – proponowane kierunki działania	30
Tabela 10 Zadania strategiczne do realizacji w latach 2015-2025	32
Tabela 11 Główne – zewnętrzne źródła finansowania.....	34
Tabela 12 Spójność SRGLW 2015-2025 z osiami priorytetowymi Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego 2020.....	39
Tabela 13 Spójność SRGLW 2015-2025 z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego 2014-2020	41
Tabela 14 Różnice między monitoringiem a ewaluacją	44
Tabela 15 Terminy dotyczące przekazywania dokumentów uczestnikom procesu.....	48
Tabela 16 Szczegółowy plan postępowania w ramach przygotowania Roczego raportu monitoringowego.....	49
Tabela 17 Powierzchnia geodezyjna sołectw (2010 r.).....	52
Tabela 18 Struktura terenów zabudowanych i zurbanizowanych (2013 r.).....	53
Tabela 19 Struktura gruntów rolnych (2013 r.)	54
Tabela 20 Struktura gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (2013 r.)	55
Tabela 21 Struktura gruntów pod wodami (2013 r.).....	55
Tabela 22 Liczba ludności w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013.....	59
Tabela 23 Prognoza liczby ludności Gminy Lasowice Wielkie	59
Tabela 24 Ludność i gęstość zaludnienia w sołectwach (2014 r.)	60
Tabela 25 Przyrost naturalny w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013.....	61

Tabela 26 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013.....	61
Tabela 27 Problemy zdrowotne mieszkańców powiatu kluczborskiego [2009-2011]	64
Tabela 28 Pracujący wg płci w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009-2013.....	65
Tabela 29 Bezrobotni wg płci w gminie Lasowice Wielkie w latach 2009–2013.....	65
Tabela 30 Główni pracodawcy	65
Tabela 31 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON (2013 r.)	68
Tabela 32 Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD 2007 w gminie Lasowice Wielkie (2013 r.).....	68
Tabela 33 Liczba podmiotów wpisanych do Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej i dominujące działalności (2013 r.).....	71
Tabela 34 Liczba przedsiębiorstw wpisanych do rejestr przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (2014 r.).....	72
Tabela 35 Rozkład podmiotów gospodarczych według liczby pracowników (2013 r.)	72
Tabela 36 Powierzchnia zasiewów wg rodzaju gospodarstwa (2013 r.)	73
Tabela 37 Liczba gospodarstw wg rodzaju zasiewów (2013 r.)	74
Tabela 38 Hodowla zwierząt w gminie Lasowice Wielkie (2013 r.).....	74
Tabela 39 Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje (2013 r.).....	77
Tabela 40 Długość dróg [km]	78
Tabela 41 Parametry systemu zaopatrzenia w wodę	79
Tabela 42 Parametry systemu oczyszczania ścieków	80
Tabela 43 Odpady wytworzone	81
Tabela 44 Liczba dzieci w przedszkolach samorządowych	83
Tabela 45 Liczba uczniów w szkołach podstawowych	83
Tabela 46 Liczba uczniów w gimnazjach.....	84
Tabela 47 Zasięg korzystania z pomocy społecznej według kryterium dochodowego w latach 2010-2013.....	87
Tabela 48 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną	87
Tabela 49 Przyczyny korzystania ze świadczeń opieki społecznej	88
Tabela 50 Przepiętwa stwierdzone i wykryte w gminie Lasowice Wielkie w 2010 i 2014 r.....	89
Tabela 51 Budżet gminy Lasowice Wielkie – wartości planowane i osiągnięte wyniki w latach 2012-2015.....	93
Tabela 52 Wskaźniki płynności finansowej	94
Tabela 53 Wskaźnik samodzielności dochodowej	95
Tabela 54 Wskaźnik wielkości inwestycji na mieszkańca	96
Tabela 55 Stowarzyszenia wpisane do rejestru stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego (2015 r.)	97
Tabela 56 Wybrane wskaźniki gospodarcze [2013 r.]	101

Tabela 57 Wybrane wskaźniki społeczne [2013 r.]	101
Tabela 58 Wyniki ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego.....	105
Tabela 59 Ocena – podsumowanie punktowe	107
Tabela 60 Ocena – podsumowanie opisowe.....	107
Tabela 61 Odległość oceny czynnika od maksimum i średniej.....	107
Tabela 62 Wyniki ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy jednostek pomocniczych gminy	111
Tabela 63 Ocena – podsumowanie punktowe	113
Tabela 64 Ocena – podsumowanie opisowe.....	113
Tabela 65 Odległość oceny czynnika od maksimum i średniej.....	113
Tabela 66 Analiza SWOT	116

Spis wykresów

Wykres 1 Ludność w sołectwach w 2014 r.	60
Wykres 2 Zmiana liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Lasowice Wielkie między 2009 i 2013 rokiem.....	62
Wykres 3 Podział demograficzny według ekonomicznych grup wieku (2013 r.)	63
Wykres 4 Liczba podmiotów wpisanych do Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej w poszczególnych wsiach (2013 r.).....	70
Wykres 5 Liczba gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w gminie (2013 r.)	73
Wykres 6 Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2014.....	87
Wykres 7 Dochody i wydatki budżetowe oraz wykonanie budżetu w latach 2012-2015	92
Wykres 8 Wybrane wskaźniki gospodarcze [2013 r.].....	102
Wykres 9 Wybrane wskaźniki społeczne [2013 r.].....	103
Wykres 10 Odległość oceny czynnika od średniej (47,1) – ujęcie graficzne	109
Wykres 11 Odległość oceny czynnika od średniej (45,9) – ujęcie graficzne	115
Wykres 12 Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w gminie?.....	126
Wykres 13 Czy jakość Pani/Pana życia w ostatnich 4 latach?	126
Wykres 14 Które, z poniższych zdań, według Pani/Pana, właściwie oddaje sytuację w gminie?	127
Wykres 15 Ocena jakości realizacji zadań publicznych w gminie – ujęcie całościowe.....	127
Wykres 16 Czy w perspektywie najbliższych 2 lat planuje Pani/Pan opuszczenie gminy?	128
Wykres 17 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena bardzo dobra lub dobra – łącznie	129
Wykres 18 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena neutralna.....	130

Wykres 19 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena źle lub bardzo źle – łącznie	131
Wykres 20 Priorytety rozwojowe Gminy Lasowice Wielkie w latach 2015-2025.....	132
Wykres 21 Metryczka - mieszkańcy.....	133
Wykres 22 Jak ocenia Pani/Pan sytuację finansowo-ekonomiczną przedsiębiorstwa?.....	134
Wykres 23 Sytuacja finansowo-ekonomiczna przedsiębiorstwa w ostatnich 4 latach	134
Wykres 24 Czy w ostatnich 4 latach zrealizowano w przedsiębiorstwie inwestycję o jednostkowej wartości powyżej 100 tys. PLN?	135
Wykres 25 Czy przedsiębiorstwo realizuje działalność eksportową (proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)?	135
Wykres 26 Czy przedsiębiorstwo planuje rozpoczęcie lub rozwinięcie działalności eksportowej (proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)?.....	136
Wykres 27 Czy w ostatnich 4 latach przedsiębiorstwo pozyskało środki z dotacji Unii Europejskiej bądź innych źródeł zagranicznych/ zewnętrznych?.....	136
Wykres 28 Czy w perspektywie najbliższych 2 lat przedsiębiorstwo planuje aplikować o środki z dotacji Unii Europejskiej bądź innych źródeł zagranicznych?	137
Wykres 29 Które z niżej przedstawionych propozycji wsparcia lokalnej działalności są realizowane w gminie?	138
Wykres 30 Jak oceniają Państwo podejście przedstawicieli samorządu gminnego do osób prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą?	139
Wykres 31 Jak ocenia Pan/Pani możliwość rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej lub rolniczej na obszarze gminy?	139
Wykres 32 Metryczka - przedsiębiorcy	140
Wykres 33 Jak ocenia Pani/Pan ogólną kondycję Państwa organizacji?.....	141
Wykres 34 Jakie są mocne strony Państwa organizacji pozarządowej?.....	141
Wykres 35 Jakie są słabe strony Państwa organizacji pozarządowej?	142
Wykres 36 Proszę zaznaczyć formy współpracy dotyczące Państwa organizacji pozarządowej z samorządem terytorialnym	142
Wykres 37 Jak oceniają Państwo podejście przedstawicieli samorządu gminnego do organizacji pozarządowych?	143
Wykres 38 Jak ocenia Pan/Pani możliwość rozwoju Państwa organizacji pozarządowej?.....	143
Wykres 39 Metryczka – organizacje pozarządowe	144